STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

TOMUL 21

1984

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONSILIUL DE CONDUCERE

Redactor şef: prof. dr. doc. OLGA NECRASOV, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România

Redactor şef adjunct: dr. V. V. CARAMELEA

Membri:

acad. PETRE JITARIU
prof. dr. GHEORGHE IVĂNESCU, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România
dr. MARIA CRISTESCU
dr. TATIANA DRĂGHICESCU
DAN BOTEZATU

Secretar responsabil de redacţie: dr. ELENA RADU

În ţară, abonamentele se primesc la oficiile poştale.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la ROMPRESFILATELIA, Sectorul export-import presă, P.O. Box 12–201, telex 10376 prsfi r, 78104, Bucureşti, România, Calea Griviţei nr. 64–66, sau la reprezentanţii săi din străinătate.

La revue „Studii şi cercetări de antropologie" paraît une fois par an.

Toute commande de l'étranger sera adressée à ROMPRESFILATELIA, Sectorul export-import presă, P.O. Box 12–201, télex 10376 prsfi r, 78104, Bucureşti, România, Calea Griviţei nr. 64–66, ou à ses représentants à l'étranger.

En Roumanie vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste. Le prix d'un abonnement est de $ 38 par an.

ADRESA REDACŢIEI:
ACADEMIA R. S. ROMÂNIA
Secţia de ştiinţe biologice
Calea Victoriei nr. 125
79170 Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 21 **1984**

S U M A R

ANTROPOLOGIE ISTORICĂ

OLGA NECRASOV şi GEORGETA MIU, Date antropologice asupra perioadei de tranziţie de la neo-eneolitic la epoca bronzului din Moldova 3

ANTROPOLOGIE CONTEMPORANĂ

ELENA RADU şi MARIA STUPARU, Aspecte morfologice ale fenomenului de creştere şi dezvoltare la copii hemofilici 13

TH. ENĂCHESCU, GEORGETA NEGRU, ELEONORA LUCA şi A. SAVU, Studiul comparativ al unor adolescenţi din mediul rural (Berevoeşti) şi din mediul urban (Cimpulung) 20

DAN BOTEZATU, Variabilitatea caracterelor antropometrice şi morfologice cefalofaciale, pigmentaţia şi structura antropologică a populaţiei din satul Vişeul de Jos (jud. Maramureş). 30

PETRU CANTEMIR, Variabilitatea dimensiunilor şi a proporţiilor corporale la populaţia din satul Vişeul de Jos (jud. Maramureş) 36

SILVIA GHIGEA şi DAN BOTEZATU, Evoluţia structurii demografice a populaţiei din Ţara Dornelor 42

CEZARINA BĂLTEANU şi MARIA ŞTIRBU, Structura alimentaţiei şi starea de nutriţie la populaţia din satul Nemţişor (jud. Neamţ) 47

MARIA-ELENA ROŞCA şi ANA ŢARCĂ, Aspecte ale variabilităţii hemoglobinei şi a hematocritului în trei colectivităţi umane din judeţul Neamţ 55

ECATERINA MORAR, Decentrarea interpersonală a copilului preşcolar de 4 ani . . 60

CORNELIU VULPE şi CECILIA-GABRIELA TOMA, Aspecte comparative ale dermatoglifelor la un eşantion din mediul urban 67

ELENA RADU, Mobilitatea populaţiei în condiţii diferenţiate de industrializare . . 72

OAMENII DE ŞTIINŢĂ ŞI PACEA 77

RECENZII 79

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DATE ANTROPOLOGICE ASUPRA PERIOADEI DE TRANZIȚIE DE LA NEO-ENEOLITIC LA EPOCA BRONZULUI DIN MOLDOVA

DE

OLGA NECRASOV și GEORGETA MIU

Perioada de tranziție de la neo-eneolitic la bronz este deosebit de interesantă din punct de vedere antropologic, dat fiind că acum, alături de triburile autohtone care continuă pe cele neo-eneolitice, apar reprezentanții unor triburi venite din alte regiuni, mai mult sau mai puțin apropiate, care vor contribui într-o anumită măsură la sinteza populației din epoca bronzului și deci la structura populației trace.

Dintre populațiile nou venite mai bine cunoscute din punct de vedere antropologic sînt triburile complexului mormintelor tumulare cu ocru și cele care aparțin culturii amforelor globulare (sferice). Asupra populației locale din această perioadă, posedăm foarte puține date antropologice. Astfel, pentru complexul cultural Horodiștea-Erbiceni-Folteşti, ele provin din studiul a numai două schelete relativ bine conservate, aparținînd orizontului cultural Horodiștea-Erbiceni din Moldova.

ORIZONTUL HORODIȘTEA-ERBICENI

Singurele schelete care au fost studiate pînă acum provin unul de la Brad (jud. Neamț) și altul de la Aldești (jud. Bacău), ambele bine conservate.

Primul schelet (Brad 3). descoperit de arheologul V. Ursache, a aparținut unui bărbat în vîrstă de 60 de ani. Craniul său, de formă ovoid-elipsoidă, este dolicocran (71,92), ortocran (61,22) și metriocran (81,10), cu o frunte eurimetopă (68,12), cu un occipital de lărgime mijlocie (72,24), bombat și cu un plan nucal prelung. Relieful osos este relativ moderat. Masivul facial este ortognat și mezen (aproape lepten : 54,81), cu un nas mezorin (49,01) cu carenă proeminentă și cu orbite mezoconci (78,57). Malarele sînt mijlociu de largi, orientate intermediar. Raportul craniofacial transversal se încadrează în categoria fenozigală. Mandibula este relativ înaltă, cu o apofiză mentonieră proeminentă de formă piramidală.

Statura, calculată după metoda Manouvrier, ar fi fost de 166—167 cm, iar după metoda Breitinger de 168—169 cm, cifre care dau o medie de 168 cm, corespunzînd cu o talie supramijlocie, aproape înaltă.

Toate caracterele menționate corespund destul de bine cu tipul protonordic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Cel de-al doilea schelet (Aldești 11), descoperit de Iulian Antonescu, a aparținut unui bărbat tînăr (20—30 ani). Craniul său, de formă ovoidă, este hiperdolicocran (65,35), ortocran (58,25) și acrocran (90,90), cu fruntea eurimetopă (73,48), cu occipitalul relativ larg (78,78) și foarte proeminent. Relieful cranian este relativ moderat. Masivul facial este ușor mezognat, de tip lepten (aproape mezen : 55,12), cu nasul mezorin (50,0) cu carenă proeminentă și cu orbitele cameconci (74,45). Malarele sînt relativ largi și ușor frontalizate. Mandibula este destul de înaltă cu un menton proeminent și de formă piramidală.

Statura calculată după metoda lui Manouvrier ar fi fost de 164 cm, după cea a lui Trotter și Gleser de 168 cm, iar după cea a lui Breitinger de 166 cm, dînd o medie de 166 cm, ceea ce corespunde cu o statură masculină supramijlocie.

Considerînd caracteristicile principale ale acestui schelet, putem conchide că acest subiect poate fi ratașat la tipul protoeuropoid, ușor gracilizat, poate sub o oarecare influență mediteranoidă.

În concluzie, trebuie să subliniem că două schelete, oricît de complete ar fi ele, nu ne pot permite să stabilim structura antropologică a unei populații. Singura concluzie pe care ne-o permit se referă doar la faptul că în această structură intrau forme protonordice și protoeuropoide, fără ca aceasta să însemne că ele erau singurele tipuri prezente aici și fără să cunoaștem care era importanța contribuției lor.

Din nefericire, nu cunoaștem suficient de bine nici structura antropologică a populației culturii Cucuteni-Ariușd, care i-a precedat pe teritoriul Moldovei (dat fiind numărul insuficient de materiale antropologice corespunzătoare), populație ai cărei continuatori sînt, după majoritatea arheologilor, oamenii din complexul Horodiștea-Erbiceni. Iată de ce nu ne putem pronunța asupra legăturilor lor genetice, pentru aceasta fiind nevoie de mai multe documente osteologice.

CULTURA AMFORELOR SFERICE

Descoperirea pe teritoriul României (pînă în prezent exclusiv în Moldova) a unor morminte cu lăzi de piatră (cisturi), aparținînd unei populații purtătoare a culturii amforelor sferice, este destul de recentă.

Localitățile unde au fost descoperite cisturile ale căror resturi osoase ne-au parvenit sînt următoarele: *Dolhești Mari* (jud. Suceava) — un cist conținînd două schelete bine păstrate, pe lîngă alte cîteva cisturi distruse; *Preoțești* (jud. Suceava) — un cist conținînd un singur schelet; *Șerbești* (jud. Neamț) — un cist cu un singur schelet; *Bîrgăuani* (jud. Neamț) — un cist conținînd resturile a trei schelete masculine și trei feminine; *Piatra Neamț* (jud. Neamț) — un cist conținînd resturile a 3 — 4 adulți și a 2 — 3 copii; *Băcești* (jud. Vaslui) — un cist conținînd un singur schelet, relativ bine păstrat; *Șcheia* (jud. Iași) — două cisturi, dintre care unul conținea resturile a doi subiecți, în timp ce altul nu conținea decît pe cele ale unuia singur.

Examinînd poziția geografică a localităților enumerate, constatăm că majoritatea sînt situate în zona dintre Siret și Carpații Orientali și numai ultimele două sînt situate între Siret și Prut. Descoperirea unor cisturi în această din urmă zonă a fost o surpriză, prezența la noi a repre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zentanților culturii amforelor globulare fiind considerată pînă atunci drept exclusiv legată de partea occidentală a Moldovei.

Din materialele care ne-au parvenit putem conchide de asemenea că majoritatea cisturilor erau izolate și numai în două cazuri au fost grupate (două ca la Șcheia sau mai multe ca la Dolhești Mari[1]), fiecare cist putînd servi fie drept mormînt individual, fie drept mormînt colectiv, unde puteau fi înhumați doi sau mai mulți subiecți, indiferent de sex și vîrstă.

Din nefericire, aproape toate cisturile au fost descoperite fie în cursul unor lucrări edilitare, fie al celor agricole și numai excepțional în urma unor săpături sistematice (ca la Dolhești Mari) sau a unor sondaje (ca la Șcheia). Iată de ce în majoritatea cazurilor osemintele pe care le conțineau au fost răvășite și sparte, iar în ceea ce privește mormintele colective, oasele diferiților subiecți au fost amestecate, ceea ce a îngreuiat mult studierea lor.

În cele ce urmează ne propunem să ne ocupăm în special de acele caractere antropologice care se pretează la un studiu populațional pe materialul nostru : indicele cranian, statura și unele elemente de ordin tipologic. În acest scop am înscris în tabelul nr. 2 principalele caractere care au putut fi stabilite în bune condiții.

Indicele cranian. Dacă considerăm craniile provenite din cisturile situate în zona occidentală a Moldovei și separat pe cele din zona sa estică, atunci obținem repartiția pe categorii a acestui caracter și mediile respective (tabelul nr. 1).

Chiar dacă repartiția indicilor cranieni pe categorii, precum și mediile calculate pe un număr mic de cazuri nu pot să fie perfect convin-

Tabelul nr. 1

Repartiția indicelui cranian la scheletele din zona occidentală (Z.1) și zona orientală (Z.2) a Moldovei

Indici	Z.1	Z.2
Indici hiperdolicocrani	—	—
„ dolicocrani	—	2
„ mezocrani	2	—
„ brahicrani	4+1*	—
„ hiperbrahicrani	—	—
Media	82,10 (brahicrană)	73,0 (dolicocrană)

* La indicii care au putut fi calculați direct, trebuie să mai adăugăm și pe cel al craniului nr. 2 de la Piatra Neamț, care nu a putut fi calculat din cauza lipsei zonei glabelare (care era spartă), dar care trebuie să fi fost brahicran, date fiind lărgimea neurocraniului, precum și unele elemente structurale ale parietalelor.

[1] La Dolhești Mari, după informațiile arheologului M. Dinu, care a condus săpăturile din această localitate, pe lîngă cistul din care provin materialele bine păstrate, mai erau alte cisturi parțial distruse, din care nu s-a putut recupera materialul osteologic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

gătoare, totuși diferențele constatate între subiecții făcînd parte din aceeași cultură, dar situați în două zone diferite, merită să fie semnalate, pentru că la primii sîntem în prezența apariției fenomenului de brahicefalizare, rar întîlnit la populațiile vechi.

Merită de asemenea să arătăm că brahicrania destul de frecventă a subiecților din zona vestică este realizată printr-o scurtare apreciabilă a neurocraniului și într-o măsură mai mică prin lărgirea acestuia, în comparație cu cei din zona estică, al căror diametru cranian antero-posterior rămîne foarte lung, ca la majoritatea populațiilor mai vechi.

Statura. Pentru scheletele din cisturile individuale și din cele colective care au făcut obiectul unor săpături sistematice sau al unui sondaj științific (Dolhești Mari și Șcheia), staturile calculate după mai multe metode au fost înscrise în tabelul nr. 2. Pentru scheletele din cisturile

Tabelul nr. 2

Principalele date antropometrice individuale ale scheletelor aparținînd culturii amforelor sferice din Moldova

Nr. Martin	Dolhești 1	Dolhești 2	Preoțești	Piatra Neamț 1	Piatra Neamț 2	Bîrgăuani 1	Bîrgăuani 2	Băcești	Șcheia 2
1	176	184	187	179	—	173	173	199	190
8	142	145	144	150	147	141	140	145	130
8 :1	80,68	78,80	77,00	83,7	—	81,50	80,92	72,86	73,15
48	66	71	71	—	—	—	—	73	81
45	131	138	124	—	—	—	—	129	135
48 :45	50,38	51,40	57,25	—	—	—	—	56,58	60,0
55	48	50	57	—	—	—	—	52	65
54	24	21	26	—	—	—	—	30	26
54 :55	49,07	48,00	45,61	—	—	—	—	57,69	40,0
51	42	44	40	—	—	—	—	44	39?
52	30	30	33	—	—	—	—	31	37?
52 :51	71,48	68,18	82,50	—	—	—	—	70,45	94,87
Statura după :									
Manouvrier	165	168	165	—		—	—	165	161
Trotter și Gleser	—	—	170	—	—	—	—	170	166
Breitinger-Bach	—	—	169	—	—	—	—	169	165
Media	—	—	167	—	—	—	—	167	161

colective de la Piatra Neamț și Bîrgăuani (descoperite întîmplător), unde osemintele provenite de la mai mulți subiecți au fost răvășite, amestecate și parțial distruse, staturile calculate pentru adulți pe baza oaselor lungi (a căror apartenență sexuală a putut fi determinată) nu au fost înscrise în acest tabel dacă atribuirea lor calotelor craniene din același cist nu a putut fi asigurată precis. De asemenea, nu au fost indicate în tabelul nr. 2 datele referitoare la acest caracter pentru resturile osoase din cistul individual de la Șerbești, pentru care nu s-a putut obține nici o altă indicație antropologică în afară de sexul subiectului.

Toate datele valabile referitoare la statură au fost utilizate atît pentru repartiția pe categorii a acestui caracter, cît și pentru calcularea mediilor pe sexe și pe zonele de proveniență: zona occidentală (Z. 1) și zona orientală (Z. 2) (tabelul nr. 3).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

La această repartiție pe categoriile staturii nu apar diferențe importante între staturile individuale din cele două zone considerate, contrar cu ceea ce am constatat pentru indicii cranieni. Luînd împreună subiecții

Tabelul nr. 3

Repartiția pe categorii a staturii

Categoriile staturii	Staturile masculine		Staturile feminine	
	Z.1	Z.2	Z.1	Z.2
Joasă	—	—	—	—
Submijlocie	1	—	—	—
Mijlocie	1	1	2	—
Supramijlocie	4	1	3	1
Înaltă	2	—	1	—
Total	8	2	6	1
Media	167,57	165,50	158,30	—

din cele două zone, obținem (pentru 10 subiecți) o medie masculină de 167,15 cm, cea feminină (pe 7 subiecți) fiind de 158,30 cm. La ambele sexe, mediile se încadrează în categoria supramijlocie (pe scara dimorfică), iar repartiția staturilor individuale indică o concentrare maximă a cazurilor în această categorie, atît la bărbați cît și la femei. Putem astfel considera, deocamdată, această particularitate drept o caracteristică a populației studiate.

Caracteristicile tipologice. Pentru studiul tipologiei este nevoie de schelete cît se poate de complete, lipsa unui craniu întreg (neurocraniu și scheletul facial), precum și a oaselor lungi (necesare pentru calcularea staturii) constituind un serios impediment. Iată de ce nu ne-a fost posibil să determinăm tipul antropologic al tuturor scheletelor, în această situație fiind în special cele din cisturile de la Piatra Neamț și Bîrgăuani, care, luate împreună, conțineau opt schelete de adulți!

Scheletele relativ bine păstrate din cisturile zonei occidentale (Dolheștii Mari și Preoțești) ne indică prezența unor elemente protoeuropoide într-o anumită măsură gracilizate și brahicefalizate sau pe cale de brahicefalizare (în cazul formelor accentuat mezocrane). Dintre cele două schelete provenite din zona orientală (Băcești și Șcheia), accentuat dolicocrane, primul aparține unui protoeuropoid slab gracilizat, în timp ce al doilea este un reprezentant al tipului mediteranoid, oferind poate un oarecare amestec nordoid.

Materialele antropologice prezentate aici sînt singurele care au fost studiate pînă în prezent în țara noastră privind purtătorii culturii amforelor sferice, care au pătruns în Moldova la sfîrșitul eneoliticului și în perioada de tranziție spre epoca bronzului. Nu cunoaștem încă importanța numerică a noilor veniți pentru a ne putea da seama dacă sîntem în prezența doar a simplei infiltrări a unor „prospectori" de terenuri favorabile agriculturii și creșterii vitelor sau a unor căutători de zăcăminte metalifere sau, din contra, este vorba de o pătrundere mai importantă venind din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Europa centrală și de nord-est, unde arealul acestei culturi se întindea din Podolia și Volînia pînă inclusiv în Silezia.

Trebuie să ne întrebăm de asemenea care sînt caracteristicile antropologice ale purtătorilor acestei culturi care au trăit în acest spațiu vast. Datele de care dispunem provin din U.R.S.S. (Volînia), din diferite părți ale Poloniei și Cehoslovaciei și din Germania. Astfel, în cistul colectiv de la Voițehovca (Volînia), care servise pentru înhumarea a 10 subiecți, numai unul singur era brahicran (82,0), în timp ce toți ceilalți erau fie dolicocrani, fie mezocrani. Trebuie să subliniem totodată că scheletul brahicran era situat la picioarele celorlalte 9 schelete, marcîndu-se probabil astfel poziția de subordonare a acestui subiect (după J. Levitski, care le-a studiat). Pe de altă parte, în cisturile colective de la Suemți și de la Neta (studiate de același autor), nu a fost găsit nici un brahicran. Această situație se repetă și în Polonia, dacă considerăm mica serie sintetică publicată recent de A. Wiercinski, a cărei medie a indicelui cranian este încă dolicocrană (74,1), precum și craniul scheletului din cistul de la Poniatovka (studiat de T. Dzierzykraj-Rogalski), al cărui indice cranian nu a putut fi calculat, dar a cărui fotografie arată că acesta nu putea fi în nici un caz brahicran. De asemenea, mica serie sintetică moravă, publicată de J. Jelinek, este predominant dolicocrană, din 5 cranii doar unul singur fiind mezocran. În fine, o serie destul de mare, provenită din cisturile de la Altendorf (Germania), oferă o medie a indicelui cranian incipient mezocrană (75,2), diferită de media indicelui cranian al micii noastre serii provenite din cisturile aflate în zona occidentală a Moldovei (82,10).

Această situație ne obligă să ne întrebăm de ce reprezentanții culturii amforelor sferice din zona occidentală a Moldovei sînt brahicefalizați, în timp ce grosul populației lor din Europa centrală și de nord-est nu prezintă acest fenomen. Este greu să găsim un răspuns absolut sigur, dar este foarte posibil ca grupul venit pe teritoriul nostru să fi avut contacte cu triburile culturii vaselor campaniforme (Glockenbecher), al căror indice cranian era destul de brahicefalizat, un eventual amestec cu aceștia declanșînd și la ei acest fenomen. Ar fi fost de asemenea posibil ca unele triburi ale culturii amforelor sferice, din care făcea parte și grupul pătruns la noi, să fi avut unele contacte cu populații mai îndepărtate, vecine cu un vechi centru preistoric de brahicefalizare, așa cum sînt unele zone din Bavaria, unde încă în mezolitic trăia la Ofnet o populație al cărei indice cranian varia de la dolicocranie la hiperbrahicranie (70—89).

COMPLEXUL MORMINTELOR TUMULARE CU OCRU

Acum cîtva timp apariția acestei populații pe teritoriul României era situată în eneolitic. Cercetările mai noi au datat însă venirea primelor lor valuri din perioada de tranziție, admițîndu-se în același timp că ele au fost urmate de valuri noi care s-au succedat de-a lungul epocii bronzului, venind din stepele nord-pontice. Caracteristicile majorității mormintelor au permis ratașarea lor la cultura „Drevne Iamnaia" din acea regiune, cele mai tardive, situate în plină epocă a bronzului (mai rar întîlnite la noi), provenind de la populația culturii „mormintelor cu catacombe". Iată de ce ne vom ocupa aici numai de caracteristicile antropologice ale celor dintîi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Scheletele din mormintele de tip Drevne Iamnaia, care au putut fi studiate din punct de vedere antropologic, au fost descoperite în tumulii de la Holboca și Valea Lupului din jud. Iași (săpăturile conduse de arheologul V. Zira în primul caz și de arheologul M. Dinu în cel de-al doilea), în cel de la Zmeeni din jud. Buzău (săpăturile conduse de V. Teodorescu), de la care nu am reținut pentru acest studiu decît scheletele atribuite culturii Drevne Iamnaia (fără a le amesteca cu cele din „mormintele cu catacombe"). La datele de această proveniență, am adăugat și pe cele obținute de N. Haas și C. Maximilian asupra scheletelor de la Glăvănești Vechi (jud. Iași) și Stoicani-Cetățuia (jud. Galați), constituind o serie sintetică. Cu toate că resturile osoase care au provenit din toți tumulii enumerați se ridică la peste 80, numai aproximativ o treime s-a pretat la un studiu antropologic mai mult sau mai puțin complet. Datele rezultate sînt înscrise în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4

Principalele caractere antropometrice ale scheletelor din mormintele tumulare cu ocru (serie sintetică)

Nr. Martin	Bărbați				Femei				Bărbați + femei + indeterm.			
	n	$\bar{X}$	m	σ	n	$\bar{X}$	m	σ	n	$\bar{X}$	m	σ
1	19	192,9	1,11	9,43	8	189,2	2,28	9,93	—	—	—	—
8	19	141,7	1,05	7,04	8	134,0	1,18	5,17	—	—	—	—
9	19	101,0	0,76	5,08	6	92,8	1,21	4,49	—	—	—	—
17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	18	112,7	0,77	5,14	5	116,1	0,30	1,01	—	—	—	—
45	18	131,7	1,18	7,90	4	122,0	1,20	3,64	—	—	—	—
48	17	71,4	0,60	3,81	4	67,5	1,10	3,34	—	—	—	—
51	16	43,3	0,85	5,02	4	40,9	1,75	5,84	—	—	—	—
52	16	33,1	0,65	3,86	5	32,7	0,39	1,32	—	—	—	—
54	17	25,2	0,25	1,58	4	27,4	0,48	1,47	—	—	—	—
55	17	53,1	0,58	3,61	4	51,5	0,66	2,00	—	—	—	—
66	9	102,2	—	—	1	93,0	—	—	—	—	—	—
8 :1	19	73,4	0,92	6,18	8	72,0	1,03	4,52	27	73,0	0,74	5,77
17 :1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17 :8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 :1	18	61,1	0,54	3,62	5	60,1	0,90	3,00	23	60,8	0,49	3,51
20 :8	18	83,4	0,82	5,48	5	86,2	1,04	3,49	23	84,0	0,74	5,33
9 :8	17	71,7	0,61	4,05	6	71,6	1,67	6,19	23	71,6	0,66	4,70
45 :8	14	94,5	0,70	5,37	3	90,5	0,55	1,41	17	93,7	0,83	5,13
48 :45	16	51,3	0,80	4,72	3	57,1	1,81	4,78	19	52,2	0,80	5,18
52 :51	16	74,8	1,22	7,19	5	80,3	2,39	7,99	21	76,4	1,11	7,55
54 :55	16	46,8	0,99	5,84	4	49,5	0,61	1,87	20	47,4	0,81	5,39
66 :45	8	78,3	—	—	1	73,8	—	—	9	77,8	1,09	4,96
Statura	20	173,6	1,04	6,53	6	154,9	2,16	8,03	—	—	—	—

Datele medii din acest tabel, precum și studiul variabilității individuale a caracterelor ne permit să caracterizăm această populație drept macrodimensionată, atît în ceea ce privește statura (care oferă o medie masculină înaltă), cît și în ceea ce privește dimensiunea longitudinală a neurocraniului (care aparține categoriei foarte lungi), precum și înălțimea și lărgimea masivului facial și lărgimea mandibulei, dar nu și din punctul de vedere al lărgimii și înălțimii cutiei craniene. Din punct de vedere con-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

formativ, ea se caracterizează printr-o medie a indicelui cranian accentuat dolicocrană și printr-o medie a indicelui facial superior de tip mezen, prin indicii orbitar și nazal de tip mezoconc și leptorin (acesta din urmă situat la graniță cu categoria mezorină).

Din punctul de vedere al caracterelor morfoscopice, seria scheletelor din complexul mormintelor tumulare cu ocru se distinge prin prezența unor cranii prevăzute cu un relief glabelar și supraciliar puternic dezvoltat, prin masive faciale destul de frontalizate, prin mandibule înalte, cu apofiză mentonieră relativ puternică și scheletul postcranian robust.

Analizată din punct de vedere tipologic, populația din mormintele tumulare cu ocru prezintă două tipuri fundamentale : tipul protoeuropoid, foarte rar gracilizat, și tipul protonordic, amîndouă foarte robuste. Pe lîngă aceste două tipuri principale, este interesant să semnalăm prezența în eșantionul feminin a unui mediteranoid, precum și a unui dinaroid, a căror origine trebuie căutată în populația locală, ceea ce atestă existența unui amestec.

CONCLUZII

Comparate între ele, ambele populații apărute pe teritoriul nostru în perioada de care ne ocupăm diferă nu numai din punctul de vedere al tipului de înmormîntare, dar și din acela al particularităților lor antropologice. Ele diferă de asemenea destul de substanțial față de populația noastră neo-eneolitică, cel puțin așa cum o cunoaștem în prezent după cele două serii mari, cea de la Cernica (cultura Boian) și cea de la Vărăști (cultura Gumelnița), precum și după serii mai mici și schelete izolate, care indică o importantă componentă mediteranoidă a populației noastre autohtone, fără ca aceasta să fie însă și unică, deoarece alături de ea întîlnim aici și una protoeuropoidă mai mult sau mai puțin gracilizată.

Din nefericire, nu cunoaștem care a fost importanța numerică a celor două populații pătrunse pe teritoriul nostru, dar, din ceea ce cunoaștem asupra antropologiei populațiilor locale din epoca bronzului, putem conchide că influența lor pe plan biologic nu a fost cu totul neglijabilă, reprezentanții culturii amforelor sferice putînd să fi fost aceia care au influențat o ușoară brahicefalizare a unor populații, în timp ce triburile din complexul mormintelor cu ocru au contribuit la componenta nordoidă, fără însă a fi modificat importanța fondului mediteranoid, transmis de populația autohtonă neo-eneolitică.

Données anthropologiques sur les populations de la période de transition de l'Enéolithique à l'âge du bronze de Moldavie

RÉSUMÉ

Trois populations sont plus ou moins bien connues du point de vue anthropologique provenant de cette période : la population locale de l'horizon Horodiștea-Erbiceni appartenant au complexe Horodiștea-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Erbiceni-Folteşti; la population de la culture des amphores sphériques avec tombes à cistes; la population du complexe des tombes tumulaires à ocre.

La première n'est représentée que par 2 squelettes bien conservés dont les caractères anthropologiques sont analysés dans la première partie du travail. La seconde est représentée par 18 squelettes provenant de 8 cistes — 4 sépultures collectives et 4 tombes individuelles. Vu les circonstances de la découverte de certains d'entre eux, seulement 8 à 9 squelettes d'adultes se prêtaient à une étude plus ou moins complète (voir tableau 2). Il en résulte que les squelettes de la zone occidentale de la Moldavie présentent une forte tendance à la brachycéphalisation (par un important amoindrissement du diamètre antéro-postérieur du neurocrâne) tandis que ceux de la zone orientale sont dolichocrânes. La comparaison de ces données avec celles qui caractérisent la population de la même culture de Volynie, de Pologne, de Tchécoslovaquie et d'Allemagne vient souligner la situation particulière des premiers, qui pourrait être due soit à l'influence de la population des vases campaniformes soit à une influence plus éloignée venant d'un très ancien centre de brachycéphalisation (par exemple de Bavière).

Pour ce qui est des squelettes du complexe des tombes tumulaires à ocre, ils appartiennent à une population dolichocrâne, macrodimensionnée, à ossature robuste (Tableau 4), présentant de nombreuses ressemblances avec la population des steppes nord-pontiques.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. ANTONIU S., GRAMATOPOL-ROȘCA M.-E., *Studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocru de la Valea Lupului*, An. ştiinţ. Univ. Iaşi, 1966, **12**, 49—65.
2. BUNAK V. V., *Rassengeschichte Osteuropas*, în *Rassengeschichte der Menschheit*, ed. I. Schwidetzky, 1976, **4**, 7—102.
3. DEBET G. F., *Paleoantropologhia S.S.S.R.*, Moskva, 1948.
4. DEBET G. F., *Die Sowjetunion*, Fundamenta, Köln, 1973, **VIII**, *1*, 153—169.
5. DINU M., *Le problème des tombes à ocre dans les régions orientales de la Roumanie*, în *L'antica eta del bronzo in Europa*, Trento, 1972, 261—277.
6. HAAS N., MAXIMILIAN C., *Antropologičeskie issledovanie okrašennych kostjakov iz kompleksa mogil a ochroi v Glăvăneştii Vechi, Corlăteni i Stoicani-Cetăţuia*, Sov. Antrop., **4**, 133—158.
7. JELINEK J., *Die Rassengeschichte der Tschechoslowakei*, în *Rassengeschichte der Menschheit*, ed. I. Schwidetzky, 1978, **5**, 35—54.
8. MORINTZ S., *Contribuţii arheologice la istoria tracilor* (I), Bucureşti, 1977.
9. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Contribuţie la studiul antropologic al scheletelor din complexul mormintelor cu ocru de la Holboca-Iaşi*, Probl. antropol., 1957, **3**, 73—143.
10. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Contribuţie la studiul antropologic al scheletelor mormintelor cu ocru de la Brăiliţa*, SCIV, 1957, **1—4**, 75—88.
11. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Étude anthropologique des squelettes énéolithiques de Dolheştii Mari (tombe à ciste)*, Ann. ştiinţ. Univ. Iaşi, 1959, **5**, 47—60.
12. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes des tombes à ocre, trouvés sur le territoire de la R. P. Roumanie*, VIe Congr. Intern. Sci. Anthrop.-Ethnol., Paris, 1962, 663—667.
13. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Contribution à l'étude anthropologique des squelettes néolithiques de la culture Boian*, An. ştiinţ. Univ. Iaşi, 1963, **9**, 47—55.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

14. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Données anthropologiques sur les populations de l'âge de la pierre en Roumanie*, Homo, 1965, **16**, 129—161.
15. NECRASOV O., CRISTESCU M., ANTONIU S., *Étude anthropologique des squelettes de Smeeni datant de l'Enéolithique et de l'âge du bronze*, Ann. roum. Anthrop., 1964, **1**, 19—28.
16. NECRASOV O., ANTONIU S., FEDOROVICI C., *Sur la structure anthropologique des tribus néo-énéolithiques appartenant à la culture des Amphores sphériques*, Ann. roum. Anthrop., 1972, **9**, 9—25.
17. NECRASOV O., ONOFREI M., *Contribution à l'anthropologie de la population néo-énéolithique du complexe Horodiștea-Folteşti*, Ann. roum. Anthrop., 1972, **9**, 3—8.
18. NECRASOV O., CRISTESCU M., BOTEZATU D., MIU G., *Structure anthropologique de la population néolithique de Cernica (culture Boian)*, Ann. roum. Anthrop., 1983, **20**, 3—15.
19. NICOLĂESCU-PLOPȘOR D., POPOVICI I., *Les populations néolithiques du bassin du Bas-Danube. Les tribus des civilisations de Boian et de Gumelnița*, Ann. roum. Anthrop., 1967, **4**, 3—16.
20. SCHWIDETZKY I., *Rassengeschichte von Deutschland*, în *Rassengeschichte der Menschheit*, ed. I. Schwidetzky, 1979, **7**, 45—102.
21. WIERCINSKI A., *Racial history of Poland*, în *Rassengeschichte der Menschheit*, ed. I. Schwidetzky, 1978, **5**, 75—96.
22. ZIRRA V., *Dare de seamă asupra săpăturilor de la Holboca*, St. cerc. istorie veche, 1953, **III**, 19—121.

Universitatea „Alex. I. Cuza", Iași
și
Centrul de cercetări biologice,
Colectivul antropologic

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE MORFOLOGICE ALE FENOMENULUI DE CREȘTERE ȘI DEZVOLTARE LA COPII HEMOFILICI

DE

ELENA RADU și MARIA STUPARU

Investigațiile noastre și-au propus să urmărească unele aspecte morfologice ale creșterii și dezvoltării la copii în condițiile existenței unei afecțiuni creditare, de tipul hemofiliei.

Este cunoscut faptul că fenomenul de creștere și dezvoltare a organismului este condiționat atît genetic cît și mezologic.

Determinismul genetic, implicat în modelul ontogenetic al creșterii și dezvoltării, este potențat de acțiunea favorabilă a peristazei (ambientale, familiale, sociale).

Caracteristicile de etapă ale fenomenului de creștere și dezvoltare se înscriu în patrimoniul genetic al individului ca „genotip auxologic", a cărui expresie fenotipică o constituie modelul ontogenetic al creșterii și dezvoltării.

MATERIAL ȘI METODĂ

Studiul nostru a fost efectuat asupra unui număr de 43 de băieți hemofilici între 6 și 16 ani (dintre care 37 cu hemofilie A și 6 cu hemofilie B), reprezentînd 23,50% din numărul de copii hemofilici de aceeași vîrstă din întreaga țară aflați în evidența Centrului de hematologie.

Au fost studiați și un număr de 14 adulți hemofilici, de vîrste între 18 și 26 de ani, față de care s-a calculat gradul de realizare ontogenetică a copiilor pentru fiecare an de vîrstă și în funcție de caracteristicile morfologice studiate.

Dată fiind incidența foarte rară a hemofiliei în populație, care, după datele OMS, este de 1/10 000, se consideră că eșantionul de copii de care dispunem asigură o foarte bună reprezentativitate pentru țara noastră, acesta fiind de altfel primul studiu antropologic din România asupra unui eșantion din populație afectat de această maladie. În acest sens, în literatura de specialitate consultată nu am găsit decît o singură indicație bibliografică a unor autori străini.

Pentru cunoașterea nivelului de dezvoltare fizică a acestor copii, am utilizat un lot martor de copii cu dezvoltare normală, în limitele aceleiași vîrste (6).

Au fost prelevate un număr de 13 dimensiuni, dintre care 6 pentru segmentul cefalic și 7 pentru segmentul postcefalic, și s-au calculat, în baza acestora, indicii de conformație.

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 13—19

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Variabilitatea dimensională şi conformativă a loturilor

VÎRSTA	G-OP	EU-EU	ZY-ZY	N-GN	N-SN	AL-AL	A-A	IC-IC
6 ani H	166,00	146,00	114,00	101,00	43,00	27,50	236,50	177,50
6 ani N	171,87	143,17	118,73	99,22	43,23	28,39	249,48	180,24
7 ani H	167,00	141,00	116,00	97,67	41,67	24,00	238,33	175,00
7 ani N	170,35	145,27	120,27	98,75	42,36	28,41	254,73	188,80
8 ani H	169,57	143,00	115,43	105,57	45,86	27,29	252,14	201,57
8 ani N	172,59	146,41	121,96	100,82	43,39	28,96	265,56	193,50
9 ani H	168,40	148,80	120,20	102,20	45,20	27,80	269,40	198,20
9 ani N	176,65	147,24	125,12	103,71	44,29	29,65	276,87	210,00
10 ani H	170,00	141,00	125,80	107,40	51,80	29,60	278,80	211,60
10 ani N	175,06	148,11	126,50	107,24	47,11	29,28	288,17	213,22
11 ani H	171,50	141,33	120,50	108,83	49,33	30,50	274,00	214,83
11 ani N	167,87	148,90	127,72	106,66	46,21	29,32	294,95	219,03
12 ani H	179,50	145,00	123,00	107,50	51,00	33,00	281,50	225,50
12 ani N	177,53	150,93	129,44	109,26	47,89	30,74	299,41	224,54
13 ani H	179,00	150,00	125,00	108,50	51,00	31,00	328,00	249,50
13 ani N	179,59	150,22	129,63	110,70	48,59	31,67	312,19	237,37
14 ani H	176,50	144,00	123,00	105,50	48,00	29,00	277,00	215,00
14 ani N	180,0	151,66	132,37	113,43	50,10	32,03	326,90	243,07
15 ani H	173,33	150,00	128,00	111,33	47,33	31,62	323,67	245,00
15 ani N	—	—	—	—	—	—	—	—
16 ani H	178,83	147,50	132,33	114,17	52,00	31,50	347,00	251,50
16 ani N	—	—	—	—	—	—	—	—

Avînd în vedere numărul mic de copii hemofilici pentru fiecare an de vîrstă, a fost calculată pentru fiecare dimensiune media aritmetică.

Pentru raportarea valorilor medii dimensionale ale copiilor hemofilici la valorile medii ale lotului martor de copii normali, a fost utilizată metoda matematică a variabilelor normate „Z", care indică gradul de îndepărtare sigmatică a dimensiunilor copiilor hemofilici faţă de lotul martor (calculele au fost transpuse grafic în figurile 1—4).

DISCUŢIA REZULTATELOR ŞI CONCLUZII

Intensitatea procesului de creştere şi dezvoltare este dirijată de necesitatea dezvoltării prioritare a segmentelor mai puţin realizate anterior faţă de stadiul final de adult, iar dintre acestea a acelora care răspund în primul rînd cerinţelor etapei de dezvoltare studiate (3).

Din analiza comparativă a variabilităţii somatice a copiilor hemofilici faţă de lotul martor de copii normali, se desprind următoarele particularităţi de creştere şi dezvoltare a copiilor hemofilici (tabelul nr. 1):

— Copiii hemofilici prezintă o retardare fizică globală pentru majoritatea dimensiunilor studiate faţă de copiii normali de aceeaşi vîrstă.

— Copiii cu hemofilie A sînt mai retardaţi fizic decît cei cu hemofilie B. Cu toate că reprezentativitatea în cele două cazuri este diferită (raport 37/6), afirmaţia este atestată de faptul că incidenţa hemoglobinei B este de 4—5 ori mai mică decît a hemoglobinei A.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 1

de copii hemofilici, comparativ cu loturi de copii normali

PER. TOR.	PER. ABD.	STATURĂ	ȘEZÎNDĂ	GREUTATE	IND. CEF.	IND. FAC.	IND. NAZAL	IND. CORMIC	IND. ROHRER
547,50	545,00	1127,50	621,50	19,00	87,95	88.70	63,90	55,15	1,33
572,87	539,32	1159,63	625,83	20,39	83,46	83.60	66,16	54,07	1,32
524,00	493,33	1116,67	623,33	17,00	84,33	84,27	57,80	55,90	1,21
585,73	554,32	1187,11	645,59	22,00	85,53	81.59	67,12	54,40	1,31
598,00	569,00	1224,00	667,14	25,51	84,39	85,46	60,03	54,56	1,41
599,64	553.04	1229,04	671,04	24,07	85,08	82,80	67,01	54,26	1,29
598,00	535,00	1267,60	675,60	24,00	88,00	85,34	61,42	53,32	1,17
646,76	607,35	1328,94	701,76	29,18	83,48	82,91	67,14	52,85	1,21
689.00	656,00	1412,00	725,60	32.40	83,86	82,72	58,16	51,50	1,11
660,00	602,22	1356,82	725,78	30,94	84,66	85,36	62,41	53,34	1,23
643,00	578.50	1445,83	768.50	36,83	83,33	84,70	63,20	53,12	1,22
670,79	615,84	1397.05	738,62	33,64	89,24	83,42	63,78	52,89	1,23
611,50	603.00	1492,50	817,50	45,00	80,75	87,70	67,90	54,80	1,31
671,67	611,48	1436,96	755,00	35.70	85,20	84.45	64,56	52.56	1,20
720,00	648,00	1525,00	811,00	44,00	82,05	86,85	60,40	53,05	1,19
683,67	634,44	1480,85	770,63	40,07	83,69	85.49	65,52	52.06	1,23
662,50	620.00	1298,00	697,50	33,50	81,65	89,30	66,75	54,35	1,37
745.33	680,10	1567,57	806,10	46,73	84,36	85.74	65,42	51,42	1,21
676,00	636,00	1576,67	817,33	39,67	86,67	87,13	66,83	51,90	1,03
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
748,33	663.33	1621,17	853,00	44,33	82.55	86,47	60,67	52,12	1,10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

— Pentru copiii cu hemofilie A, retardarea este mai expresivă la nivelul segmentului cefalic față de copiii cu hemofilie B, unde retardarea este mai accentuată la nivelul segmentului postcefalic.

— În cadrul segmentului cefalic, pentru copiii cu hemofilie A, dimensiunile cele mai retardate sînt cele transversale, atît la nivelul calotei (diametrul transversal maxim al capului), cît și al feței (diametrul transversal maxim al feței). Pentru copiii cu hemofilie B, dimensiunile cele mai retardate sînt cele longitudinale și transversale ale feței.

— În cadrul segmentului postcefalic, la copiii cu hemofilie A, retardarea este mai expresivă la nivelul diametrului transversal superior al trunchiului (lărgimea biacromială), urmînd circumferința toracică, în timp ce pentru copiii cu hemofilie B, retardarea este mai accentuată pentru dimensiunile longitudinale (statură, șezîndă), greutate și perimetrul toracic.

— În ceea ce privește variabilitatea cu vîrsta a dimensiunilor cefalofaciale și somatice, aplicîndu-se metoda cumulativă a variabilelor „Z" pentru fiecare an de vîrstă, la copiii hemofilici se semnalează că cea mai puternică retardare fizică se înregistrează pentru vîrstele de 7 și 14 ani.

Pentru evidențierea gradului de realizare ontogenetică a copiilor hemofilici, a fost calculată realizarea procentuală a dimensiunilor cefalofaciale și somatice în raport cu dimensiunile adultului (tabelul nr. 2).

— Segmentul cefalic este mai avansat ontogenetic față de segmentul postcefalic. În cadrul segmentului cefalic, dimensiunile cele mai avansate ontogenetic sînt cele transversale, respectiv diametrul transversal maxim al calotei și diametrul transversal maxim al feței. În cadrul segmentu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Gradul de realizare ontogenetică a copiilor hemofilici faţă de un lot de adulţi

CARACTERISTICI	G—OP	EU—EU	ZY—ZY	N—GN	N—SN	AL—AL
ADULŢI	189,16	155,76	142,44	123,44	53,71	34,00
COPII 6 ani	87,76	93,73	80,03	81,82	80,06	80,88
7 ani	88,29	90,52	81,44	79,12	77,58	70,59
8 ani	89,64	91,91	81,04	85,52	85,38	80,26
9 ani	89,03	95,53	84,25	82,79	84,16	81,76
10 ani	89,87	90,52	88,32	87,01	96,44	87,06
11 ani	90,66	90,74	84,60	88,16	91,85	89,71
12 ani	94,89	93,09	86,35	87,09	94,95	97,06
13 ani	94,63	96,30	87,76	87,90	94,95	91,18
14 ani	93,31	92,45	86,35	85,47	89,37	95,29
15 ani	91,63	96,30	89,86	90,19	88,12	93,00
16 ani	94,54	94,70	92,90	92,49	96,82	92,65

lui postcefalic, mai puţin apropiat faţă de stadiul final de adult, consemnăm următoarele diferenţieri: dimensiunile longitudinale sînt cele mai avansate ontogenetic, urmate de diametrele transversale şi circumferinţă. Cea mai puţin avansată ontogenetic este greutatea.

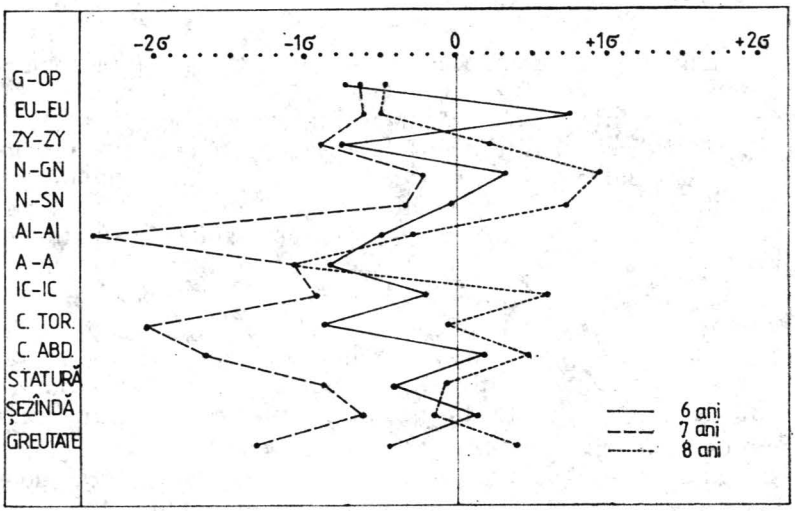

Fig. 1. — Grafic de îndepărtare sigmatică prin variabile normate „Z" ale valorilor medii dimensionale pentru vîrstele de 6, 7 şi 8 ani la copii hemofilici — băieţi.

— Viteza de creştere dimensională în intervalul 6—16 ani se diferenţiază în funcţie de segmentul considerat, respectînd una dintre legile creşterii după care, cu cît un segment este mai puţin realizat faţă de adulţi, cu atît creşterea sa va fi mai rapidă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 2

hemofilici pentru dimensiuni cefalo-faciale și somatice (realizare relativă) (%)

A—A	IC—IC	PER. TOR.	PER. ABD.	STATURĂ	ȘEZÎNDĂ	GREUTATE
377,20	285,00	912,80	751,00	1717,20	904,20	66,84
62,70	62,28	59,98	72,57	65,66	68,73	28,43
63,18	61,40	57,41	65,70	65,03	68,94	25,43
66,85	70,73	65,51	75,77	71,28	73,89	38,17
71,42	69,54	65,51	71,24	73,82	74,72	35,91
73,91	74,25	75,48	87,35	82,23	80,25	48,47
72,64	75,38	70,44	77,03	84,20	84,99	55,10
74,63	79,12	66,99	80,29	86,91	90,41	67,32
86,96	87,54	78,88	86,28	88,81	89,69	65,83
73,44	75,44	72,58	82,56	75,59	77,14	50,12
85,81	85,96	74,06	84,69	91,82	90,39	59,35
91,99	88,25	81,98	88,33	94,41	94,34	66,32

Viteza de creștere este mai mică pentru segmentul cefalic, care de altfel este mai avansat ontogenetic, deci mai apropiat de valorile finale ale adultului. În cadrul acestui segment, viteza de creștere este mai mare pentru dimensiunile feței față de cele ale calotei.

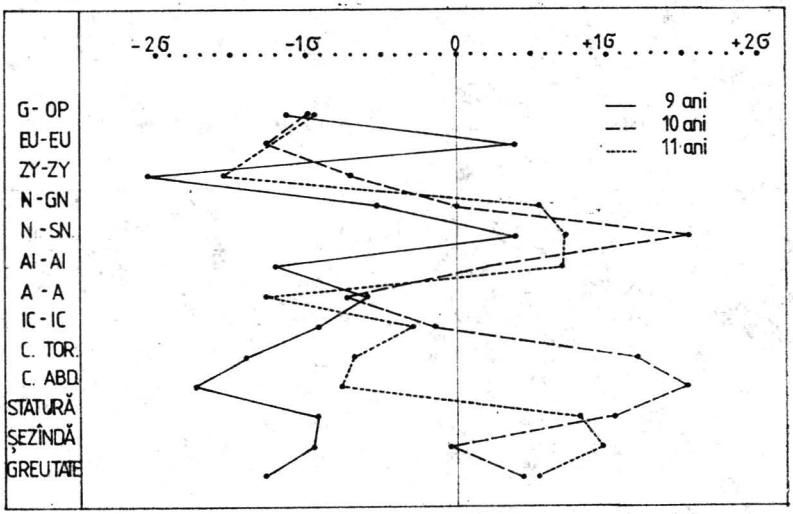

Fig. 2. — Grafic de îndepărtare sigmatică prin variabile normate „Z" ale valorilor medii dimensionale pentru vîrstele de 9, 10 și 11 ani la copii hemofilici — băieți.

Viteza de creștere este mai mare pentru segmentul postcefalic mai puțin realizat față de stadiul final de adult. Se semnalează și aici o diferență, și anume viteza de creștere este mai mare pentru greutatea, statura, diametrul transversal maxim al bazinului și circumferința toracică (fig. 4).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În ceea ce privește variabilitatea conformativă cefalo-facială și somatică a copiilor hemofilici, se semnalează următoarele particularități :

— Conformația segmentului cefalic indică predominanța brahicefaliei cu tendința de variabilitate spre hiperbrahicefalie ; fața se caracterizează prin conformația mijlocie de tip „mezoprosop" și un indice nazal indicînd leptorinia.

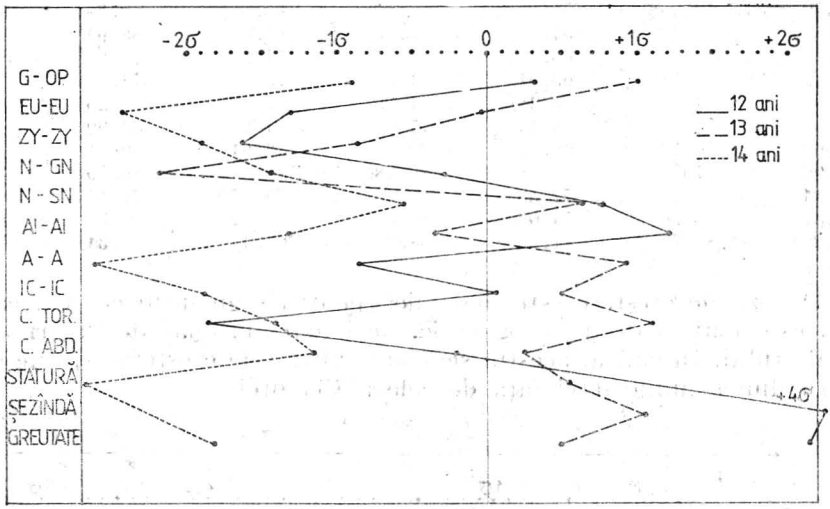

Fig. 3. — Grafic de îndepărtare sigmatică prin variabile normate „Z" ale valorilor medii dimensionale pentru virstele de 12, 13 și 14 ani la copii hemofilici — băieți.

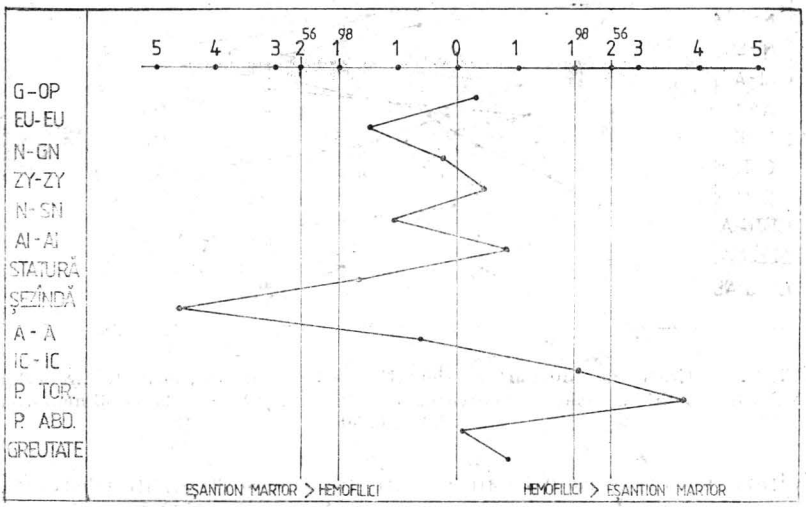

Fig. 4. — Testul „T" cumulativ de semnificație a diferențelor dintre eșantionul de hemofilici și eșantionul martor — adulți.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

— În ceea ce privește segmentul postcefalic, semnalăm predominanța trunchiurilor mari, deci macrocormie, și a unei conformații somatice subeutrofice.

În ceea ce privește variabilitatea cefalo-facială și somatică a lotului de fete „purtătoare", considerăm că numărul mic de subiecți nu asigură o reprezentativitate corespunzătoare pentru a putea emite anumite concluzii.

Considerăm că la copiii hemofilici, comparativ cu copiii normali, se păstrează același model ontogenetic al creșterii și dezvoltării, cu deosebire că, fenotipic, pentru unele dimensiuni se semnalează un fenomen de retardare somatică. Această retardare somatică poate avea un caracter pasager (fenomenul de heterocronie a lui Zazzo), în sensul că poate fi determinată de restricțiile privind activitatea fizică a copiilor afectați de hemofilie.

Morphological aspects of the growth and development of hemophilic children

ABSTRACT

The present investigations aim to study some morphological aspects of children growth and development under the conditions of a hereditary disease, of hemophilia type.

57 hemophilic boys, 6—10-year-old, representing 23·50 per cent from the hemophilic children in the country, were studied in comparison with children of the same age.

This study showed a global physical retardation phenomenon of hemophilic children more significant at the level of the cephalic segment than at the level of the post-cephalic segment.

We diagnose it rather as a Zazzo heterochrony, keeping the same ontogenetic model of growth and development as normal children.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTESCU MARIA, *Aspecte ale creșterii și dezvoltării adolescenților din R. S. România*, Edit. Academici, București, 1969.
2. GEDDA L., *Il profilo genetico dell'auxologia*, Medicina Auxologia, 1960.
3. GLAVCE CRISTIANA, *Studiul mixt longitudinal al copiilor de vîrstă preșcolară și școlară mică provenind din localități cu grade diferite de urbanizare și de altitudine*, teză de doctorat, Univ. „Al. I. Cuza", Iași, 1979.
4. LUNGU CAMELIA, RADU ELENA, *Aspecte ale creșterii și dezvoltării din perspectiva unei diferențieri somato-psihice*, St. cerc. antropol., 1980, **17**, 15.
5. OLIVER G., *Pratique anthropologique*, Vigot Frères, Paris, 1960.
6. RADU ELENA, LUNGU CAMELIA, CIOTARU DAN, *Contribution à l'étude de la relation entre le developpement physique et le developpement neuropsychique chez les enfants*, Ann. roum. Anthrop., 1980, **17**, 29.
7. ZAZZO R., *Les débilités mentales*, Colin, Paris, 1969.

Institutul „Dr. V. Babeș" București,
Laboratorul de antropologie
și
Centrul de hematologie, București

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL COMPARATIV AL UNOR ADOLESCENȚI DIN MEDIUL RURAL (BEREVOEȘTI) ȘI DIN MEDIUL URBAN (CÎMPULUNG)

DE

TH. ENĂCHESCU, GEORGETA NEGRU, ELEONORA LUCA și A. SAVU

Cercetarea comparativă a copilului rural față de copilul urban reprezintă o tradiție atît pe plan național, cît și pe plan internațional. Interesul acestui studiu este cu totul deosebit în condițiile momentului evolutiv social în care ne găsim astăzi în România.

Prin industrializarea intensă a țării noastre, orașele și-au multiplicat fondul de populație pe seama populațiilor rurale imigrate. La rîndul său, mediul rural a evoluat prin diversificarea ocupațiilor și, de multe ori, chiar prin industrializare directă, așa cum este și cazul Berevoeștilor, vechi centru minier de extracție a cărbunelui (3), (4).

În general, copilul din mediul rural este mai puțin bine dezvoltat și, în același timp, întîrziat ca maturizare față de cel din mediul urban.

Problema care se pune în studiul de față este de a se preciza în ce măsură fondul genetic al populațiilor rurale este diferit de acela al orașului căruia aceste populații le sînt complementare și în ce măsură, în acest context, dezvoltarea și maturizarea fizică a copilului rural sînt diferite de cele ale copilului urban.

MATERIAL ȘI METODĂ

Au fost examinați adolescenți în vîrstă de 14 ani, dintre care 44 de băieți și 26 de fete din mediul rural (Berevoești) și 34 de băieți și 28 de fete din mediul urban (Cîmpulung).

Fondul genetic al adolescenților din cele două populații a fost caracterizat prin dimensiuni și conformație cefalo-facială, precum și prin conformația corporală (tabelele nr. 1 și 2), caractere fizionomice și pigmentația irisului (tabelul nr. 3). Nivelul de dezvoltare și cel de maturizare fizică au fost analizate pe baza nivelului de dezvoltare fizică și a momentului de apariție a menarhei la cele două loturi de fete din mediul rural și urban.

În vederea asigurării analizei rezultatelor obținute au fost utilizate suplimentar morfograma taxonomică (fig. 1) pentru dimensiuni și conformația cefalo-facială, testul χ^2 pentru caracterele fizionomice și de pigmentație a irisului (tabelul nr. 3) și testul Student pentru precizarea gradului de diferențiere a caracterelor metrice și conformative (tabelele nr. 1 și 2).

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 20—29

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE ȘI DISCUȚII

DIMENSIUNI ȘI CONFORMAȚIE CEFALO-FACIALĂ

Din modul de grupare a parametrilor dimensionali în morfogramă (fig. 1 și 2), rezultă o mai mare uniformitate a băieților și fetelor din Berevoești, față de băieții și fetele din Cîmpulung. Astfel, băieții din

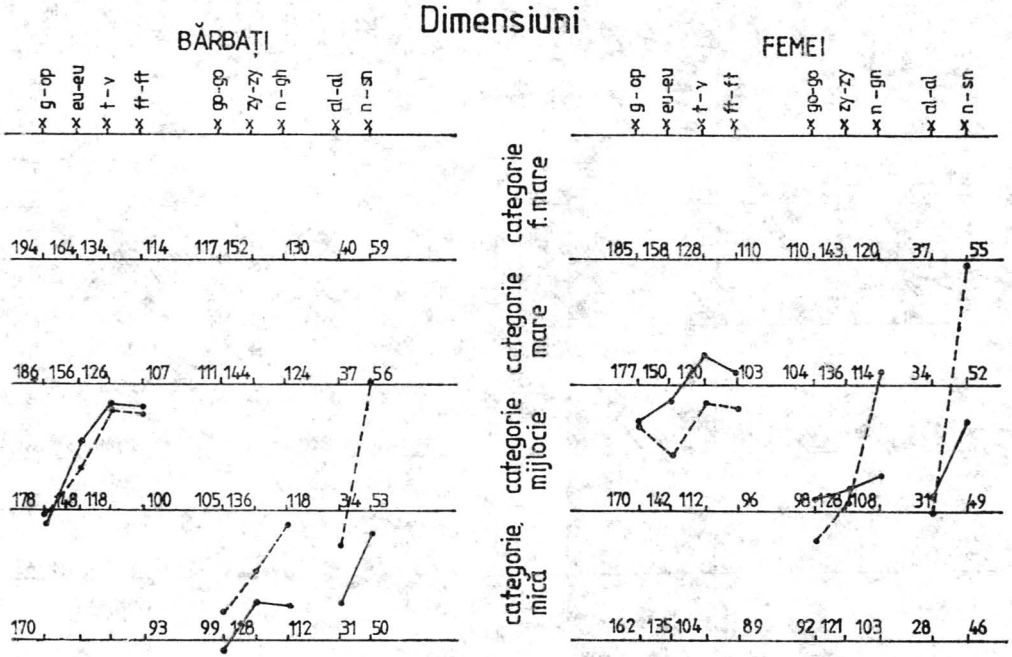

Fig. 1. — Dimensiunile cefalo-faciale ale băieților și fetelor de 14 ani din mediul rural (Berevoești) și urban (Cîmpulung), înscrise în scările taxonomice dimensionale adulte ale sexului respectiv.
—— mediul rural (Berevoești)
---- mediul urban (Cîmpulung)

Cîmpulung, în comparație cu fetele din același oraș, au o calotă cefalică mai rotunjită și mai înaltă, asociată cu o față mai joasă. Această situație este explicabilă avîndu-se în vedere caracterul foarte deschis demografic al orașului Cîmpulung, care a realizat un grad înalt de panmixie prin atragerea recentă de populație din zone geografice foarte diferite ale țării.

În ceea ce privește băieții, sub raport dimensional-conformativ cefalic, la ambele loturi este comună dezvoltarea mult mai puternică a lățimii capului și mai ales a înălțimii acesteia față de lungime. Diferența dintre loturi constă într-o dimensionare mai redusă a lungimii capului, asociată cu o lățime mai mare la Berevoești, care are drept efect realizarea unui cap mai rotunjit (test statistic semnificativ). Prin

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

dimensiunile faciale, băieții din Cîmpulung se realizează la valori mai mari față de Berevoești pentru toți parametrii și, în special, pentru cei de înălțime a feței și a nasului (test semnificativ). Se reține, deci, prezența unor fețe și a unui nas mai lung la lotul de băieți din Cîmpulung.

La rîndul lor, loturile de fete aduc același tip de diferențiere ca și băieții, cu deosebirea că aceste diferențieri sînt mai pregnante decît la băieți pentru lățimea capului, lățimea frunții și înălțimea capului, rezul-

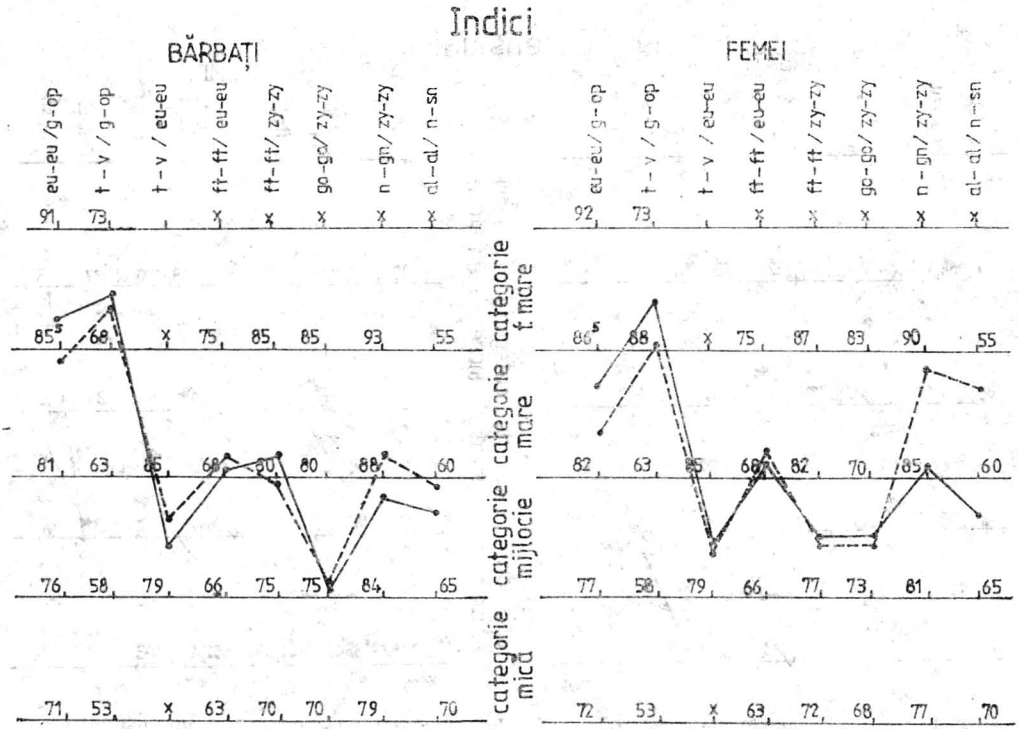
Indici
BĂRBAȚI
FEMEI
eu-eu /g-op
t-v / g-op
t-v / eu-eu
ft-ft/ eu-eu
ft-ft/ zy-zy
go-go/ zy-zy
n-gn/ zy-zy
al-al/ n-sn
91, 73, x, x, x, x, x
92, 73, x, x, x, x, x
85, 68, x, 75, 85, 85, 93, 55
86, 68, x, 75, 87, 83, 90, 55
81, 63, 85, 68, 80, 80, 88, 60
82, 63, 85, 68, 82, 70, 85, 60
76, 58, 79, 66, 75, 75, 84, 65
77, 58, 79, 66, 77, 73, 81, 65
71, 53, x, 63, 70, 70, 79, 70
72, 53, x, 63, 72, 68, 77, 70
categorie f mare
categorie mare
categorie mijlocie
categorie mică

Fig. 2. — Indicii conformativi cefalo-faciali ai băieților și fetelor de 14 ani din mediul rural (Berevoești) și urban (Cîmpulung), înscriși în scările taxonomice conformative adulte ale sexului respectiv.
——— mediul rural (Berevoești)
- - - - - - mediul urban (Cîmpulung)

tînd sub raport conformativ calote cefalice mai înalte la Berevoești. Din punct de vedere conformativ, rotunjirea capului la fetele din Berevoești este mai puțin evidentă decît la băieți; în schimb, înălțimea capului este mult mai marcată.

În continuare, la fel ca și băieții, fetele din Cîmpulung au fețe și nasuri mai înalte decît la Berevoești, rezultînd conformații și mai alungite ale feței și nasului (test semnificativ).

Rezumînd, reținem calota cefalică mai rotunjită și mai înaltă asociată cu o față mai lată și un nas mai scurt la populația din Berevoești, față de o calotă cefalică mai puțin rotunjită și ceva mai joasă asociată cu o față și un nas mai lungi la Cîmpulung.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea dimensională și conformativă a băieților din Berevoești și Cîmpulung (jud. Argeș)

Caracterul	Lot*	N	M	±m	σ	CV	Test Student
g-op	1	44	177,36	0,93	6,20	3,50	0,39
	2	34	177,88	0,95	5,53	3,11	
eu-eu	1	44	152,52	0,75	4,97	3,26	1,63
	2	34	150,56	0,94	5,51	3,66	
ft-ft	1	44	105,70	0,62	4,11	3,88	0,31
	2	34	105,44	0,56	3,26	3,09	
zy-zy	1	44	130,68	0,75	4,96	3,79	1,45
	2	34	132,03	0,86	5,03	3,81	
go-go	1	44	98,41	0,72	4,81	4,89	1,71
	2	34	100,12	0,69	4,01	4,00	
n-gn	1	44	113,89	0,89	5,88	5,16	2,52
	2	34	117,21	0,97	5,64	4,81	
n-sto	1	44	72,16	0,84	5,56	7,71	3,93
	2	34	76,68	0,79	4,61	6,02	
n-sn	1	44	52,50	0,87	5,74	10,93	3,07
	2	34	56,12	0,80	4,65	8,29	
al-al	1	44	31,93	0,37	2,49	7,78	1,80
	2	34	33,21	0,61	3,54	10,65	
t-v	1	44	124,84	0,80	5,29	4,24	0,22
	2	34	124,56	0,97	5,61	4,53	
v-sol	1	44	1569,27	9,69	64,35	4,09	2,53
	2	34	1615,65	15,52	90,51	5,60	
înălț. șezîndă	1	44	809,91	5,83	38,09	4,78	3,48
	2	34	841,74	7,05	41,11	4,88	
lung. membru inf.	1	44	759,36	5,21	34,53	4,55	1,55
	2	34	773,91	10,41	60,69	7,84	
greutate	1	44	42,50	0,84	5,57	13,10	3,46
	2	34	47,62	1,22	7,14	14,99	
sst-șezîndă	1	44	519,89	4,78	31,73	6,10	2,23
	2	34	535,68	5,23	30,47	5,69	
lăț. cot	1	44	61,48	0,46	3,05	4,97	2,85
	2	34	63,56	0,57	3,31	5,20	
eu-eu/g-op	1	44	86,11	0,62	4,14	4,81	3,89
	2	34	84,73	0,69	4,04	4,76	
t-v/g-op	1	44	70,44	0,46	3,07	4,35	0,49
	2	34	70,07	0,59	3,43	4,89	
t-v/eu-eu	1	44	81,88	0,47	3,12	3,81	1,12
	2	34	82,80	0,68	3,97	4,79	
zy-zy/eu-eu	1	44	85,71	0,40	2,67	3,11	3,26
	2	34	87,73	0,48	2,79	3,18	
ft-ft/eu-eu	1	44	69,34	0,38	2,50	3,60	1,34
	2	34	70,09	0,41	2,38	3,39	
ft-ft/zy-zy	1	44	80,93	0,38	2,54	3,14	1,60
	2	34	79,94	0,49	2,88	3,60	
go-go/zy-zy	1	44	75,34	0,50	3,29	4,37	0,80
	2	34	75,89	0,48	2,81	3,70	
n-gn/zy-zy	1	44	87,28	0,86	5,61	6,50	1,31
	2	34	88,90	0,89	5,21	5,86	
al-al/n-sn	1	44	61,33	0,92	6,08	9,92	1,02
	2	34	59,62	1,40	8,17	13,71	
ind. cormic	1	44	51,61	0,17	1,10	2,13	1,53
	2	34	52,16	0,31	1,83	3,51	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1 (continuare)

Caracterul	Lot*	N	M	±m	σ	CV	Test Student
ind. Rohrer	1	44	1,10	0,01	0,09	8,01	1,25
	2	31	1,14	0,03	0,16	14,46	
lung. membru inf. /sst-şezindă	1	44	146,41	1,18	7,81	5,31	0,86
	2	31	141,62	1,73	10,07	6,96	
lăţ. cot/lung. membru inf.	1	44	8,11	0,07	0,44	5,49	1,21
	2	31	8,28	0,15	0,88	10,62	

* 1 = Berevoeşti ; 2 = Cimpulung.

Tabelul nr. 2

Variabilitatea dimensională şi conformativă a fetelor din Berevoeşti şi Cimpulung (jud. Argeş)

Caracterul	Lot*	N	M	±m	σ	CV	Test Student
g-op	1	26	174,58	1,29	6,47	3,70	0,32
	2	28	174,04	1,08	5,60	3,22	
eu-eu	1	26	149,04	1,01	5,04	3,38	2,35
	2	28	145,82	0,92	4,80	3,29	
ft-ft	1	26	103,77	0,61	3,07	2,96	2,04
	2	28	101,89	0,69	3,58	3,51	
zy-zy	1	26	130,31	0,89	4,43	3,40	1,20
	2	28	128,82	0,86	4,49	3,49	
go-go	1	26	98,77	0,99	4,97	5,03	1,39
	2	28	96,89	0,92	4,78	4,93	
n-gn	1	26	110,77	1,18	5,88	5,31	2,64
	2	28	114,79	0,96	4,98	4,34	
n-sto	1	26	69,62	1,04	5,19	7,46	3,02
	2	28	73,61	0,82	4,25	5,78	
n-sn	1	26	51,12	0,96	4,82	9,43	3,26
	2	28	54,93	0,66	3,45	6,28	
al-al	1	26	31,31	0,31	1,55	4,94	1,19
	2	28	31,00	0,27	1,40	4,53	
t-v	1	26	122,00	0,74	3,71	3,04	2,89
	2	28	118,82	0,81	4,19	3,52	
v-sol	1	26	1577,27	9,90	49,49	3,14	0,76
	2	28	1587,93	10,06	52,29	3,29	
înălţ. şezindă	1	26	840,04	6,21	31,03	3,69	0,24
	2	28	841,93	4,75	24,70	2,93	
lung. membru inf.	1	26	737,23	6,53	32,64	4,43	0,92
	2	28	746,00	7,00	36,36	4,87	
greutate	1	26	47,08	1,09	5,45	11,58	1,03
	2	28	45,50	1,08	5,59	12,28	
sst-şezindă	1	26	543,77	4,91	24,53	4,51	0,48
	2	28	546,64	3,50	18,18	3,33	
lăţ. cot	1	26	57,54	0,61	3,03	5,27	0,57
	2	28	57,04	0,63	3,25	5,70	
eu-eu/g-op	1	26	85,51	0,90	4,49	5,25	1,49
	2	28	83,86	0,65	3,37	4,02	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2 (continuare)

Caracterul	Lot*	N	M	±m	σ	CV	Test Student
t-v g-op	1	26	69,95	0,49	2,47	3,53	2,66
	2	28	68,30	0,39	2,04	2,98	
t-v/eu-eu	1	26	81,95	0,71	3,54	4,32	0,43
	2	28	81,55	0,62	3,24	3,97	
zy-zy/eu-eu	1	26	87,47	0,50	2,51	2,87	1,28
	2	28	88,38	0,51	2,67	3,02	
ft-ft/eu-eu	1	26	69,70	0,57	2,86	4,10	0,30
	2	28	69,92	0,46	2,39	3,42	
ft-ft/zy-zy	1	26	79,69	0,51	2,57	3,23	0,90
	2	28	79,12	0,37	1,94	2,45	
go-go/zy-zy	1	26	75,85	0,81	4,05	5,35	0,63
	2	28	75,23	0,55	2,86	3,80	
n-gn/zy-zy	1	26	85,11	1,08	5,41	6,36	2,85
	2	28	89,22	0,95	4,92	5,52	
al-al/n-sn	1	26	61,70	1,03	5,16	8,37	4,02
	2	28	56,63	0,73	3,80	6,71	
ind. cormic	1	26	53,26	0,26	1,29	2,43	0,67
	2	28	53,04	0,21	1,12	2,10	
ind. Rohrer	1	26	1,21	0,03	0,13	10,72	0,22
	2	28	1,14	0,02	0,11	10,00	
lung. membru inf. /sst-șezindă	1	26	135,81	1,49	7,47	5,50	0,38
	2	28	136,56	1,34	6,97	5,10	
lăț. cot/lung. membru inf.	1	26	7,82	0,11	0,53	6,82	1,14
	2	28	7,66	0,09	0,49	6,38	

* 1 = Berevoești; 2 = Cîmpulung.

CARACTERE FIZIONOMICE

Diferențierea caracterelor fizionomice a fost apreciată prin testul χ^2 și prin probabilitatea de eroare a acestuia (p), reținîndu-se drept diferențieri certe cele cu o probabilitate de eroare mai mică decît 0,05 și doar probabile cele pentru o eroare pînă la cel mult 0,30.

Diferențierea cea mai puternică și mai certă este reprezentată, atît pentru băieți cît și pentru fete, de înălțimea rădăcinii nasului față de unghiul intern al ochiului. Deosebirea constă în frecvențele superioare ale rădăcinii înalte a nasului la Berevoești. În plus, băieții din Berevoești sînt în mod cert diferențiați și prin înălțimea mai mare a rădăcinii nasului față de frunte, precum și prin contururi faciale dreptunghiulare și triunghiulare mai frecvente comparativ cu contururile ovale și pentagonale mai frecvente la Cîmpulung.

În zona de diferențiere probabilă, de reținut totuși că băieții și fetele se deosebesc prin alte grupuri de caractere, fapt care se datorește heterogenității populației din Cîmpulung.

Față de băieții din Cîmpulung, băieții din Berevoești au mai frecvent frunți moderat înclinate și mai rar verticale, umeri de obraji mai puțin temporalizați și pleoape superioare mai încărcate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Faţă de fetele din Cîmpulung, fetele din Berevoeşti au occipitale mai puţin bombate, destul de frecvent chiar plate — acestea lipsind la Cîmpulung — , rădăcini de nas mai înguste, buze superioare mai frecvent concave.

PIGMENTAŢIA IRISULUI

Pigmentaţia irisului a fost apreciată în funcţie de culoarea inelului extern al acestuia, comparaţia fiind efectuată pentru fiecare sex în parte.

Din examinarea frecvenţelor de distribuţie a celor patru categorii de irisuri (tabelul nr. 3) — albastru, cenuşiu, verde, brun —, se constată,

Tabelul nr. 3

Frecvenţele comparative ale culorii irisului (inelul extern) la două loturi (băieţi şi fete) din Berevoeşti şi Cîmpulung (jud. Argeş)

Localitatea	BĂIEŢI									χ^2	$>p>$
	N	Albastru		Cenuşiu		Verde		Brun			
		N	%	N	%	N	%	N	%		
Berevoeşti	43	—	—	2	4,65	18	41,86	23	53,49	40,08	0,01—0
Cîmpulung	31	4	11,76	7	20,59	12	35,29	11	32,35		
Localitatea	FETE									χ^2	$>p>$
	N	Albastru		Cenuşiu		Verde		Brun			
		N	%	N	%	N	%	N	%		
Berevoeşti	34	1	2,94	4	11,76	17	50,00	12	35,29	39,20	0,01—0
Cîmpulung	36	2	5,56	6	16,67	7	19,44	21	58,33		

atît în cazul băieţilor cît şi al fetelor, că la Berevoeşti se produce o concentrare marcată către irisurile închise, verzi şi brune (95 % la băieţi şi 85 % la fete), pe cînd la Cîmpulung concentrarea irisurilor închise este mai puţin puternică (doar 67 % la băieţi şi 77 % la fete), realizîndu-se şi procente apreciabile de irisuri deschise, albastre şi cenuşii (33 % la băieţi şi 23 % la fete) (teste statistic semnificative).

DIMENSIUNI ŞI PROPORŢII CORPORALE

În cadrul studiului de faţă, dimensiunile şi proporţiile corporale au, fiecare, o altă semnificaţie biologică.

Dimensiunile corporale, respectiv mărimea unui subiect, sînt dependente de calitativul de viaţă şi sînt, în consecinţă, mai mari în cazul unor condiţii de viaţă mai bună, constituind tabloul acceleraţiei fizice.

În schimb, proporţiile corporale, respectiv raportul dintre dimensiuni, rămîn în mod practic aceleaşi, indiferent dacă un subiect s-a dezvoltat mai puternic sau mai slab, în funcţie de calitativul condiţiilor de viaţă. De aceea, proporţiile corporale au, mai ales, o semnificaţie genetică, de caractere înnăscute.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Din punct de vedere dimensional, se constată, atît pentru băieți cît și pentru fete, că adolescenții din Cîmpulung sînt mai mari decît cei din Berevoești. Dar, pe cînd băieții sînt în mod generalizat mai mari și mai puternic departajați (test semnificativ), fetele din Cîmpulung introduc două excepții, prin greutate și prin robustețea scheletului (lățimea relativă a cotului), prin care sînt întrecute de fetele din Berevoești. În plus, diferențierea dintre cele două loturi de fete este mult mai slabă decît diferențierea dintre loturile de băieți. Acest comportament se încadrează în dimorfismul sexual de reactivitate, știut fiind că, în caz de accelerare a dezvoltării fizice, băieții înscriu valori mai puternice decît fetele.

În ceea ce privește proporțiile corporale, situația este diferită între loturile de băieți și cele de fete, datorită faptului că lipsa de omogenitate a populației orașului Cîmpulung, în contrast cu uniformitatea comunei Berevoești, conduce la tablouri diferite. Astfel, băieții din Cîmpulung posedă un bust, un indice de împlinire corporală (Rohrer) și un indice de robustețe scheletică mai mari decît băieții din Berevoești, față de care sînt brahimorfi. În schimb, fetele din Cîmpulung se situează pe o poziție inversă față de băieții din același oraș, avînd bustul, indicele de împlinire corporală și indicele de robustețe scheletică mai mici decît fetele din Berevoești.

Acest comportament diferit al băieților și fetelor din Cîmpulung confirmă, în primul rînd, situația de heterogenitate a populației sale. În al doilea rînd, aceeași situație arată că heterogenitatea este de dată recentă și că populațiile intrate în Cîmpulung încă nu s-au omogenizat prin amestec în generații succesive pentru a da un tip unitar, cel al orășanului, mai zvelt decît tipul rural.

Oricum, un fapt rămîne cert, și anume că adolescentul din Cîmpulung, indiferent de sex, este mai bine dezvoltat fizic decît cel din Berevoești.

Din morfograma dimensională reiese că, în comparație cu valorile adulte, atît la Berevoești, cît și la Cîmpulung, fetele sînt mai avansate în dezvoltare decît băieții, realizînd la aceeași vîrstă (de 14 ani) dimensiuni cefalo-faciale de categorie mijlocie și mare, față de băieți, care se plasează în categoriile mică și mijlocie. Acest aspect se încadrează în dimorfismul sexual de dezvoltare și nu are o semnificație de distincție între mediul rural și cel urban.

MATURIZAREA

Drept indicator de maturizare s-a ales momentul de realizare a menarhei, stabilit prin data de apariție și prin exprimarea acesteia în procente la fetele maturizate față de total.

Pentru o medie de vîrstă apropiată (14,45 ani la Berevoești și 14,62 ani la Cîmpulung), fetele care au realizat menarha și vîrsta medie a acestui moment reprezintă 76,79 % și 13,74 ani la Berevoești și, respectiv, 76,32 % și 13,56 ani la Cîmpulung. După cum se vede, aceste valori nu sînt deosebite pentru mediul rural și mediul urban, contrar situației obișnuite, caracterizată printr-o accelerare a maturizării, deci și a apariției menarhei, la oraș. Explicația o găsim în situația specială a Berevoeștilor, care reprezintă o așezare rurală industrializată, în cadrul

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

căreia fetele se realizează, sub raport biologic, la fel de bine ca și fetele din Cîmpulung, prin principalul indicator antropometric de maturizare, înălțimea (1).

CONCLUZII

Din studiul comparativ a două populații — rurală și urbană — interdependente, se reține următoarele concluzii :

1. Sub raport genetic, în afara diferențelor de structură, se remarcă omogenitatea rurală, conservată, în contrast cu heterogenitatea urbană, produsă prin imigrarea actuală a diverse populații.

2. Datorită reducerii progresive a diferențelor social-economice dintre sat și oraș, accelerarea dezvoltării fizice din mediul urban se menține doar pe loturile de băieți, la aceștia fiind fiziologic mai puternică, în timp ce pe loturile de fete accelerarea devine nesemnificativă, ca și maturizarea sexuală (menarha), care se produce, în mod practic, la aceeași vîrstă atît la sat cît și la oraș.

Étude comparative de deux groupes d'adolescents appartenant aux milieux rural (Berevoești) et urbain (Cîmpulung)

RÉSUMÉ

De l'étude comparative de deux populations — rurale et urbaine — interdépendantes d'adolescents, les conclusions suivantes peuvent être retenues :

1. Sous rapport génétique, outre les différences de structure métrique et conformative ainsi que physionomique, on remarque l'homogénéité rurale conservée, contrastant avec l'hétérogénéité urbaine résultant de l'immigration actuelle de diverses populations.

2. Par suite de la réduction progressive des différences socio-économiques entre la campagne et la ville, l'accélération du développement physique en milieu urbain se maintient chez les garçons — étant physiologiquement plus forte — tandis que pour les filles elle devient non-significative, tout comme celle de la maturation sexuelle (le début des règles) qui survient pratiquement au même âge dans les deux milieux comparés

BIBLIOGRAFIE

1. ENĂCHESCU TH., POPESCU AURELIA, FLORU GABRIELA, *Etude sur la discrimination entre développement accéléré et développement retardé chez les filles en période péripuberale à l'aide des critères physiologiques (ménarche), anthropométrique et chronologique*, Ann. roum. Anthrop., 1976, **13**, 43—47.

2. GRINȚESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH., GEORGESCU VL., *Morfograma taxonomică*, St. cerc. antropol., 1953, **3**, 3—8.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. GRINȚESCU-POP SUZANA, CARAMELEA V. V., ENĂCHESCU TH., *Contribuții în vederea unei antropologii a muncii, fizică, socială și culturală. Cîteva date privind grupurile tradiționale agricole din satele Berevoești-Pămînteni și Berevoești-Ungureni — Argeș, care se încadrează în munca minieră*, St. cerc. antropol., 1967, **4**, 135—141.

4. SKOTVEDT TOVE, MOTAPANYANE VICTOR, CARAMELEA V. VASILE, TRANCU IULIA, CIOARĂ MIRCEA, MAZILU CAROL, MIHĂESCU CEZARA, DAN RALUCA, ENESCU ANCA, ANGHEL REMUS, PLOEȘTEANU GEORGETA, NĂSTĂSEANU LILI, APOSTOLESCU VIORICA, *Le modèle culturel néolocal de famille généré par l'industrialisation dans la zone des stations-pilote Berevoești et Cîmpulung. Recherches d'anthropologie sociale et de sociologie comparative*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 71—75.

Institutul „Dr. V. Babeș" București,
Laboratorul de antropologie

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA CARACTERELOR ANTROPOMETRICE ȘI MORFOLOGICE CEFALO-FACIALE, PIGMENTAȚIA ȘI STRUCTURA ANTROPOLOGICĂ A POPULAȚIEI DIN SATUL VIȘEUL DE JOS (JUD. MARAMUREȘ)

DE

DAN BOTEZATU

Aspectele antropometrice, morfologice și tipologice se referă la o serie de bărbați, cuprinzînd 104 subiecți, și la o serie de femei, constînd din 151 de indivizi, originari din satul Vișeul de Jos (jud. Maramureș), eșantioanele fiind formate din populația cuprinsă între 20 și 60 de ani.

Studiul biometric a fost întocmit utilizîndu-se tehnica clasică a lui R. Martin-Saller, observațiile somatoscopice și tipologice făcîndu-se după metoda E. von Eickstedt puțin modificată.

CARACTERELE CEFALO-FACIALE

Așa cum rezultă din tabelul nr. 1, unde sînt înscrise valorile medii ale dimensiunilor și indicilor calotei și feței, valori stabilite după scările clasice ale acestor parametri, populația satului maramureșan studiat se caracterizează prin :

Calota cefalică are un diametru antero-posterior lung la bărbați și aproape lung la femei, cel transversal este larg la ambele sexe (în special la bărbați), iar cel vertical este mijlociu la seria masculină și înalt la seria feminină.

Indicele cefalic mediu corespunde la ambele sexe categoriei brahicefale. Maximul de procente, la repartiția sa pe categorii, se găsește la bărbați în categoria hiperbrahicefală (54,81 %), iar la femei în categoria brahicefală (47,02 %), locul secund revenind la primii categoriei brahicefale (34,62 %), iar la cele de-al doilea categoriei hiperbrahicefale (34,42 %). În afară de aceste două categorii, care sînt cele mai bine reprezentate, vom remarca și categoria mezocefală, cu procente ceva mai reduse (7,69 % bărbați și 19,12 % femei).

Indicii vertico-longitudinali medii se încadrează atît la bărbați cît și la femei în categoria hipsicefală mijlocie, frecvențele majoritare fiind deținute tot de categoria hipsicefală, ale cărei variante moderată și mijlocie, luate împreună, dețin 96,26 % la bărbați și 89,30 % la femei, urmate cu procente foarte joase de varianta accentuată (1,92 și 7,9 %), precum și de categoria ortocefală (1,92 și 2,60 %).

Indicii vertico-transversali oferă medii care corespund categoriei metriocefale la ambele sexe, repartiția lor arătînd o prevalență a aceleiași categorii metriocefale (48,08 % bărbați și 58,94 % femei), urmată de

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 30—35

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Mediile, deviația standard și coeficienții de variabilitate ai dimensiunilor și indicilor cefalo-faciali la populația satului Vișeul de Jos (jud. Maramureș)

Caractere și indici	Bărbați				Femei			
	M	σ	v	eM	M	σ	v	eM
g — op	184,32	6,07	3,29	0,40	176,57	5,52	3,13	0,30
eu — eu	158,03	4,62	2,92	0,30	151,64	5,35	3,92	0,29
ft — ft	114,02	5,35	4,69	0,35	110,50	4,83	4,37	0,26
zy — zy	142,99	4,73	3,30	0,31	135,95	5,15	3,79	0,28
go — go	112,22	6,06	5,40	0,40	105,78	5,97	5,64	0,33
n — gn	124,04	6,78	5,46	0,45	113,83	6,17	5,42	0,34
n — sto	75,83	4,95	6,53	0,33	70,50	4,95	7,02	0,27
n — sbn	52,47	3,65	6,95	0,24	48,91	4,49	9,19	0,25
al — al	33,67	2,96	8,79	0,19	30,76	2,10	6,82	0,12
t — v	125,51	4,14	3,30	0,27	121,54	4,32	3,55	0,24
Ind. cefalic	85,81	3,25	3,79	0,21	85,93	3,37	3,92	0,18
Ind. vertico-longitudinal	68,14	2,50	3,66	0,16	68,89	2,94	4,27	0,16
Ind. vertico-transversal	79,47	2,97	3,73	0,20	80,22	3,38	4,21	0,18
Ind. fronto-parietal	72,17	3,17	4,39	0,21	72,92	3,24	4,44	0,18
Ind. jugo-parietal	90,51	2,54	2,81	0,17	89,71	3,31	3,69	0,18
Ind. jugo-mandibular	78,51	4,02	5,12	0,27	77,82	3,59	4,61	0,20
Ind. fronto-jugal	79,76	3,23	4,05	0,21	81,33	3,31	4,07	0,18
Ind. facial superior	53,08	3,84	7,23	0,25	51,94	4,23	8,14	0,23
Ind. facial total	86,82	5,26	6,06	0,35	83,82	5,03	6,00	0,28
Ind. nazal	64,58	7,97	12,34	0,53	63,42	7,24	11,41	0,40

categoria tapeinocefală, cu procente încă foarte apreciabile (48,08 și 39,79 %).

Regiunea anterioară a calotei, apreciată prin diametrul frontal minim, este în medie largă la întreaga populație, în special la bărbați, indicele fronto-parietal aparținînd categoriei eurimetope. Același lucru este reflectat de repartiția pe categorii a diametrului frontal minim, bărbații avînd un procent maxim în categoria foarte largă (49,04 %), urmată de categoria largă (44,23 %), iar femeile un procent predominant în categoria largă (52,98 %), urmată de categoriile foarte largă (26,49 %) și mijlocie (19,28 %). Și indicele fronto-parietal întrunește procentele maxime tot în categoria eurimetopă (84,62 și 88,75 %), cea metriometopă avînd procente mult mai scăzute (14,42 și 9,27 %).

Valorile medii ale principalelor dimensiuni ale feței ne indică o populație caracterizată în mod unitar prin fețe mijlociu de largi, cu dimensiuni verticale de tip înalt (atît pentru etajul superior cît și pentru înălțimea totală) și cu lărgimea mandibulei destul de pronunțată. Combinarea acestor dimensiuni caracterizează ambele eșantioane în medie drept mezoprosope, dar cu masivul facial superior mezen la bărbați și la limita superioară a categoriei euriene la femei, raportul jugo-mandibular fiind mijlociu.

Repartiția pe categorii a dimensiunilor și indicilor faciali prezintă următoarea situație :

Înălțimea totală a feței oferă o concentrare a numărului de cazuri în categoria înaltă la ambele sexe (36,54 %), urmată îndeaproape de categoria mijlocie (30,77 și 33,11 %), categoriile foarte înaltă și joasă avînd procente mult mai scăzute, prima de 16,35 și 17,88 %, iar a doua de 12,50 și 10,60 %.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Înălțimea superioară a feței cea mai frecventă se situează în mod unitar în categoriile foarte înaltă (44,23 % bărbați și 43,05 % femei) și înaltă (41,35 și 41,06 %), categoria mijlocie fiind mai puțin reprezentată (13,46 și 14,57 %).

Lărgimea bizigomatică se caracterizează prin predominanța, atît la bărbați cît și la femei, a dimensiunilor mijlocii (47,12 și 47,68 %), urmate de cele largi (43,27 și 36,42 %), celelalte două categorii — îngustă și foarte largă — fiind slab reprezentate cu procente între 3 și 10 %.

Indicele facial total oferă la ambele sexe o repartiție mai puțin concentrată decît dimensiunile componente. În adevăr, dacă atît la bărbați cît și la femei categoria cea mai frecventă este cea mezoprosopă (31,73 și 31,79 %), categoriile leptoprosopă și euriprosopă sînt încă bine reprezentate (la bărbați 27,88 și 25,96 %, iar la femei 31,79 și 18,54 %). Dintre categoriile extreme, cea hiperleptoprosopă are procente ceva mai ridicate (9,62 și 9,27 %).

Indicele facial superior prezintă la bărbați o concentrare maximă în categoria eurienă (39,42 %), urmată foarte îndeaproape de cea mezenă (37,50 %), categoria leptenă fiind relativ mai slab reprezentată (12,50 %), iar categoriile extreme avînd frecvențe aproape neglijabile. La femei, categoria cea mai bine reprezentată este cea mezenă (41,06 %), urmată de cea eurienă (37,75 %). Trebuie să menționăm aici și procentul destul de ridicat al categoriei hipereuriene (11,26 %), celelalte două categorii (leptenă și hiperleptenă) fiind mult mai puțin frecvente.

Lărgimea bigoniacă oferă o distribuție în care predomină, atît la bărbați cît și la femei, mandibulele foarte largi (61,54 și 62,25 %) și largi (28,85 și 30,46 %), cele mijlocii fiind mult mai rare (8,65 și 5,96 %), iar cele înguste găsindu-se doar excepțional.

Indicele jugo-mandibular prezintă la bărbați o concentrare masivă a cazurilor în categoria mijlocie (47,12 %), urmată de cea largă (25,0 %) și îngustă (21,15 %), cele două categorii extreme fiind foarte puțin reprezentate. La femei, categoria largă (42,38 %) este tot atît de frecventă ca și cea mijlocie (41,72 %), categoriile îngustă (7,95 %) și foarte largă (7,28 %) fiind mult mai mari.

În ceea ce privește caracteristicile antropometrice, segmentul nazal' prin mediile sale, se comportă în mod unitar la ambele sexe: lungimea sa medie aparține limitei superioare a categoriei scurte, iar lărgimea medie categoriei înguste cu tendință evidentă spre categoria mijlocie. Raportul dintre aceste două dimensiuni, exprimat prin indicele nazal, oferă medii de tip mezorin. Distribuția dimensiunilor nazale este foarte variată la ambele eșantioane. Vom nota o oarecare concentrare pentru lungimea nazală la bărbați în categoriile scurtă (34,63 %) și mijlocie (30,77 %) și mai puțin în cea foarte scurtă (18,27 %), în timp ce la femei toate aceste trei categorii întrunesc același procentaj (23,84 %), remarcînd totodată și procente ridicate în categoria lungă (20,53 %).

Lărgimea nasului este majoritară în categoria îngustă (34,62 și 47,02 %), urmată de categoria mijlocie (29,81 și 37,75 %); categoriile largă (16,35 și 10,60 %) și foarte îngustă (16,35 și 4,64 %) sînt mai puțin reprezentate. Indicele nazal este și el foarte puțin concentrat în ceea ce privește repartiția procentuală, categoria mezorină întrunind maximul de procentaje la ambele sexe (29,81 și 28,48 %), dar la bărbați

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

este urmată de categoria hipercamerină (25,0 %), în timp ce la femei de categoria camerină (22,52 %), locul al treilea revenind la ambele sexe categoriei leptorine (21,15 și 15,23 %). Vom mai nota aici și procentele destul de ridicate ale categoriei camerine la bărbați (16,25 %) și ale categoriei hiperleptorine la femei (14,57 %).

PARTICULARITĂȚILE SOMATICE

Din totalitatea caracterelor morfologice cefalo-faciale, vom face precizări numai asupra celor mai semnificative pentru diagnoza tipologică.

Pavilionul urechii este de mărime mijlocie (45,79 % la bărbați și 49,36 % la femei), dar și forma mare este destul de bine reprezentată, în special la bărbați (40,19 și 26,92 %). Poziția sa este de obicei depărtată (78,64 și 68,03 %) sau lipită (10,68 și 31,97 %), lobul urechii avînd o mărime mijlocie (49,52 și 42,31 %) sau mare (38,10 și 30,87 %).

Occipitalul este în majoritatea cazurilor mijlociu de bombat (49,04 și 62,0 %), la bărbați formele aplatisate fiind mai frecvente (47,12 %) decît la femei (12,67 %), care, din contra, dețin o incidență mai mare de forme bombate (25,33 %).

Conturul facial la întreaga populație este predominant oval (50,0 și 50,66 %), urmat de cel pentagonoid (41,51 și 34,21 %), dintre celelalte forme remarcîndu-se doar contururile rotunde la femei (8,55 %).

Malarele sînt în majoritate mijlociu de dezvoltate (77,78 și 63,58 %), iar ca poziție sînt dispuse în mod majoritar într-un plan parasagital (mijlociu) — 78,43 și 65,10 %. Profilul nazal la ambele serii este predominant drept (68,57 și 72,44 %), locul secund revenind formelor convexe la bărbați (16,19 %) și ondulate la femei (13,46 %), la acestea din urmă remarcîndu-se și forma concavă (9,62 %). Planșeul nazal este orizontal (77,59 și 73,68 %) sau descendent (12,07 și 17,11 %). Vîrful nasului la toată populația este de cele mai multe ori drept (79,05 și 83,78 %) și mai puțin îndreptat în jos (13,33 și 10,14 %).

Bărbia este cu precădere dreaptă la ambele sexe (65,42 și 55,86 %), dar și bărbia proeminentă este deseori întîlnită (19,63 și 16,55 %). Ramul orizontal al mandibulei oferă în majoritatea cazurilor o orientare de tip intermediar (67,33 și 60,27 %), dar și tipul oblic întrunește procente importante (30,69 și 32,88 %). Regiunea goniacă este dezvoltată moderat la ambele sexe (63,79 și 58,82 %); la femei se mai întîlnesc și forme slab dezvoltate (35,29 %), în timp ce la bărbați semnalăm formele puternic dezvoltate (22,41 %).

PIGMENTAȚIA IRISULUI ȘI A PĂRULUI

În tabelul nr. 2 prezentăm repartiția procentuală a subiecților după culoarea irisului și a părului, precum și asocierea acestora.

Așa cum rezultă și din tabel, pigmentația populației satului Vișeul de Jos este destul de uniformă, în sensul unei predominanțe a culorii de iris intermediar, urmată de culoarea deschisă, și a unei concentrări masive

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Asocierea tipului pigmentar al irisului cu cel al părului la populaţia din satul Vişeul de Jos

Culoarea irisului	Sexul	Culoarea părului									
		blond		castaniu		brun		brun închis		roşcat	
		M—O		P—T		U—W		X—Y		I—VII	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Deschis	B	3	3,00	5	5,00	21	21,00	2	2,00	—	—
1 a — 2 c	F	—	—	7	4,83	30	20,69	—	—	—	—
Intermediar	B	—	—	3	3,00	41	41,00	9	9,00	1	1,00
3 — 11	F	—	—	7	4,83	54	37,24	7	4,83	1	0,69
Închis	B	—	—	2	2,00	11	11,00	2	2,00	—	—
12—14	F	—	—	4	2,76	26	17,93	9	6,21	—	—

a numărului de cazuri în categoria de păr brun, părul castaniu fiind mult mai rar, iar cel blond şi roşcat întîlnindu-se cu totul excepţional.

Modul de combinare a pigmentaţiei irisului şi a părului arată la ambele sexe că frecvenţa cea mai mare o are combinaţia disarmonică păr brun — iris intermediar, urmată de cea păr brun — iris de culoare deschisă. Locul al treilea revine combinaţiei armonice păr brun — iris de culoare închisă, celelalte combinaţii oferind frecvenţe foarte mici.

STRUCTURA TIPOLOGICĂ

După caracteristicile complexului dimensional şi conformativ cefalo-facial, precum şi după particularităţile morfologice şi pigmentare, se poate aprecia caracterul relativ unitar al populaţiei satului maramureşan

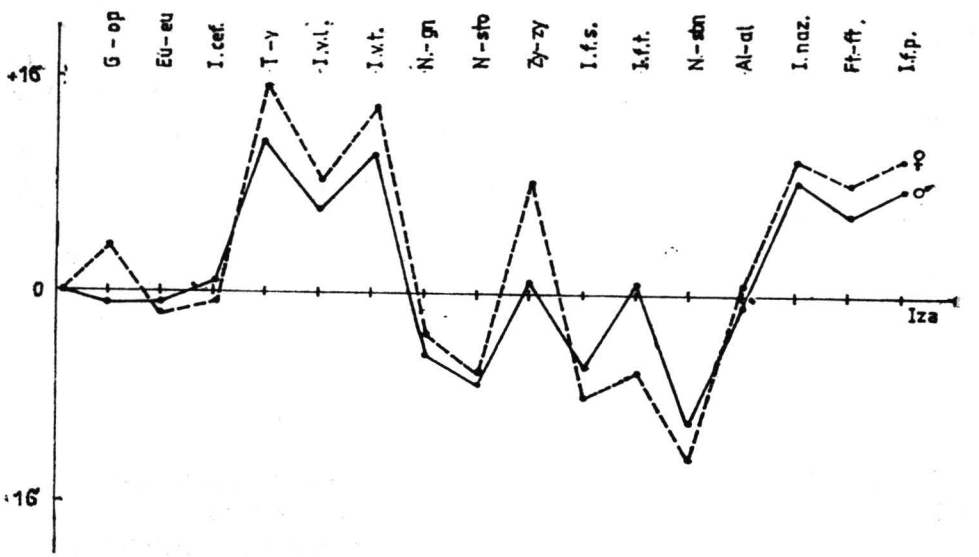

Fig. 1. — Mediile caracterelor cefalo-faciale la populaţia din Vişeul de Jos comparativ cu cele ale populaţiei de pe valea Izei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Vișeul de Jos prin prezența unui complex asociativ de caractere nordico-dinaro-mediteranoide, dintre acestea predominînd la bărbați tipul nordic, exprimat atît la nivelul calotei (diametrele longitudinal și transversal), cît și la nivelul feței (indicii faciali, dimensiunile nasului și pigmentația), la femei predominînd tipul mediteranoid (cu fețe și nasuri scurte). Celelalte tipuri (esteuropid și alpin) au o contribuție mai modestă.

Dacă comparăm populația satului studiat de noi cu alte populații cercetate de pe valea Izei, și anume din localitățile Cuhea, Ieud, Dragomirești, Săliștea de Sus (fig. 1), constatăm o ușoară diferențiere față de acestea în special la femei, diferențiere ce se manifestă prin prezența unor calote mai înalte, a unor frunți mai largi, a unor fețe și nasuri mai scurte, implicînd o reducere a valorilor indicelui facial superior și total și o mărire a valorilor indicelui nazal.

Variabilité des caractères anthropométriques et morphologiques céphalo-faciaux, la pigmentation et structure typologique de la population de Vișeul de Jos (départ. de Maramureș)

RÉSUMÉ

L'étude fut réalisée sur deux échantillons (104 hommes et 151 femmes) âgés de 20 à 60 ans.

La population adulte de Vișeul de Jos présente une calotte en moyenne brachycéphale, fortement hypsicéphale et métriocéphale, un massif facial mésoprosope à la limite de la leptoprosopie et mésène, un nez mésorhinien. La pigmentation de l'iris est en majorité du type intermédiaire, et des cheveux plus au moins foncés.

Du point de vue typologique la population appartient à un complexe dinaro-nordico-méditerranoïde, un peu différent chez les deux sexes, chez les hommes les éléments nordiques dinariques étant plus fréquemment représentés que chez les femmes, chez lesquelles prédominent les types méditerranoïde et nordique.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTESCU M., BOTEZATU D., TUDOSE O., *Variabilitatea caracterelor cefalo-faciale și tipul antropologic al populației din Săliștea de Sus (jud. Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *2*, 177—183.
2. NECRASOV O., *Recherches anthropologiques dans le N—E de la Roumanie*, teză de doctorat, Iași, 1940.
3. NECRASOV O., *Contribution à l'étude des dinariques en Roumanie*, Homo, **1962**, **13**, *1—2*, 102—108.
4. NECRASOV O., CRISTESCU M., BOTEZATU D., FEDOROVICI C., *Studiul regiunii cefalo-faciale, al pigmentației și al tipului antropologic din satele Cuhea, Ieud și Dragomirești (jud. Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *2*, 188—198.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul de ecologie umană și paleoantropologie

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA DIMENSIUNILOR ȘI A PROPORȚIILOR CORPORALE LA POPULAȚIA DIN SATUL VIȘEUL DE JOS (JUD. MARAMUREȘ)

DE

PETRU CANTEMIR

STATURA ȘI COMPONENTELE SALE

Statura. Populația adultă a localității Vișeul de Jos se caracterizează printr-o statură în valoare medie absolută de 168,6 cm la bărbați și 156,8 cm la femei.

Pe scara clasică de variabilitate a staturii (scara Martin), valorile medii se situează, atît la bărbați cît și la femei, în categoria supramijlocie la limita ei inferioară.

Analiza variabilității individuale a staturii pe scara Martin ne indică la ambele sexe predominanța staturilor mari (41,35 % la bărbați și 33,77 % la femei). În ordinea frecvenței, după staturile mari se situează staturile supramijlocii, mijlocii și mici.

Înălțimea trunchiului (sst-sy) prezintă, ca și în cazul taliei, diferențe sexuale, în sensul unor valori medii absolute superioare la bărbați (50,7 cm) în raport cu femeile (48,5 cm). Diferența înregistrată este realizată în proporție aproximativ egală atît pe seama segmentului toracal (de 15 cm la bărbați și 14,1 cm la femei), cît și a celui abdominal (35,6 cm la bărbați și 34,3 cm la femei).

Lungimea membrului inferior (sy-sol) oferă valori medii ce se înscriu în sensul de variabilitate a staturii. Bărbații, care au staturi mai mari în raport cu femeile, au și lungimea membrului inferior superioară acestora (86,8 cm la bărbați și 79,6 cm la femei).

Analizînd comparativ lungimea membrului inferior cu statura șezîndă, constatăm că la femei valoarea medie a primului segment este cu aproximativ 2,9 cm mai mică în raport cu al doilea segment, pe cînd la bărbați cele două segmente sînt de valori egale.

Indicele skelic. Tipul de proporție dintre lungimea membrului inferior și cea a bustului, exprimat de valorile indicelui skelic (94,40 la bărbați și 90,13 la femei), indică la femei o proporționare de tip submacroskelic (scara Manouvrier) la limita inferioară a categoriei, iar la bărbați o proporționare tot de tip submacroskelic, dar la limita superioară a categoriei. Aceste tipuri dețin și frecvența predominantă în variabilitatea individuală.

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 35—41

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Parametrii de poziție și de dispersie pentru caracterele biometrice corporale la populația din Vișeul de Jos (jud. Maramureș)

Caracterul	Bărbați 104		Femei 151	
	M	σ	M	σ
Greutatea	68,75	10,07	64,53	11,33
Statura	1686,21	53,73	1568,08	56,79
Șezinda	867,65	29,53	825,15	32,60
sst-sol	1375,88	47,55	1281,66	51,95
xy-sol	1225,22	46,39	1140,03	51,11
sy-sol	868,68	37,37	796,30	45,92
ac-ac	399,68	16,66	360,32	20,39
ic-ic	296,60	16,74	305,76	23,46
D.t.C 4	286,21	18,33	267,91	22,17
D.t.xy	292,95	16,90	277,89	26,17
D.a.p.C 4	221,33	16,91	190,13	17,17
D.a.p.xy	221,43	17,10	203,31	20,82
Per. subax. normal	976,92	55,62	900,89	68,57
Per. subax. expir	967,77	54,62	884,64	69,20
Per. tor. la xy	944,86	61,36	865,86	79,33
Per. talie	885,58	93,60	805,86	95,49
Per. braț extensie	282,69	27,37	283,75	34,88
Per. braț flexie	306,92	29,01	298,38	36,58
Per. coapsă	517,36	51,19	541,92	59,99
Lung. membr. inf.	818,56	35,92	742,93	38,08
Lung. stern	150,66	20,56	141,64	18,72
sst-sy	507,20	32,95	485,36	25,45
xy-sy	356,54	33,33	343,73	29,26
Ind. skelic	94,40	4,34	90,13	5,07
Ind. Rohrer	14,34	1,92	16,76	2,91
Ind. ic-ic/a-a	74,28	4,33	85,03	7,01
Ind. ic-ic/statură	17,60	0,97	19,52	1,56
Ind. a-a/statură	23,71	0,92	22,98	1,12
Ind. per. tor. subax./statură	57,98	3,50	57,51	4,61
Ind. per. tor. xy/statură	56,08	3,84	55,29	5,42
Ind. per. coapsă/statură	30,69	2,91	34,59	3,87
Ind.d.a.p./d.t.C 4	77,56	6,79	71,92	6,66
Ind. d.a.p./d.t.la xy	75,74	6,22	73,44	7,18

DIAMETRELE TRUNCHIULUI

Lărgimea umerilor (a-a). Valorile medii ale lărgimii umerilor sînt, atît în valoare absolută cît și relativă, superioare la bărbați în raport cu femeile (tabelele nr. 1 și 2).

Umerii, în raport cu statura, sînt în medie de tip larg (scara Brugsch), acest tip deținînd la ambele sexe și frecvența maximă de indivizi (80,77 % la bărbați și 72,85% la femei).

Lărgimea bazinului (ic—ic) se caracterizează la ambele sexe prin valori medii absolute apropiate (29,6 cm la bărbați și 30,5 cm la femei). Deși prin valoarea medie absolută a acestei dimensiuni bărbații sînt aproape egali cu femeile, prin valoarea medie relativă ei sînt depășiți de femei (17,6 la bărbați și 19,5 la femei). Scara clasică a lui Brugsch caracterizează populația masculină ca fiind în medie cu bazin de tip

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiția pe categoriile scărilor clasice a caracterelor biometrice corporale la populația din Vișeul de Jos (jud. Maramureș)

Bărbați	N	%	Femei	N	%
Statura (scara Martin)					
x—129,9 nanism	—	—	x—120,9 nanism	—	—
130—149,9 f. mică	—	—	121—139,9 f. mică	—	
150—159,9 mică	7	6,73	140—148,9 mică	14	9,27
160—163,9 submijlocie	13	12,50	149—152,9 submijlocie	24	15,89
164—166,9 mijlocie	19	18,27	153—155,9 mijlocie	28	18,54
167—169,9 supramijlocie	22	21,15	156—158,9 supramijlocie	30	19,87
170—179,9 mare	43	41,35	159—167,9 mare	51	33,77
180—188,9 f. mare	104	—	168—186,9 f. mare	4	2,65
				151	
Ind. skelic (scara Manouvrier)					
x—74,9 hiperbrahiskelic	—	—	x—74,9 hiperbrahiskelic	—	—
75—79,9 brahiskelic	—	—	75—79,9 brahiskelic	1	0,66
80—84,9 subbrahiskelic	—	—	80—84,9 subbrahiskelic	22	14,57
85—89,9 mezatiskelic	17	16,35	85—89,9 mezatiskelic	53	35,10
90—94,9 submacroskelic	44	42,31	90—94,9 submacroskelic	51	33,77
95—99,9 macroskelic	31	29,81	95—99,9 macroskelic	21	13,91
100—x hipermacroskelic	12	11,54	100—x hipermacroskelic	3	1,99
Ind. Rohrer (scara Martin-Saller)					
x—11,9 hipoeutrofic	12	11,54	x—11,9 hipoeutrofic	6	3,97
12,0—13,4 subeutrofic	22	21,15	12,0—13,4 subeutrofic	14	9,27
13,5—15,4 eutrofic	41	39,42	13,5—15,4 eutrofic	35	23,18
15,5—16,9 supraeutrofic	21	20,19	15,5—16,9 supraeutrofic	32	21,19
17,0—x hipereutrofic	8	7,69	17,0—x hipereutrofic	64	42,38
Ind. a-a/statură (scara Brugsch)					
x—21,9 umeri înguști	3	2,88	x—21,49 umeri înguști	9	5,96
22—22,9 umeri mijlocii	17	16,35	21,5—22,49 umeri mijlocii	32	21,19
23—x umeri largi	84	80,77	22,5—x umeri largi	110	72,85
Ind. ic-ic/statură (scara Brugsch)					
x—16,49 bazin îngust	10	9,62	x—17,49 bazin îngust	12	7,95
16,5—17,49 bazin mijlociu	43	41,35	17,5—18,49 bazin mijlociu	20	13,25
17,5—x bazin larg	51	49,04	18,5—x bazin larg	119	78,81
Ind. ic-ic/a-a (scara Vallois)					
x—69,9 trunchi trapezoidal	11	10,58	x—69,9	—	—
70—74,9 trunchi intermediar	53	50,96	70—74,9	6	3,97
75—x trunchi dreptunghiular	40	38,46	75—x	145	96,03
Ind. per. tor./statură (scara Goldstein)					
x—50,9 torace îngust	11	10,58	x—50,9	39	25,83
51—55,9 torace mijlociu	43	41,35	51—55,9	47	31,13
56—x torace larg	50	48,08	56—x	65	43,05

larg (49,04 %), pentru populația feminină fiind caracteristic același tip de bazin (78,81 %).

Indicele aeromio-iliac. Forma trunchiului, exprimată de raportul dintre lărgimea umerilor și lărgimea bazinului (74,28 la bărbați și 85,0 la femei), este în medie de tip intermediar la bărbați și de tip dreptunghiular

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la femei (scara Vallois), categorii care dețin și frecvența maximă de indivizi (50,96% la bărbați și 96,03 % la femei).

PERIMETRELE TORACICE, ALE BRAȚULUI ȘI ALE COAPSEI

Perimetrele toracice luate în respirație liniștită la nivel subaxilar și xifoidian sînt în valoare medie absolută superioare la bărbați în raport cu femeile, diferențele cele mai marcante înregistrîndu-se pentru perimetrul toracic la nivel xifoidian (tabelul nr. 1). Superioritatea valorilor se menține la bărbați și în cazul perimetrului subaxilar luat în inspir și expir, excursia toracică fiind însă cu un ușor avantaj în favoarea femeilor.

Deși în valoare medie absolută perimetrele sînt la bărbați mai mari decît la femei, în valoare medie relativă (raportate la statură) remarcăm egalitate între sexe (tabelul nr. 1).

Analiza repartiției pe scara Goldstein a indicelui perimetrului toracic la xifoid/statură evidențiază la bărbați tipul de torace larg (56,08%), iar la femei tipul de torace mijlociu (55,29%). În ordinea frecvenței, atît la bărbați cît și la femei se situează toracele de tip larg (48,08 și 43,05) și toracele de tip mijlociu (41,35 și 31,13).

Perimetrul brațului (în flexie) prezintă, așa cum se vede din tabelul nr. 1, valori medii ce nu variază prea mult la cele două serii, existînd totuși o ușoară superioritate la bărbați.

Perimetrul coapsei prezintă valori medii care pun în evidență superioritatea la seria feminină.

GREUTATEA ȘI INDICELE ROHRER

Populația din Vișeul de Jos prezintă valori medii de greutate de 68,75 kg la bărbați și 64,53 kg la femei.

La bărbați se constată un raport destul de echilibrat între greutate și statură, greutatea medie de 68,75 kg fiind asociată cu o statură medie de 168,6 cm. La femei, în schimb, asistăm la un dezechilibru, valorile medii ale greutății depășind cu mult pe cele ce corespund nivelului lor statural mediu. Astfel, valoarea medie a greutății de 64,53 kg este asociată cu o valoare medie a staturii de 156,8 cm.

La aceeași constatare conduc și valorile indicelui Rohrer, care situează bărbații, prin valoarea medie, în categoria eutrofic, iar femeile în categoria hipereutrofic, tipuri ce dețin și frecvența maximă de cazuri (39,42% la bărbați și 42,38% la femei). Dacă la bărbați categoriile subeutrofic și hipotrofic dețin subiecți în proporție de 32,69 %, la femei procentul este de 13,69% la aceste categorii. Categoriile supraeutrofic și hipereutrofic dețin la bărbați 22,88 %, în timp ce la femei sînt mult mai frecvent întîlnite (63,57%).

CONCLUZII

Analizînd comparativ principalele caracteristici biometrice corporale ale populației din Vișeul de Jos cu cele ale unui grup de trei populații (Bogdan Vodă, Dragomirești, Ieud) dintr-o zonă învecinată din Maramureș (valea Izei), putem conchide următoarele :

Populația din Vișeul de Jos prezintă în medie o statură relativ mai înaltă decît ansamblul eșantioanelor studiate de pe valea Izei, superiori-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tatea fiind adusă în mod predominant de lungimea membrului inferior, ceea ce face ca prima populație să fie pronunțat mai macroskelică decît cea de-a doua.

Dat fiind că populațiile de pe valea Izei au fost studiate cu 15 ani în urmă, se ridică problema dacă diferențierea constatată de noi se datorește fenomenului de accelerație sau reprezintă o particularitate de natură ereditară.

Analizînd statura pe grupe de vîrstă, care să reprezinte generații similare din punct de vedere cronologic, observăm că diferențierea se menține cu un oarecare grad de atenuare. Acest fapt ne sugerează că variabilitatea staturii în cele două zone învecinate nu este determinată în principal de accelerație, ci în special de cauze de natură ereditară.

Diferențe sensibile întîlnim și în forma trunchiului, indicele acromio-iliac indicînd un dimorfism sexual mai bine pronunțat la populația de pe valea Vișeului, bărbații prezentînd trunchiuri relativ mai trapezoidale, iar femeile mai dreptunghiulare decît eșantioanele de pe valea Izei.

Dimensiunile și conformația corporală, privite comparativ cu caracteristicile cefalo-faciale, confirmă că, în contextul unui tablou tipologic cu elemente de bază comune la cele două populații comparate, există unele diferențe de detaliu, care merg în același sens cu constatările lui D. Botezatu, atestînd că elementele nordice sînt mai bogat reprezentate la populația de pe valea Vișeului.

Gradul înalt de endogamie în Vișeul de Jos (70 %) poate explica diferențierea constatată, știut fiind că, în cadrul unei endogamii accen-

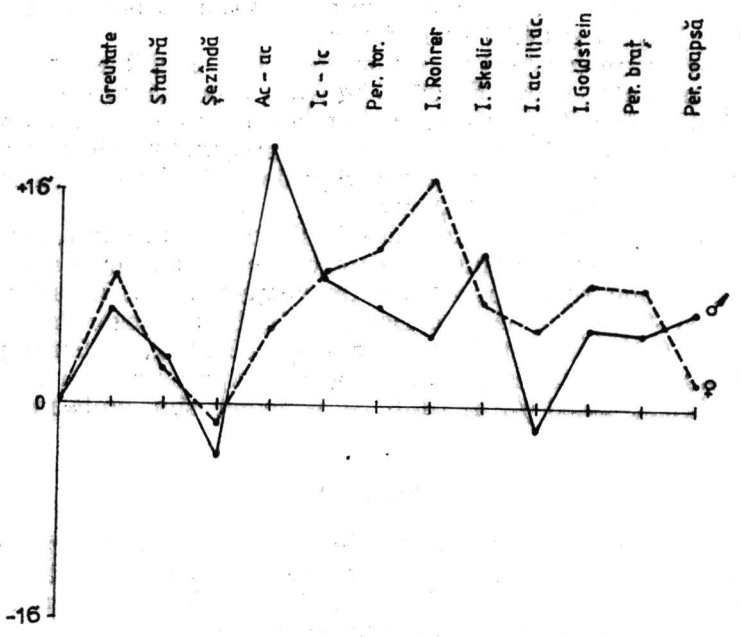

Fig. 1. — Mediile unor caractere corporale la populația din Vișeul de Jos comparativ cu cele ale populației de pe valea Izei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tuate, anumite caracteristici pot fi conservate sau accentuate, atît ca „efect al fondatorilor", cît și al unei fertilități diferențiale.

În ceea ce privește troficitatea, caracter puternic ecolabil, populația de pe valea Vișeului deține valori superioare, la toți parametrii de evaluare a acesteia, comparativ cu populația de pe valea Izei, fenomen ce poate fi de data aceasta explicat prin momentele diferite de studiu, progresele economice survenite în ultimii 15 ani fiind în măsură să justifice optimizarea troficității și creșterea prevalenței obezității, în special la femei.

Variabilité des dimensions et des proportions corporelles à Vișeul de Jos (départ. de Maramureș)

RÉSUMÉ

L'auteur étudie les caractéristiques de la conformation corporelle de la population de Vișeul de Jos.

La population étudiée des deux sexes est en moyenne de stature surmoyenne et sousmacroskélique avec des troncs trapézoïdaux chez les hommes et rectangulaires chez les femmes. Le poids des hommes offre un rapport staturo-pondéral idéal en moyenne, l'indice de Rohrer y étant eutrophique. Les femmes sont surpondérales, l'indice de Rohrer y étant sureutrophique.

En comparant les caractéristiques conformatives de la population de Vișeul de Jos à celles des autres populations de Maramureș (vallée d'Iza), l'auteur relève les différences observées et discute les facteurs démographiques qui peuvent y être impliqués.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTESCU M., BOTEZATU D., TUDOSE O., GRAMATOPOL-ROȘCA M.-E., ȚARCĂ A., ȘTEFĂNESCU GH., NEAMȚU C., TEODORESCU-BĂLTEANU A. C., *Studiul antropologic al populației din satul Săliștea de Sus (jud. Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1972, **9**, *2*, 177—230.
2. ROȘCA M.-E., LAZĂR A., ȘTEFĂNESCU GH., ONOFREI M., *Conformația corporală și variabilitatea ei dimorfică la populația din satele Culiea, Ieud și Dragomirești (jud. Maramureș)*, St. cerc. antropol., 1968, **5**, *2*, 203—204.

Centrul de cercetări biologice Iași,
Colectivul de ecologie umană și paleoantropologie

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

EVOLUȚIA STRUCTURII DEMOGRAFICE A POPULAȚIEI DIN ȚARA DORNELOR

DE

SILVIA GHIGEA și DAN BOTEZATU

Avînd în vedere amploarea și profunzimea transformărilor social-economice din ultimii ani, cu importante implicații asupra fenomenelor demografice, cunoașterea structurii populațiilor devine o necesitate, o anumită structură a populației după sex și vîrstă generînd unele consecințe economice, sociale, sanitare și educaționale.

MATERIAL ȘI METODĂ

Populația studiată aparține unor sate învecinate din Țara Dornelor : Panaci, Neagra Șarului și Coverca.

În toate comunitățile datele au fost extrase din registrele agricole și ne-au permis să surprindem structura populației la momentele : 1960, 1970, 1980.

În vederea unui studiu general am constituit o serie sintetică, formată din toți subiecții din cele trei sate. Metodele utilizate sînt cele clasice și privesc următoarele aspecte : repartiția procentuală a populației pe categorii de vîrstă, mediana de vîrstă și indicele de masculinitate.

REZULTATE OBȚINUTE

Totalizînd efectivele din cele trei așezări umane și analizînd repartiția procentuală a acestora în cadrul diferitelor categorii de vîrstă, constatăm următoarele :

Ca prim aspect, evidențiem creșterea volumului demografic al populației de la o etapă la alta. Astfel, de la 3 386 de locuitori în 1960, se ajunge în 1970 la 3 551 și, respectiv, la 3 884 în 1980. De remarcat sporul de populație aproape dublu în decada 1970—1980 față de etapa 1960—1970.

În cadrul comunităților, cele mai ample modificări revin populației din Neagra Șarului, care în etapa 1970—1980 realizează, față de etapa precedentă, un spor de 308 locuitori, față de 8 locuitori la Panaci și 17 la Coverca.

În ceea ce privește structura pe grupe restrînse de vîrstă, constatăm că, la nivelul anului 1960 (tabelul nr. 1), generația 0—4 ani era cel mai bine reprezentată, atingînd cel mai mare procent din întreaga populație (10,80 %), fapt ce ne indică pentru acest moment o natalitate ridicată. Frecvențe semnificative revin și grupelor de vîrstă 5—9 ani, 10—14 ani, 15—19 ani, dar mai ales grupelor 20—24 ani și 25—29 ani, aspect care denotă stabilitatea generațiilor tinere la nivelul acestei etape. Restul grupelor de vîrstă prezintă variații nesemnificative, excepție făcînd diminuarea de la nivelul grupei 40—44 ani, generații născute în perioada

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 42—46

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiția locuitorilor pe categorii de vîrstă în anul 1960

Grupe de vîrstă	Panaci		Neagra Șarului		Coverca		Total sate		I. B/F
	N	%	N	%	N	%	N	%	
0 — 4	83	10,06	195	10,96	88	11,25	366	10,80	1,16
5 — 9	74	8,96	173	9,72	86	10,99	333	9,83	1,01
10 — 14	63	7,63	163	9,16	71	9,07	297	8,77	0,98
15 — 19	74	8,96	155	8,71	65	8,31	294	8,68	1,37
20 — 24	102	12,36	220	12,36	100	12,78	422	12,46	0,97
25 — 29	78	9,45	163	9,16	85	10,86	326	9,62	1,26
30 — 34	62	7,51	146	8,20	57	7,28	265	7,82	0,97
35 — 39	40	4,84	100	5,62	31	3,96	171	5,05	0,94
40 — 44	35	4,24	58	3,26	25	3,19	118	3,48	0,76
45 — 49	46	5,57	94	5,28	42	5,37	182	5,27	0,95
50 — 54	53	6,42	71	3,99	41	5,24	165	4,87	1,08
55 — 59	41	4,96	83	4,66	29	3,70	153	4,51	1,21
60 — 64	30	3,63	55	3,09	27	3,45	112	3,30	0,69
65 — 69	19	2,30	52	2,92	17	2,17	88	2,59	1,04
70 — 74	12	1,45	29	1,63	6	0,76	47	1,38	0,80
75 — 79	9	1,09	15	0,84	9	1,15	33	0,97	1,75
80 — 84	3	0,36	5	0,28	1	0,12	9	0,26	0,28
85 — 89	—	—	2	0,11	2	0,25	4	0,11	—
90 — 94	1	0,12	—	—	—	—	1	0,02	—
95 — 99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	825		1779		782		3386		1,04
0 — 19	294	35,63	686	38,56	310	39,64	1290	38,09	1,11
20 — 59	457	55,39	935	52,55	410	52,42	1802	53,21	1,00
60 — x	74	8,96	158	8,88	62	7,92	294	8,68	0,97

corespunzătoare primului război mondial, cînd natalitatea scăzuse foarte mult.

În raport cu anul 1960, sesizăm în 1970 (tabelul nr. 2) o ușoară diminuare a efectivului de 0—4 ani, acestuia revenindu-i totuși un procent destul de semnificativ din totalul populației (9,12 %). Putem vorbi deci și la acest moment de o natalitate relativ bună. Ținînd seama de corespondentele lor din 1960, remarcăm în 1970 reducerea simțitoare a grupelor de vîrstă cuprinse între 20 și 34 de ani, consecință probabilă a migrării tinerilor către centrele urbane. Subliniem de asemenea, în raport cu 1960, creșterea proporției de populație vîrstnică de la 8,68 % la 11,88%, ceea ce are drept consecință apariția la acest moment a fenomenului de îmbătrînire demografică.

Zece ani mai tîrziu, în 1980 (tabelul nr. 3), evidențiem, față de 1970, dar mai ales față de 1960, o importantă reducere a generațiilor de 0—4 ani, precum și a celor de 5—9 ani. Întrucît din studiile noastre a reieșit că, la nivelul acestei etape, mortalitatea copiilor 0—1 an, precum și a celor de peste un an este foarte scăzută, singura cauză a diminuării amintite rămîne scăderea considerabilă a natalității. Un aspect favorabil pentru structura populației este acela că, față de anii precedenți, nu mai asistăm la reducerea proporției generațiilor tinere (20—24 ani și 25—29 ani), ceea ce denotă sistarea migrației către centrele urbane, ca urmare a

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiția locuitorilor pe categorii de vîrstă în anul 1970

Grupe de vîrstă	Panaci		Neagra Șarului		Coverca		Total sate		I. B/F
	N	%	N	%	N	%	N	%	
0 — 4	70	8,37	151	8,21	103	11,75	324	9,12	1,13
5 — 9	71	8,49	203	11,03	78	8,90	352	9,91	1,22
10 — 14	74	8,85	199	10,82	90	10,27	363	10,22	1,14
15 — 19	78	9,33	174	9,46	79	9,01	331	9,32	1,06
20 — 24	60	7,17	108	5,87	59	6,73	227	6,39	1,18
25 — 29	67	8,01	92	5,00	49	5,59	208	5,85	0,86
30 — 34	73	8,73	166	9,02	91	10,38	330	9,29	1,16
35 — 39	70	8,37	159	8,64	83	9,47	312	8,78	1,18
40 — 44	50	5,98	133	7,23	57	6,50	240	6,75	0,90
45 — 49	38	4,54	108	5,87	29	3,31	175	4,92	0,58
50 — 54	28	3,34	49	2,66	26	2,96	103	2,90	0,86
55 — 59	46	5,50	82	4,45	36	4,10	164	4,61	1,12
60 — 64	45	5,38	65	3,53	39	4,45	149	4,19	1,36
65 — 69	30	3,58	55	2,99	24	2,73	109	3,06	0,85
70 — 74	17	2,03	39	2,12	20	2,28	76	2,14	1,59
75 — 79	13	1,55	36	1,95	8	0,91	57	1,60	0,81
80 — 84	6	0,71	12	0,65	2	0,22	20	0,56	1,00
85 — 89	—	—	8	0,43	2	0,22	10	0,28	—
90 — 94	—	—	—	—	1	0,11	1	0,02	—
95 — 99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	836		1839		876		3551		1,06
0—19	293	35,04	727	39,53	350	39,95	1370	58,58	1,12
20 — 59	432	51,67	897	48,77	430	44,08	1759	49,53	1,00
60 — x	111	13,27	215	11,69	96	10,95	422	11,88	1,16

Tabelul nr. 3

Repartiția locuitorilor pe categorii de vîrstă în anul 1980

Grupe de vîrstă	Panaci		Neagra Șarului		Coverca		Total sate		I. B/F
	N	%	N	%	N	%	N	%	
0 — 4	47	5,56	135	6,28	60	6,71	241	6,23	1,05
5 — 9	71	8,41	160	7,45	63	7,05	294	7,56	1,05
10 — 14	82	9,71	192	8,94	109	12,20	383	9,86	0,92
15 — 19	63	7,46	217	10,10	72	8,06	352	9,06	0,94
20 — 24	70	8,29	218	10,15	74	8,28	362	9,32	1,20
25 — 29	50	5,92	177	8,24	61	6,83	288	7,41	1,07
30 — 34	55	6,51	113	5,26	52	5,82	220	5,66	1,07
35 — 39	54	6,39	125	5,82	50	5,59	229	5,89	1,26
40 — 44	64	7,58	182	8,47	76	8,51	322	8,29	0,97
45 — 49	66	7,81	168	7,82	73	8,17	307	7,90	1,13
50 — 54	47	5,56	130	6,05	50	5,59	227	5,84	1,12
55 — 59	34	4,02	96	4,42	32	3,58	161	4,17	0,89
60 — 64	30	3,55	46	2,14	21	2,35	97	2,49	0,49
65 — 69	37	4,38	76	3,53	32	3,58	145	3,73	0,90
70 — 74	38	4,50	47	2,18	36	4,03	121	3,11	0,98
75 — 79	24	2,84	33	1,53	17	1,90	74	1,90	1,46
80 — 84	5	0,59	24	1,11	12	1,34	41	1,82	1,27
85 — 89	6	0,71	9	0,41	3	0,33	18	0,46	0,80
90 — 94	1	0,11	—	—	—	—	1	—	—
95 — 99	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Total	844		2147		893		3884		1,03
0 — 19	263	31,16	704	32,78	304	34,04	1271	32,72	0,98
20 — 59	440	52,13	1208	56,26	468	52,40	2116	54,47	1,06
60 — x	141	16,70	235	10,94	121	13,54	497	12,79	0,96

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

dezvoltării la nivelul zonei a unor obiective industriale, care au oferit numeroase locuri de muncă. Semnalăm de asemenea accentuarea fenomenului de îmbătrînire demografică, constatat deja la nivelul anului 1970, proporția vîrstnicilor și în special a celor de 70—x ani fiind mai mare față de anii anteriori. Foarte elocventă în acest sens este și evoluția medianei de vîrstă, indicator foarte reprezentativ pentru ilustrarea vîrstei populației, a cărei valoare a crescut la populația studiată de noi de la 24,1 ani în 1960 la 29,3 ani în 1970 și la 31,4 ani în 1980 (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Evoluția mediancl de vîrstă la populația din Țara Dornelor

Momentul	Panaci	Neagra Șarului	Coverca	Total zonă
1960	26,1	24,5	24,1	24,1
1970	29,8	29,8	28,0	29,3
1980	33,7	29,4	30,9	31,4

De remarcat însă că, în timp ce în 1970 îmbătrînirea demografică a populației este în mare parte consecința migrării tinerilor către centrele urbane și a creșterii proporției vîrstnicilor, în 1980 se datorește în principal reducerii natalității și creșterii contingentului de vîrstnici, migrarea tinerilor către centrele urbane fiind mult diminuată, fenomen mai rar întîlnit în contextul tendințelor de evoluție a fenomenelor demografice din țara noastră. Între comunități, populația din Panaci apare relativ mai îmbătrînită, rata de îmbătrînire fiind însă apropiată de cea a populației din Coverca. Cea mai mare rată de îmbătrînire o întîlnim la nivelul anului 1970 (5,3 ani) la populația din Neagra Șarului, mediana de vîrstă rămînînd apoi staționară în decada următoare.

Analizînd distribuția sexelor pe baza indicelui de masculinitate, constatăm, atît pe ansamblul populației cît și pe grupe mari de vîrstă, un raport între sexe destul de echilibrat la toate cele trei momente luate de noi în studiu (tabelele nr. 1—3).

CONCLUZII

Așa cum o anumită structură a populației după sex și vîrstă generează anumite consecințe economice și sociale, solicită o anumită redistribuire a venitului național, transformările economico-sociale determină, la rîndul lor, modificări importante în structura populației, aspect ilustrat și de rezultatul cercetărilor noastre în populația studiată.

Astfel, tendința actuală de reducere a numărului de copii în familie, manifestată îndeosebi în ultimii ani pe plan național, s-a făcut simțită și la populația din Țara Dornelor, ducînd în final la scăderea considerabilă a populației foarte tinere, generația de 0—4 ani reducîndu-se de la 10,80 % în 1960 la 6,28 % în 1980.

Lipsa, la nivelul primei decade luate de noi în studiu (1960—1970), a unor obiective industriale în profil teritorial a determinat un deficit de populație tînără, aceasta migrînd către centrele urbane în vederea unor locuri de muncă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Scăderea natalităţii, dar îndeosebi exodul de populaţie tînără, paralel cu creşterea contingentului de vîrstnici, ca urmare a îmbunătăţirii asistenţei medicale, a determinat apariţia încă de la nivelul anului 1970 a fenomenului de îmbătrînire demografică a populaţiei.

Amplasarea în ultimul deceniu (1970—1980) la nivelul zonei a unor obiective industriale (întreprinderi forestiere şi miniere) a dus la redresarea efectivului de populaţie tînără, migrarea acesteia către centrele urbane fiind sistată. Posibilităţile mari de satisfacere a forţei de muncă au avut drept urmare şi un aflux de populaţie aptă de muncă din alte zone ale ţării, aceasta contribuind la dublarea în ultimii ani a sporului de populaţie, chiar în condiţiile unei natalităţi în continuă scădere. Stabilizarea populaţiei la nivelul zonei nu a reuşit să împiedice în totalitate fenomenul de îmbătrînire demografică a populaţiei, acesta continuînd să se manifeste şi în ultimii ani, deşi cu intensitate mai slabă, ca urmare a creşterii continue a longevităţii, dar în special a scăderii natalităţii, fapt ce impune de urgenţă luarea de măsuri menite să ducă la redresarea acesteia.

L'évolution de la structure démographique de la population du Pays de Dorna

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient les modifications survenues dans la structure démographique de trois populations du Pays de Dorna depuis 1960 jusqu'à 1980.

On constate une augmentation du volume démographique (spécialement à Neagra Şarului) en même temps qu'un vieillissement démographique, qui n'est pas seulement en rapport avec l'augmentation de la durée de la vie. En effet, au cours de la décennie 1960—1970 ce phénomène est déterminé surtout par l'émigration des jeunes générations (20—30 ans) vers les centres urbains tandis que durant la dernière décennie ce phénomène a lieu à la suite spécialement de l'abaissement de la natalité, mais l'apparition de nouvelles places de travail (dans les mines) assure une stabilisation des jeunes générations.

BIBLIOGRAFIE

1. CRISTESCU MARIA, BOTEZATU D., ROŞCA MARIA-ELENA, BĂLTEANU CEZARINA, GHIGEA SILVIA, MIU GEORGETA, SEVASTRU P., *Aspecte demografice la populaţia din Crişan*, St. cerc. antropol., 1975, **12**, 19—23.
2. IONESCU C., *Omul, societatea, socialismul*, Edit. Academici, Bucureşti, 1973.
3. MEASNICOV I., HRISTACHE I., TREBICI VL., *Demografia oraşelor României*, Edit. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1977.
4. SEVASTRU P., GHIGEA SILVIA, *Aspecte demografice privind două comunităţi din Dobrogea*, St. cerc. antropol., 1977, **14**, 54—58.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STRUCTURA ALIMENTAȚIEI ȘI STAREA DE NUTRIȚIE LA POPULAȚIA DIN SATUL NEMȚIȘOR (JUD. NEAMȚ)

DE

CEZARINA BĂLTEANU și MARIA ȘTIRBU

Studiul antropologic complex al populației din satul Nemțișor a impus și pe cel al structurii alimentației.

Lucrarea de față cuprinde rezultatele cercetărilor noastre privind stabilirea mediei de consum individual la principalele trofine (protide, glucide, lipide), valoarea lor calorică corespunzătoare, precum și starea de nutriție pe baza raportului staturo-ponderal al populației adulte.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru realizarea studiului au fost făcute anchete alimentare la familii investigate la domiciliu, în două anotimpuri diferite (primăvara și vara), pe un lot de 80 de indivizi de diferite vîrste, sexe și ocupații.

În scopul stabilirii stării de nutriție au fost măsurate statura și greutatea la două loturi adulte de bărbați (un număr de 79) și de femei (un număr de 114).

Metodologia folosită, atît pentru studiul structurii alimentației cît și pentru calcularea greutății ideale, este cea recomandată de Ministerul Sănătății și de Institutul de igienă și sănătate publică din București (4).

REZULTATE OBȚINUTE

Media valorilor individuale zilnice privind consumul de calorii și al principalelor trofine, rația recomandată, precum și abaterea relativă de la aceasta sînt date pentru lotul investigat în tabelele nr. 1 și 2, respectiv pentru lunile aprilie și iulie.

Din analiza valorilor înscrise în tabele se remarcă în general la grupele de copii, precum și la cele de adolescenți abateri mai mici în plus sau în minus de la rația recomandată, atît pentru calorii cît și pentru principalele trofine, comparativ cu cele de la grupele de vîrstă adultă și de ambele sexe.

Observăm în plus o variabilitate a mediei calorice la nivelul celor două anotimpuri cînd s-au realizat investigațiile. Astfel, remarcăm pentru luna iulie în general o depășire ușor mai accentuată a necesităților calorice la aproape toate grupele de vîrstă, datorită creșterii consumului de proteine și lipide animale. Aceasta poate fi pusă pe seama creșterii consumului

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 47—54

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Valorile medii zilnice de calorii şi trofine, precum şi

Grupe de populaţie	CALORII			PROTEINE TOTALE		
	Recom.	Ap. mediu	Abat. %	Recom.	Ap. mediu	Abat. %
Copii 1—3 ani	1300	820	—36,9	44,9	34,0	—22,7
Copii 4—6 ani	1800	1785,7	— 0,7	56	55,7	— 0,5
Copii 7—9 ani	2200	2100	— 4,5	65,5	78,5	+19,8
Copii 10—12 ani	2500	2350	— 6	80,0	84,0	+ 5
Băieţi 13—15 ani	2900	2400	—17,2	98	124,3	+26,8
Băieţi 16—19 ani	3100	2866,6	— 7,52	102	112,3	+10
Fete 13—19 ani	2500	2966,6	9,8	—86,5	98	+13,2
Bărbaţi 20—40 ani efort mediu	3100	4449,8	+43,5	91,7	106,5	+16,1
Bărbaţi 20—40 ani efort mare	3700	3600,5	— 2,7	99,4	206,2	+106,7
Bărbaţi 41—65 ani efort mediu	2900	3711,5	+27,9	84,7	138,8	+63,8
Bărbaţi 41—65 ani efort mare	3300	4300	+30,3	94,2	135,6	+43,9
Femei 20—40 ani efort mediu	2400	3080	+28,3	71,2	132,2	+85,6
Femei 41—60 ani efort mediu	2600	2935,7	+33,4	66,9	111,2	+66,2

Tabelul

Valorile medii zilnice de calorii şi trofine, precum ş

Copii 1—3 ani	1300	1320	+ 1,5	44,9	36,4	—18,9
Copii 4—6 ani	1800	2085,7	+15,8	56	57,1	+ 1,96
Copii 7—9 ani	2200	2900	+31,81	65,5	151,0	+130,5
Copii 10—12 ani	2500	2175	—13,0	80,0	75,75	— 5,3
Băieţi 13—15 ani	2900	3100	+ 6,8	98	70,7	—27,8
Băieţi 16—19 ani	3100	2900	— 6,45	102	71,0	—30,0
Fete 13—19 ani	2500	3033,3	—12,3	86,5	98,0	+13,2
Bărbaţi 20—40 ani efort mediu	3100	2850	— 8,06	91,7	130,0	+41,0
Bărbaţi 20—40 ani efort mare	3700	4166,6	+12,6	99,4	107,6	+ 8,2
Bărbaţi 41—65 ani efort mediu	2900	4315,5	+48,8	84,7	159,0	+87,7
Bărbaţi 41—65 ani efort mare	3300	3750	+13,6	94,2	106,0	+12,5
Femei 20—40 ani efort mediu	2400	2850	+18,7	71,2	75,9	+ 6,6
Femei 41—60 ani efort mediu	2600	3393,3	+54,2	66,9	113,8	+70,1

de lapte şi al produselor derivate din acesta, precum şi de ouă, favorizat de sezonul cald.

Depăşirea necesarului optim de calorii şi trofine (protide şi lipide animale în special), mai accentuată pentru luna iulie decît pentru aprilie la unele grupe de vîrstă, reiese şi din analizarea comparativă a tabelelor nr. 3, 4 şi 5, care cuprind distribuţia cazurilor de abateri. Remarcăm în această situaţie pentru luna iulie, comparativ cu aprilie, mai multe cazuri care se plasează fie pe consumul optim, fie pe diferite categorii de abateri în plus.

Media consumului de glucide din luna iulie, comparativ cu cea din aprilie (tabelele nr. 1 şi 2), se prezintă în general mai scăzută la aproape toate grupele de vîrstă analizate. Aceasta se remarcă şi din distribuţia cazurilor de abateri (tabelul nr. 6), care evidenţiază pentru luna aprilie mai multe cazuri plasate pe categoriile de consum optim şi abateri în

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 1

abaterile relative de la rația recomandată (aprilie)

PROTEINE ANIMALE			LIPIDE TOTALE			LIPIDE ANIMALE			GLUCIDE		
Recom.	Ap. mediu	Abat. %	Recom.	Ap. mediu	Abat. %	Recom.	Ap. mediu	Abat. %	Recom.	Ap. mediu	Abat. %
29,9	17,7	−40,6	46,0	28,0	−39,13	33,4	16,25	−51,35	190	111,50	−41,32
31,0	15,8	−12,5	60,0	52,71	−12,15	42,0	34,43	−18,02	259	253,38	− 2,17
43,0	19,0	−55,8	68,4	130,0	+90,06	49,4	102,0	+106,48	328	338,0	+ 3,05
45,0	43,6	−3,11	81,4	62,60	−23,10	61,1	44,0	−28,03	364	286,60	−21,26
52,0	74,0	+64,4	95,6	93,00	− 2,72	69,6	48,67	−30,37	418	351,33	−15,95
53,5	27,6	−48,4	103,0	93,00	− 9,71	72,0	49,33	−31,49	444	470,67	+ 6,01
48,2	26,6	−44,8	86,0	102,56	+18,60	66,0	49,44	−25,09	350	453,33	+29,52
34,4	23,0	−33,1	103,1	67,50	−34,47	70,6	104,43	+47,92	453	386,33	−14,72
34,6	89	+157	123,6	172,67	+39,70	85,2	105,0	+23,24	548	582,20	+ 6,24
34,7	46,2	+33,1	97,0	130,58	+34,63	60,5	89,73	+48,31	423	625,64	+71,41
35,9	68,3	+90,2	109,7	206,67	+88,40	66,6	—	—	483	443	− 8,66
31,1	52,2	+67,8	84,2	92,33	+ 9,66	58,8	46,14	−21,53	341	378,25	+10,46
30	34,7	+15,6	76,7	112,73	+46,98	51,6	68,80	+33,33	312	506,40	+62,31

nr. 2

abaterile relative de la rația recomandată (iulie)

29,9	19,8	− 20,0	46,0	37,0	-19,57	33,4	26,0	−22,16	190	209,9	+10
31,0	29,5	− 16,6	60,0	77,83	+19,72	42,0	55,83	+32,93	259	231,0	−10,81
43,0	64,5	+ 50	68,4	116,5	+70,32	49,4	87,0	+76,11	328	88,0	−73,17
45,0	45,3	+ 0,6	81,4	65,25	−19,84	61,1	54,24	−11,21	364	316,75	+ 2,98
52,0	46,7	+ 3,7	95,6	97,33	+ 1,81	69,6	47,00	−32,33	418	491,33	+17,54
53,5	44,0	− 17,0	103,0	83,0	−19,42	72,0	64,50	−10,42	444	480,5	+ 8,22
48,2	42,3	− 12,2	86,0	97,78	+13,70	66,0	80,78	+22,39	350	467,89	+33,68
34,4	94,0	+173,2	103,1	120,0	+16,5	70,6	94,0	+33,14	453	285,0	−37,09
34,6	75,2	+117,3	123,6	175,0	+41,59	85,2	119,0	+39,67	548	535,0	− 2,37
34,7	86,92	+150,7	97,0	163,08	+68,12	60,5	124,83	+106,33	423	522,08	+43,04
35,9	17,0	− 50,1	109,7	228,0	+107,84	66,6	178,33	+167,66	483	569,67	+17,46
31,1	40,3	+ 29,5	84,2	114,75	+36,29	58,8	76,5	+30,1	341	371,5	+ 2,24
30	59,26	+ 97,53	76,7	128,40	+67,41	51,6	94,4	+82,9	312	461,87	+48,04

plus decît în luna iulie. Aceasta s-ar datora faptului că în această zonă submontană necesarul de glucide este acoperit în luna aprilie, în afară de făinoase și glucide rafinate, și prin consumul mai mare de cartofi, morcovi, ceapă, mere și diferite legume murate decît în luna iulie, cînd acestea în general s-au epuizat, iar recolta nouă nu le oferă încă.

Comparația valorilor înscrise în tabelele nr. 1—6 evidențiază pentru grupele de vîrstă adultă, atît femei cît și bărbați, depășiri mai mari față de necesarul optim pentru principalele trofine, precum și corespondentul lor caloric, decît la grupele de vîrstă mică și la adolescenți.

La vîrstele adulte, aceste depășiri față de necesarul optim caloric (tabelele nr. 1 și 2) sînt mai mari la femei decît la bărbați pentru categoria de efort mediu în ambele sezoane. Aceasta reiese și mai clar din tabelul nr. 3, unde numărul de abateri în plus de la rația optimă calorică este mai mare la bărbați decît la femei. Depășirile calorice se realizează la femei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Distribuția cazurilor de abateri ale rației în calorii

Grupe de populație	Abatere în minus				Rație optimă	Abatere în plus			
	−50 %	31−50	21−30	11−20	±10 %	11−20	21−30	31−50	50 %
				aprilie					
Copii 1−6 ani	2	3	3	—	—	2	—	2	—
Copii 7−12 ani	—	2	1	1	2	—	—	—	—
Adolescenți 13−19 ani	1	4	3	—	1	—	1	3	2
Bărbați 20−40 ani	1	2	—	—	2	—	—	2	4
Bărbați 41−65 ani	—	—	1	—	3	3	3	1	4
Femei 20−40 ani	—	1	1	1	1	—	1	—	4
Femei 41−60 ani	—	2	—	—	4	—	—	2	7
				iulie					
Copii 1−6 ani	2	—	2	1	1	—	—	2	3
Copii 7−12 ani	1	2	—	—	2	—	1	—	—
Adolescenți 13−19 ani	1	1	1	3	—	3	1	3	1
Bărbați 20−40 ani	—	—	—	1	5	—	—	1	1
Bărbați 41−65 ani	—	—	1	1	2	2	1	3	5
Femei 20−40 ani	—	—	—	1	3	—	—	2	2
Femei 41−60 ani	—	—	1	1	2	2	—	3	6

așa cum reiese și din tabelele nr. 1−6, mai ales pe seama depășirilor de consum de la rația optimă de glucide și lipide totale.

Această situație, întîlnită de noi în structura tipului de alimentație la eșantionul investigat din satul Nemțișor, se reflectă și în raportul staturo-ponderal. Astfel, în eșantionul de populație adultă măsurată de noi, în timp ce la bărbați supraponderalitatea este de 12,65 %, iar subponderalitatea de 26,57 %, la femei supraponderalitatea este de 61,40 %, iar subponderalitatea de numai 5,27 %.

CONCLUZII

Populația din Nemțișor beneficiază de o alimentație abundentă, uneori excesivă în privința consumului de grăsimi animale. Această situație rezultă din practica intensă a creșterii vitelor. O apropiere relativă a satului de oraș oferă posibilitatea aprovizionării cu fructe și legume mai ales toamna, pentru sezonul rece. Astfel, în această zonă nepropice pentru legumicultură, alimentația este oarecum mai săracă în legume și fructe, în schimb mai bogată în consumul de cereale (pîine mai ales), lapte și derivatele acestuia, precum și ouă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 4

Distribuția cazurilor de abateri ale rației în protide

Grupe de populație		Abatere în minus				Rație optimă	Abatere în plus			
		−50 %	31−50 %	30−21	11−20	±10 %	11−20	21−30	31−50	+50 %
aprilie										
Copii 1−6 ani	P.t.	2	3	1	1	—	1	—	4	—
	P.a.	5	5	—	—	1	1	—	—	—
Copii 7−12 ani	P.t.	—	1	2	—	1	1	—	—	1
	P.a.	2	3	—	—	—	—	—	—	1
Adolescenți 13−19 ani	P.t.	—	5	—	—	3	—	1	3	3
	P.a.	7	3	1	—	1	—	1	—	1
Bărbați 20−40 ani	P.t.	—	—	—	1	2	—	—	2	3
	P.a.	—	1	—	1	1	—	—	—	5
Bărbați 41−65 ani	P.t.	—	—	—	1	—	2	1	4	7
	P.a.	2	2	—	1	1	2	2	1	4
Femei 20−40 ani	P.t.	—	1	—	2	1	—	1	—	4
	P.a.	1	1	—	2	—	—	2	—	3
Femei 41−60 ani	P.t.	—	—	1	—	1	—	—	4	9
	P.a.	4	1	2	—	1	—	—	2	5
iulie										
Copii 1−6 ani	P.t.	1	3	—	—	1	2	—	4	—
	P.a.	3	1	2	—	—	1	—	3	1
Copii 7−12 ani	P.t.	1	—	2	1	—	—	—	1	1
	P.a.	2	1	—	—	1	—	—	1	1
Adolescenți 13−19 ani	P.t.	—	2	2	1	5	1	1	1	1
	P.a.	2	4	1	2	2	—	—	2	1
Bărbați 20−40 ani	P.t.	1	1	—	2	—	—	1	1	2
	P.a.	1	—	1	—	1	—	—	1	4
Bărbați 41−65 ani	P.t.	—	—	—	—	3	—	—	2	10
	P.a.	—	—	1	—	1	—	1	1	11
Femei 20−40 ani	P.t.	—	2	—	—	2	—	2	—	2
	P.a.	2	—	1	1	1	—	1	—	4
Femei 41−60 ani	P.t.	—	3	—	1	—	—	—	2	8
	P.a.	1	2	—	1	1	1	—	1	8

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 5

Distribuţia cazurilor de abateri ale raţiei în lipide

Grupe de populaţie		Abatere în minus				Raţie optimă	Abatere în plus			
		−50 %	31−50	21−30	11−20	±10 %	11−20	21−30	31−50	+50 %
aprilie										
Copii 1−6 ani	L.t.	2	4	2	—	2	—	2	—	—
	L.a.	3	1	2	2	2	2	—	—	—
Copii 7−12 ani	L.t.	1	1	—	1	1	1	—	—	1
	L.a.	1	1	1	—	1	—	1	—	1
Adolescenţi 13−19 ani	L.t.	—	2	1	1	6	1	—	3	1
	L.a.	4	5	1	—	3	—	—	1	1
Bărbaţi 20−40 ani	L.t.	—	2	1	—	1	—	—	1	3
	L.a.	1	—	—	1	1	—	1	—	4
Bărbaţi 41−65 ani	L.t.	—	—	—	—	3	—	2	2	8
	L.a.	1	1	2	1	1	1	—	1	7
Femei 20−40 ani	L.t.	—	2	—	1	3	—	—	1	2
	L.a.	3	—	2	—	2	1	—	—	1
Femei 41−60 ani	L.t.	2	1	—	1	—	—	1	2	8
	L.a.	4	1	1	—	—	1	1	2	5
iulie										
Copii 1−6 ani	L.t.	3	1	—	—	3	1	—	—	3
	L.a.	2	1	1	1	2	—	—	3	1
Copii 7−12 ani	L.t.	2	1	—	—	1	1	—	—	1
	L.a.	2	1	—	—	—	1	—	1	1
Adolescenţi 13−19 ani	L.t.	2	1	—	—	4	1	3	2	1
	L.a.	3	1	—	—	1	3	—	4	2
Bărbaţi 20−40 ani	L.t.	—	—	—	—	4	—	1	1	2
	L.a.	1	—	—	—	1	2	—	1	3
Bărbaţi 41−65 ani	L.t.	—	—	1	—	2	1	3	—	8
	L.a.	—	—	—	—	2	1	—	—	12
Femei 20−40 ani	L.t.	—	—	—	1	3	1	—	—	2
	L.a.	1	—	1	—	2	—	1	1	2
Femei 41−60 ani	L.t.	—	1	—	—	3	—	2	2	6
	L.a.	2	—	—	—	—	—	2	—	11

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 6

Distribuția cazurilor de abateri ale rației în glucide

Grupe de populație	Abatere în minus				Rație optimă	Abatere în plus			
	−50 %	31−50	21−30	11−20	±10 %	11−20	21−30	31−50	+50 %
				aprilie					
Copii 1−6 ani	1	6	1	—	—	—	2	2	—
Copii 7−12 ani	—	1	1	2	2	—	—	—	6
Adolescenți 13−19 ani	—	3	2	—	5	—	—	1	4
Bărbați 20−40 ani	—	1	2	1	2	1	—	—	1
Bărbați 41−65 ani	—	1	—	—	2	—	1	2	9
Femei 20−40 ani	—	2	2	—	1	1	1	1	1
Femei 41−60 ani	—	—	1	—	3	1	1	1	8
				iulie					
Copii 1−6 ani	2	2	1	1	3	1	—	—	1
Copii 7−12 ani	2	1	—	—	—	—	3	—	—
Adolescenți 13−19 ani	1	2	—	1	1	1	1	1	6
Bărbați 20−40 ani	—	4	2	—	1	—	—	—	1
Bărbați 41−65 ani	—	1	3	1	1	2	—	—	7
Femei 20−40 ani	—	3	2	—	1	—	—	1	1
Femei 41−60 ani	1	—	1	1	4	—	1	1	6

L'étude de la structure et l'état de nutrition chez la population rurale de Nemțișor (départ. de Neamț)

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient les moyennes des consommations individuelles journalières, pour les trophines et les calories, chez une population rurale qui habite une zone sous-montagneuse, en même temps que le rapport taturo-pondéral.

Les résultats obtenus sont présentés dans les tableaux 1−6 dont on peut constater que le nécessaire est satisfait plutôt chez les femmes que les hommes. En même temps, le rapport staturo-pondéral est plus élevé en moyenne chez les femmes que chez les hommes.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂLTEANU CEZARINA, ROȘCA MARIA-ELENA, ȚARCĂ ANA, *Variabilitatea raporr tului staturo-ponderal în legătură cu regimul alimentar în două populații cu condiții ecologice diferite*, St. cerc. antropol., 1979, **16**, 25−31.

2. BĂLTEANU CEZARINA, ISTRATE MARIA, *Unele aspecte privind structura alimentară a populațiilor din satele Neagra Șarului (Țara Dornelor) și Brusturoasa (Valea superioară a Trotușului)*, St. cerc. antropol., 1981, **18**, 59−62.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. BĂLTEANU CEZARINA, ISTRATE MARIA, *Unele aspecte privind structura alimentaţiei populaţiei din satele Bolovăniş (Valea superioară a Trotuşului) şi Vama (jud. Suceava) şi nivelul lipidemiei şi colesterolemiei acestora*, St. cerc. antropol., 1982, **19**, 47–50.

4. MIHĂILESCU M., ZAGHIA V., NICOLAU N., PÎRVAN C., *Studiul alimentaţiei şi al stării de nutriţie a populaţiei*, Metodologia investigaţiei, Inst. de igienă şi sănătate publică, Bucureşti, 1979.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE ALE VARIABILITĂȚII HEMOGLOBINEI ȘI A HEMATOCRITULUI ÎN TREI COLECTIVITĂȚI UMANE DIN JUDEȚUL NEAMȚ

DE

MARIA-ELENA ROȘCA și ANA ȚARCĂ

Cercetările complexe întreprinse de către colectivul de antropologie din Iași în populațiile din zone montane și submontane ale Carpaților Orientali au cuprins și investigațiile asupra variabilității hemoglobinei și a hematocritului.

În lucrarea de față prezentăm rezultatele acestor investigații efectuate în localitățile Bistrița, Vînători și Nemțișor din județul Neamț, situate la o altitudine de aproximativ 350—450 m.

MATERIAL ȘI METODĂ

Determinările valorilor de hemoglobină și hematocrit s-au realizat în iunie 1982 la Bistrița și în aprilie 1983 la Vînători și Nemțișor. Componența numerică a eșantioanelor studiate este redată în tabelul nr. 1.

Dozarea hemoglobinei s-a efectuat cu hemoglobinometrul Sally, iar determinarea hematocritului prin centrifugare 5 min la 12 000 rot/min, utilizîndu-se centrifuga Janetzki.

Prelucrarea statistică a datelor a cuprins în principal calculul valorilor medii și al abaterilor standard, pe sexe și etape de vîrstă, pe fiecare populație, precum și pe ansamblul lor. Datele obținute sînt prezentate în tabelele nr. 1 și 2.

REZULTATE OBȚINUTE

Analizînd mai întîi seria sintetică, pentru 20—79 ani, se constată că valorile medii ale acesteia, de 14,19 g% Hb și 46,90 % Hm la bărbați și de 13,20 g % Hb și 43,68 % Hm la femei, se înscriu în limitele de normalitate din literatura de specialitate. Se impun a fi remarcate valorile relativ ridicate de hematocrit atît la bărbați cît și la femei.

Ca și în alte zone studiate de noi, există o pronunțată variabilitate interpopulațională pentru ambii indicatori, dar, așa cum se constată din tabelul nr. 1, nivelele ridicate de hemoglobină nu sînt corelate cu nivele ridicate de hematocrit. Astfel, valorile cele mai mari de hemoglobină, la ambele sexe, se găsesc la Bistrița (14,39 g% la bărbați și 13,43 g%

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 55—59

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Valorile medii și abaterile standard pentru hemoglobină și hematocrit

Vîrsta (ani)	Bistrița			Vînători			Nemțișor			Total		
	N	M	σ	N	M	σ	N	M	σ	N	M	σ
BĂRBAȚI												
Hemoglobină												
20—29	13	14,61	0,83	8	14,38	0,72	9	14,22	0,87	30	14,44	0,80
30—39	12	14,80	0,71	17	14,63	0,71	7	14,13	0,95	36	14,58	0,79
40—49	22	14,77	1,23	26	14,68	0,59	17	13,73	0,68	65	14,46	0,83
50—59	46	14,49	0,83	34	14,12	0,86	27	13,69	0,86	107	14,17	0,85
60—69	22	13,93	1,09	11	14,00	0,72	8	13,48	0,71	41	13,86	0,84
70—79	15	13,68	0,91	12	13,27	0,85	3	12,56	1,24	30	13,40	0,66
20—59	93	14,62	0,94	85	14,41	0,72	60	13,83	0,84	238	14,34	0,83
60—79	37	13,82	1,00	23	13,62	0,87	11	13,23	0,98	71	13,66	0,75
20—79	130	14,39	1,03	108	14,24	0,74	71	13,73	0,81	309	14,19	0,86
Hematocrit												
20—29	13	45,98	1,58	4	49,95	2,17	7	48,87	2,62	24	47,48	2,12
30—39	12	47,36	2,36	16	49,98	2,74	6	47,61	1,58	34	48,63	2,22
40—49	22	46,58	2,81	26	48,52	2,69	17	46,56	2,22	65	47,35	2,57
50—59	46	46,08	2,51	33	47,90	2,97	27	46,37	2,52	106	46,72	2,66
60—69	21	45,64	3,15	11	48,54	2,81	8	46,32	2,00	40	46,57	2,68
70—79	15	44,32	3,38	12	44,70	3,00	3	45,11	2,05	30	44,55	2,81
20—59	93	46,35	2,57	79	48,62	2,64	57	46,86	2,23	229	47,26	2,48
60—79	36	45,09	3,26	23	46,53	2,90	11	45,99	2,14	70	45,70	2,74
20—79	129	46,00	2,85	102	48,15	2,73	68	46,72	2,20	299	46,90	2,59
FEMEI												
Hemoglobină												
20—29	16	13,62	0,92	17	12,80	0,36	12	12,64	0,99	45	13,04	0,75
30—39	33	13,39	0,99	24	13,46	0,76	11	12,63	0,74	68	33,29	0,83
40—49	63	13,41	0,91	42	13,18	0,59	26	12,72	0,63	131	13,19	0,71
50—59	63	13,37	1,05	31	13,05	0,97	33	12,89	0,90	127	13,16	0,97
60—69	29	13,61	0,87	16	13,14	0,76	5	12,34	0,85	50	13,33	0,82
70—79	17	13,32	0,93	2	12,60	0,51	3	12,70	0,74	22	13,17	0,72
20—59	175	13,41	0,98	114	13,14	0,67	82	12,76	0,81	371	13,18	0,81
60—79	46	13,50	0,90	18	13,08	0,76	8	12,48	0,83	72	13,28	0,77
20—79	221	13,43	0,96	132	13,13	0,76	90	12,73	0,82	443	13,20	0,83
Hematocrit												
20—29	16	42,63	2,47	13	44,91	1,00	12	43,95	2,75	41	43,73	2,07
30—39	33	42,63	2,56	23	45,49	2,05	11	44,81	1,97	67	43,96	2,19
40—49	63	42,79	2,80	42	44,68	2,37	26	44,18	1,85	131	43,67	2,34
50—59	63	42,42	2,94	31	44,54	2,72	32	44,73	2,62	126	43,52	2,76
60—69	29	43,07	2,17	16	46,32	3,89	5	43,65	2,31	50	44,16	2,79
70—79	17	42,97	2,95	2	40,95	1,50	3	41,11	1,70	22	42,53	2,05
20—59	175	42,61	2,79	109	44,83	2,03	81	44,44	2,29	365	43,68	2,34
60—79	46	43,03	2,56	18	45,72	4,07	8	42,70	2,43	72	43,66	2,42
20—79	221	42,70	2,73	127	44,96	2,40	89	44,29	2,30	437	43,68	2,51

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la femei), iar cele mai coborîte la Nemţişor (13,73 g% şi 12,73 g%). Testele de semnificaţie ale acestor diferenţe au valoarea de 9,42 la bărbaţi şi 14,00 la femei. Populaţia din Vînători are valori medii intermediare, dar mai apropiate de cele de la Bistriţa. În schimb, valorile de hematocrit cele mai ridicate nu se găsesc la Bistriţa, aşa cum era de aşteptat, aici, din contra, înregistrîndu-se valorile cele mai mici (46,00 % la bărbaţi şi 42,70 % la femei), ci în populaţia din Vînători (48,15 % la bărbaţi şi 44,96 % la femei). Testele de semnificaţie ale acestor diferenţe au valoarea de 15,35 la bărbaţi şi 15,06 la femei. Populaţia din Nemţişor are valori intermediare, mai apropiate de cele din Vînători la femei.

În ceea ce priveşte concentraţia în hemoglobină a eritrocitelor (hemoglobină/hematocrit %), aşa cum se vede din tabelul nr. 2, valorile medii ale femeilor se apropie foarte mult de cele ale bărbaţilor, în unele

Tabelul nr. 2

Valorile medii pentru CHEM

Vîrsta (ani)	Bărbaţi				Femei			
	Bistriţa	Vînători	Nemţişor	total	Bistriţa	Vînători	Nemţişor	total
20—29	31,8	28,7	29,0	30,4	31,9	28,5	28,7	29,8
30—39	31,2	29,2	29,6	29,9	31,4	29,5	28,1	30,2
40—49	31,7	30,2	29,4	30,5	31,3	29,4	28,7	30,2
50—59	31,4	29,4	29,5	30,3	31,5	29,2	28,8	30,2
60—69	30,5	28,8	29,1	29,7	31,5	28,3	28,2	30,1
70—79	30,8	29,6	27,8	30,0	30,9	30,7	30,8	30,9
20—59	31,5	29,6	29,5	30,3	31,4	29,3	28,7	30,1
60—79	30,6	29,2	28,7	29,8	31,3	28,6	29,2	30,4
20—79	31,2	29,5	29,3	30,2	31,4	29,2	28,7	30,2

etape de vîrstă chiar egalîndu-le, prin acest indicator compensîndu-se deficitul în hemoglobină şi hematocrit al femeilor în raport cu bărbaţii. Menţionăm că aceste populaţii din judeţul Neamţ, comparativ cu alte populaţii studiate de noi, au valori relativ mici pentru CHEM, situaţie determinată în special de existenţa nivelelor ridicate de hematocrit. Valorile cele mai mari pentru CHEM se găsesc la Bistriţa, unde se înregistrează cele mai ridicate valori de hemoglobină şi cele mai mici de hematocrit, iar valorile cele mai mici la Nemţişor. Populaţia din Vînători are valori medii intermediare, dar mai apropiate de cele de la Nemţişor.

Evoluţia cu vîrsta se manifestă, ca şi în alte populaţii, printr-un proces de diminuare a valorilor medii la bărbaţi, proces ce se instalează după 30—39 de ani (etapa care deţine valori maxime), iar la femei prin menţinerea unor nivele apropiate pe parcursul vîrstelor. Diminuarea înregistrată la bărbaţi între 30—39 şi 70—79 de ani reprezintă 1,18 g % Hb şi 4,08 % Hm.

Pentru a analiza comparativ în populaţiile studiate ritmul de involuţie al celor doi indicatori la bărbaţi, întrucît la etapele 20—29 şi 70—79 de ani numărul de subiecţi nu este asigurat statistic, am procedat la cumularea mediilor primelor două (20—39 ani) şi ale ultimelor două etape de vîrstă (60—79 ani).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Ritmul de diminuare între 20—39 și 60—79 de ani este foarte asemănător pentru hemoglobină (0,89 g % la Bistrița și 0,95 g % la Nemțișor, diferențe existînd numai în ceea ce privește hematocritul, care prezintă un ritm involutiv mai redus la Bistrița (1,55) și mai accentuat la Vînători (3,44), seria din Nemțișor plasîndu-se intermediar.

CONCLUZII

Din cele prezentate se poate conchide că ceea ce caracterizează populațiile studiate de noi în județul Neamț sînt valorile relativ ridicate de hematocrit la ambele sexe, valori ce depășesc media dată în literatura de specialitate și valorile medii găsite de noi în alte populații. Existența valorilor ridicate de hematocrit determină în principal valori mai coborîte decît în alte populații pentru CHEM.

Variabilitatea interpopulațională este destul de amplă pentru ambii indicatori, deși structura alimentației, factor exogen esențial al tabloului hematologic, este destul de unitară în cele trei populații, caracterizîndu-se prin depășirea aportului caloric și al tuturor trofinelor în raport cu necesarul optim, așa cum rezultă din cercetările efectuate de Cezarina Bălteanu și Maria Știrbu (1).

Faptul că nu există o corelare între nivelele de hemoglobină și cele de hematocrit în cadrul aceleiași populații atestă existența unui fenomen de adaptare, care se manifestă prin compensarea nivelelor mai coborîte ale unuia din indicatori cu valori mai ridicate ale celuilalt.

Variability aspects of haemoglobin and haematocrit in three human collectivities from Neamț county

ABSTRACT

The authors studied the variability of haemoglobin and haematocrit in three populations from the Eastern Carpathian zone : Bistrița, Vînători and Nemțișor.

They pointed out an important interpopulation variability according to those two haematologic indicators (though nourishment structure is unitary enough), as well as to the presence of adaptation phenomena, which consist in the compensation of the lower levels of one of those two indicators through higher values of the other one.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂLTEANU CEZARINA, ȘTIRBU MARIA, *Structura alimentației și starea de nutriție la populația din satul Nemțișor (jud. Neamț)*, St. cerc. antropol., 1984, **21**, 47—54.
2. BERCEANU ȘTEFAN, *Hematologie clinică*, Edit. medicală, București, 1977.
3. CRISTESCU MARIA, BĂLTEANU CEZARINA, ISTRATE MARIA, *Aspects de la variabilité de l'hémoglobine et de l'hématocrite dans deux collectivités humaines*, Ann. roum. Anthrop., 1977, **14**, 35—39.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

4. GHIGEA SILVIA, ISTRATE MARIA, SEVASTRU P., *Aspecte ale variabilităţii hemoglobinei în trei colectivităţi umane din Delta Dunării*, St. cerc. antropol., 1979, **16**, 37–40.
5. ROŞCA MARIA-ELENA, ISTRATE MARIA, ŢARCĂ ANA, *Variabilitatea hemoglobinei şi a hematocritului la o populaţie din zona Carpaţilor Orientali (satul Panaci)*, St. cerc. antropol., 1980, **17**, 49–54.
6. ROŞCA MARIA-ELENA, ŢARCĂ ANA, ISTRATE MARIA, *Variabilitatea hemoglobinei şi a hematocritului la populaţiile din Neagra Şarului (Ţara Dornelor) şi Brusturoasa (Valea superioară a Trotuşului)*, St. cerc. antropol., 1981, **18**, 53–57.

Centrul de cercetări biologice Iaşi,
Colectivul de ecologie umană şi paleoantropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

DECENTRAREA INTERPERSONALĂ A COPILULUI PREȘCOLAR DE 4 ANI

DE

ECATERINA MORAR

Studiul relațiilor interpersonale, alături de alte domenii ale psihologiei sociale, a făcut posibilă analiza operațională a procesului de fuziune a „psihologicului" cu „socialul".

Interacțiunea interpersonală a fost studiată din diverse perspective, cu diferite tehnici și sisteme conceptuale, cum sînt cele elaborate de Moreno, Bales, Homans, Festinger, Asch, Cartweight etc.

Lucrarea noastră, urmărind interacțiunea interpersonală a copilului, se oprește la nivelul micii copilării, pe care J. Piaget o numește „nivel preoperatoriu". Această perioadă, care durează între 2 și 7 ani, a fost denumită de același autor „egocentrismul copilului" și explicată ca fiind „dificultatea de a ține seamă de punctele de vedere între interlocutori, adică dificultatea de a fi capabil de decentrare".

Obiectivul general al cercetării îl constituie determinarea structurii psiho-sociale a procesului de dezvoltare a copilului preșcolar și corelațiile acestuia în planul antropologic. Se pleacă de la ipoteza că decentrarea constituie procesul de bază în dezvoltarea ontogenetică a copilului. Această ipoteză ridică o serie de probleme: dacă există o consonantă între laturile cognitive, afective, morale și acționate ale procesului de decentrare; dacă această consonantă se menține în condiții diferențiate de stimulare educațională; care este cauzalitatea distorsiunilor în procesul decentrării; în ce măsură putem interveni în dirijarea decentrării, atunci cînd ea este retardată.

MATERIAL ȘI METODĂ

Secvența cercetării noastre se referă la caracteristicile de bază ale procesului decentrării la copilul de 4 ani, încadrat în colectivități preșcolare de tip deschis (grădiniță) și de tip închis (casă de copii).

În cadrul cercetării noastre au fost studiați un număr de 60 de copii preșcolari de 4 ani, cuprinși în unități de învățămînt preșcolar din grădinițe și case de copii.

La toți acești copii a fost aplicat întregul complex de probe: testul Goodenough (testul omulețului), cu ajutorul căruia a fost obținut coeficientul de inteligență (QI); testul de dezvoltare mintală pentru preșcolar C. Păunescu, din care s-a obținut coeficientul de realizare (QR); testul Lüscher; probe de identificare a sinelui (Id_s) și a alterității (Id_a).

Dezvoltarea mintală apare ca o consecință a capacității subiectului de a transforma informația în imagini, simboluri, semnificații, operații care constituie, de fapt, faze ale procesului decentrării.

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 60—66

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ANALIZA REZULTATELOR

Cercetarea noastră a evidenţiat că, la copilul preşcolar de 4 ani, se manifestă pe toate coordonatele urmărite (cognitivă, afectivă, relaţională, acţional-ludică) forme şi niveluri incipiente ale procesului de decentrare. Studiul întreprins de noi confirmă tezele lui J. Piaget relative la primordialitatea coordonatei cognitive a decentrării şi la definirea afectivităţii ca o structură consubstanţială structurilor cognitive. Acest fapt reiese din corespondenţa stabilită între nivelul de dezvoltare mintală şi nivelul dezvoltării ca stare şi relaţie.

Decentrarea ne apare ca un proces de transformare a cognaţiei eronate în cognaţie corectă printr-o formulă experenţială, bazată pe interrelaţia acţională dintre subiect-obiect, obiect-subiect, subiect-subiect. Această transformare se produce în funcţie de trei coordonate principale: dezvoltarea structurilor neuropsihice şi a funcţiilor adiacente (surprinse de noi în QI şi QR); dezvoltarea structurilor afective (surprinse prin aplicarea testului Lüscher şi acţiunile ludice); dezvoltarea structurilor relaţionale şi a modalităţilor de stimulare educaţională (probe de identificare).

Decentrarea reprezintă un proces care se desfăşoară pe niveluri şi presupune o raportare la stadiul de dezvoltare a personalităţii. Procesul începe cu cognaţia senzorio-motorie şi se termină cu operaţiile logico-matematice, în planul relaţiei dintre subiect şi obiect.

Din cercetarea noastră a reieşit că elementul structural şi nivelul de dezvoltare al acestei structuri sînt determinante pentru gradul de decentrare.

Se atestă astfel că în decentrarea interpersonală sînt implicate coordonatele majore ale dezvoltării şi mai ales modul în care ele interacţionează.

Cercetarea întreprinsă de noi sugerează ideea conform căreia decentrarea interpersonală are ca punct nodal structura imaginii de sine şi a celuilalt (alterităţii). Întregul proces al formării imaginii de sine este greu evidenţiabil la o vîrstă atît de mică prin investigaţii obiective; de aceea, s-a încercat surprinderea unora dintre coordonatele majore ale acestui proces. Primul nivel de structurare a imaginii de sine este — ca să folosim expresia lui Allport — identificarea sinelui somatic.

Analiza figurilor 1 şi 2 confirmă teza corelaţiei pozitive dintre nivelul de dezvoltare mintală şi gradul de decentrare oglindit în identificarea de sine.

Din figura 1, care cuprinde şi scalarea rezultatelor obţinute la QI pe baza multiplului de 10, se observă că curba de variabilitate a QI are aspect bimodal. Această curbă bimodală din punct de vedere matematic demonstrează lipsa de omogenitate a lotului de copii din grădiniţele normale, deci existenţa în cadrul lor a două grupe de copii net diferenţiate.

Interpretarea rezultatelor obţinute din perspectiva nivelului de organizare a imaginii de sine atestă că distribuţia neregulată din lotul copiilor din grădiniţele normale oglindeşte un fenomen real: decentrarea nu este un proces uniform nici în condiţii educaţionale favorabile, deoarece elementul relaţional-afectiv şi cel experenţial sînt diferenţiat dozate în grupele de copii. La lotul martor, variabilitatea curbei QI este total diferenţiată, frecvenţele cele mai înalte plasîndu-se la polul opus, ceea ce indică o concentrare numeroasă de copii cu retard psihic în casele de copii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Din acest punct de vedere, rezultatele obținute la grupa din casele de copii permit o interpretare tranșantă, curba reprezentării de sine indicînd cu precizie lipsa experienței de cunoaștere sistematizată a contextului

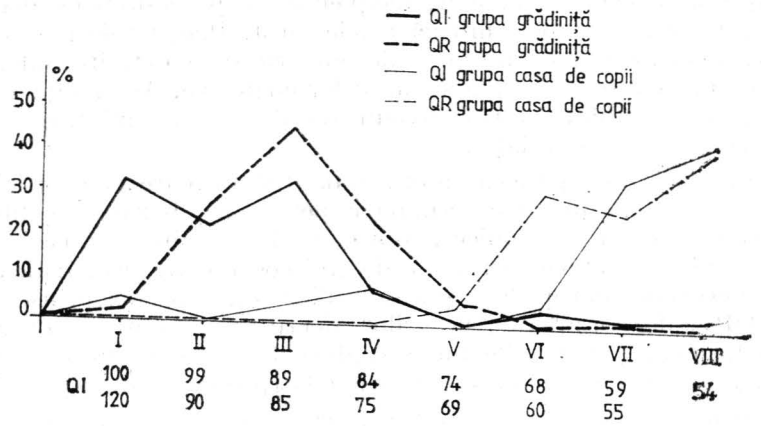

Fig. 1. — Variabilitatea curbei QI și QR pe loturi diferențiate de copii.

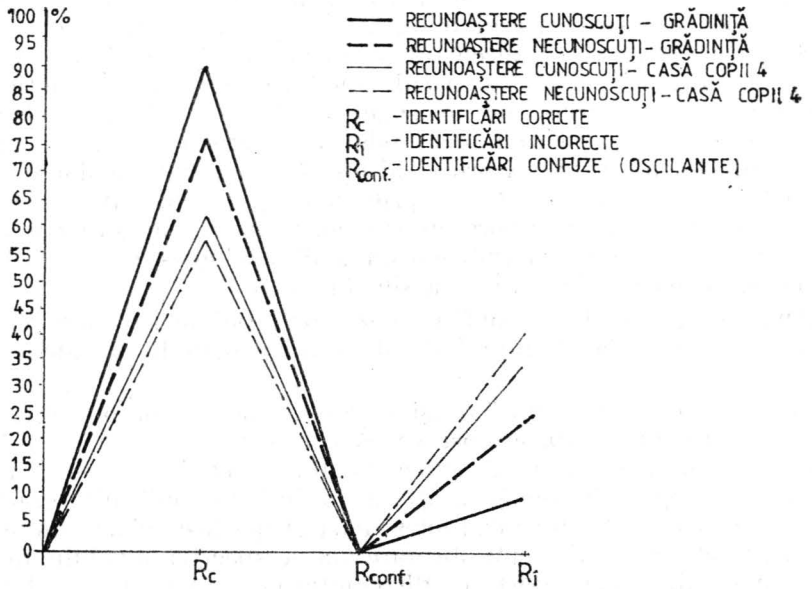

Fig. 2. — Reprezentarea grafică a rezultatelor la testul Id_s.

social, lipsa relației acționale în grup, ceea ce împiedică formarea și organizarea unei imagini de sine.

Rezultatele obținute în urma aplicării testului Goodenough, care nu este un test de învățare, nu se explică prin fenomenul de deprivare cog-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nitivă. Deşi testul Goodenough este relevant pentru determinarea QI, investigaţia noastră a evidenţiat eficienţa utilizării sale în reliefarea consonanţei dintre laturile cognitive şi afective ale procesului decentrării, ştiut fiind că acest test poate fi interpretat şi din punct de vedere proiectiv.

Relativ la latura afectivă a decentrării, relevată de testul Goodenough, se constată că, acolo unde există o intensă frustrare afectogenă, deci unde nu s-a produs decît într-o măsură infimă percepţia sinelui şi cea socială, dezvoltarea mintală este puternic retardată.

Curba QR, obţinută prin aplicarea testului de dezvoltare mintală C. Păunescu, oferă posibilitatea comparării ei cu curba QI, reliefînd influenţa procesului educaţional, în care elementele de învăţare au o importanţă deosebită.

Analiza variabilităţii curbei coeficientului de realizare (fig. 1) indică faptul că la copilul de grădiniţă apare distribuţia existentă în oricare colectivitate selecţionată în mod aleatoriu, adică curba lui Gauss. Semnificaţia acestei modificări de distribuţie a subiecţilor, comparativ cu curba de distribuţie din QI, este dată de fenomenul de mascare a potenţialului intelectual, în condiţiile testării de laborator.

În ordinea fenomenului decentrării se poate considera că asupra copilului de grădiniţă actualul sistem de influenţare are mai mult valoare de uniformizare decît de stimulare selectivă. În ceea ce priveşte rezultatele obţinute la acest test de către subiecţii casei de copii, deşi în mare situaţia rămîne tot atît de opusă faţă de cea din grădiniţa de copii, se constată o menţinere a retardului psihic, dar la cote mai scăzute.

Din punctul de vedere al valorii complexului educaţional în procesul dezvoltării, efectele sale sînt sensibil mărite, dar nu modifică intensitatea structurării fenomenului de blocaj afectiv prin frustrare ca rezultat al hospitalismului.

Din analiza figurii 2, în care sînt oglindite rezultatele primei secvenţe a testului de identificare a sinelui (Id_s) în situaţii sociorelaţionale diferite, constatăm următoarele : la vîrsta de 4 ani, în contextul unui grup cunoscut, recunoaşterea de sine la copiii de grădiniţă atinge valori aproape maxime (90%). În contextul unor parteneri necunoscuţi, recunoaşterea este modificată, în sensul diminuării performanţelor şi al creşterii numărului de răspunsuri incorecte.

Constatarea generală este de natură să confirme interdependenţa dintre percepţia de sine şi percepţia celuilalt : a) cînd percepţia celuilalt este clară, percepţia de sine este sigură ; b) cînd percepţia celorlalţi este neclară (creează tensiuni în cunoaştere), percepţia de sine devine şi ea într-o măsură considerabilă neclară.

La această vîrstă, percepţia de sine nu constituie o normă stabilită pentru întreaga categorie cronologică de copii, apărînd ca un proces în fază de creştere şi stabilizare cu oscilaţii suficient de mari.

Cu un caracter de generalitate, indiferent de tipul de unitate preşcolară, la o parte din subiecţi există o inconsistenţă a reprezentării de sine, care în condiţii de cîmp tensional este gata să se destructureze. Reprezentarea de sine, ca factor nodal al decentrării interpersonale, este potenţată de factori favorabili socio-culturali şi educaţionali şi frînată de factori defavorabili de aceeaşi natură.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În casele de copii, frecvența subiecților cu o recunoaștere clară a propriei reprezentări este cu o treime mai mică decît la copiii din grădinițe (în cazul recunoașterii în contextul unor subiecți cunoscuți) și în același timp apare o cvadriplare a erorilor. Semnificativ pentru subiecții casei de copii apare fenomenul de slabă influență a contextului necunoscut asupra reprezentării de sine, deoarece diferențele dintre o curbă și alta sînt nesemnificative. Acest fenomen prezintă o importanță deosebită, cu atît mai mult cu cît el se transpune și în planul trăirii afective a sinelui (sinele afectogen) și mai ales al evaluării acestuia.

Discriminarea cognitivă produce în condiții de stimulare normală o evaluare afectogenă a sinelui pozitivă, tot așa cum produce o evaluarei negativă în condiții de conflictualitate afectivă.

A doua fază, care indică nivelul de dezvoltare a structurii imaginii de sine, și deci gradul de decentrare, este aproximarea formării imaginii altuia și a evaluării afective a acestuia.

Aceste aspecte au fost puse în evidență prin fenomenul de învățare prin discriminare și de valorificare a imaginii în cadrul microgrupului primar (mamă—tată). Modalitatea de sesizare a acestui fapt intră în sfera fenomenului de comutare. După Ann Freud, cea mai tardivă fază a decentrării este cea a ieșirii din unitatea afectivă mamă—copil. Acest fenomen ne apare a fi sensibil diminuat la 4 ani, tinzînd la o accelerare prin separările valorice dintre imaginea de sine și imaginea pe care copilul a fost centrat cu aceeași intensitate ca pe propria imagine.

Se impune sublinierea că, printre cauzele centrale ale distorsiunilor în cadrul procesului de decentrare, se situează absența unuia din genitori sau a amîndurora. Această absență produce o stagnare considerabilă și primejdioasă a decentrării interpersonale în contextul relațiilor afective din grupul primar (cazul copiilor din casele de copii preșcolari, al copiilor din familii dezorganizate prin divorț sau decesul unuia din părinți).

În această ordine de idei considerăm că structura complexului stimulativ în vederea declanșării și accelerării procesului de decentrare trebuie să utilizeze o formulă bine titrată în elemente active, cognitive și afective.

CONCLUZII

1. Cercetarea noastră a evidențiat la copilul de 4 ani o structurare psiho-socială a procesului de dezvoltare, manifestă prin forme și niveluri diferențiate ale procesului de decentrare.

2. Decentrarea constituie procesul de bază în dezvoltarea ontogenetică a copilului și este condiționată de consonanța laturilor sale cognitive, afective, morale și educaționale.

3. Această condiționare complexă stă la baza procesului de decentrare :

— în condiții diferențiate de stimulare educațională, procesul de decentrare reflectă cu fidelitate influența pozitivă a condițiilor favorabile de mediu și cea negativă a condițiilor defavorabile (cazul grădinițelor de copii și al casei de copii preșcolari) ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

— în condiţiile socio-educaţionale favorabile din grădiniţele de copii, pot să apară disfuncţionalităţi în decentrare, determinate de dozarea diferenţiată a elementelor relaţional-afective şi experenţiale ale copiilor ;

— în condiţiile socio-educaţionale ale casei de copii se înregistrează dificultăţi de structurare a decentrării, determinate de lipsa tensiunii afective, lipsa experienţei de cunoaştere sistematizată a contextului social, lipsa relaţiilor acţionale de grup ;

— indiferent de condiţiile socio-educaţionale oferite de tipul deschis de colectivităţi reprezentat de grădiniţele de copii şi tipul închis de colectivităţi reprezentat de casa de copii, o parte din subiecţi prezintă o inconsistenţă a structurării decentrării, care în condiţii de cîmp tensional are tendinţe de destructurare.

4. Cercetarea întreprinsă de noi sugerează că decentrarea interpersonală are ca punct nodal structurarea imaginii de sine şi a celuilalt.

Se pune în evidenţă corelaţia pozitivă dintre nivelul de dezvoltare mintală şi gradul de decentrare, oglindită în identificarea de sine prin analiza coeficientului de inteligenţă şi a coeficientului de realizare.

Discriminarea cognitivă în condiţii de stimulare normală produce o evaluare afectogenă pozitivă a sinelui, în timp ce în condiţii de conflictualitate afectivă produce o evaluare negativă.

În acelaşi timp, aplicarea testului Goodenough, relevant pentru determinarea QI, a evidenţiat şi eficienţa utilizării sale în relevarea consonanţei dintre laturile cognitive şi afective ale procesului decentrării, cunoscută fiind posibilitatea interpretării acestui test şi din punct de vedere proiectiv.

Prezentul studiu sugerează că, acolo unde există o intensă frustrare afectogenă, deci unde nu s-au produs decît într-o măsură infimă percepţia sinelui şi cea socială, dezvoltarea mintală este puternic retardată (cazul casei de copii preşcolari).

5. În condiţiile testării de laborator, coeficientul de realizare, spre deosebire de QI, tinde să mascheze potenţialul intelectual al copiilor, indiferent de condiţiile socio-educaţionale.

6. Lucrarea subliniază că, printre cauzele distorsiunilor ivite în structurarea coordonatelor majore ale decentrării, contextul relaţiilor afective din grupul primar are o importanţă deosebită.

Valoarea aplicativă a acestei cercetări rezidă în posibilitatea de dirijare a decentrării, în cazul retardului psihic, prin utilizarea unei formule bine titrate în elemente active, cognitive şi afective.

Interpersonal decentering of four-year-old preschool child

ABSTRACT

The research we have undertaken suggests that interpersonal decentering has its crucial point in the structuring of the image about oneself and about the other.

It became apparent that in the case of an existing intense affectogenic frustration — hence where the social and the self-perception were

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

carried out only to the least degree — the mental development is markedly retarded.

The absence of one of the parents or of both causes an important and dangerous stagnation of the inter-personal decentering in the context of emotional relations in the primary group.

Decentering is the main process in the ontogenetic development of the child and it is conditioned by the consonance of its cognitive, emotional, moral and educational facets.

BIBLIOGRAFIE

1. ALLPORT G. W., *Personality*, Holt, New York, 1937.
2. BALES R. F., *Personality and interpersonal behaviour*, Holt, Rienchart and Winston, New York, 1970.
3. PĂUNESCU C., *Deficiența mintală și procesul învățării*, Edit. didactică și pedagogică, București, 1976.
4. PIAGET J., INHELDER B., *Psihologia copilului*, Edit. didactică și pedagogică, București, 1970.

Institutul „Dr. V. Babeș" București,
Laboratorul de antropologie

Primit în redacție la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE COMPARATIVE ALE DERMATOGLIFELOR LA UN EȘANTION DIN MEDIUL URBAN

DE

CORNELIU VULPE și CECILIA-GABRIELA TOMA

În vara anului 1983 au fost efectuate la Rîmnicu Sărat unele investigații cu caracter antropologic, prilej cu care s-au recoltat și dermatoglifele digito-palmare de la un eșantion de 333 de persoane, de sex masculin (129) și feminin (204).

Anterior acestui studiu s-au publicat o serie de date privind structura dermatoglifelor în două așezări ce tind a se urbaniza : Nehoiu (jud. Buzău) și Mînăstirea (jud. Călărași).

Cercetarea comparativă a dermatoglifelor întîlnite la Rîmnicu Sărat și ale celorlalte două populații din partea estică a Munteniei contribuie, prin elementele noi puse în evidență, la elucidarea unor aspecte actuale, cum ar fi stabilirea structurii biologice a unor așezări, fie pe cale de urbanizare, fie deja urbanizate.

O privire de ansamblu asupra dermatoglifelor digitale înregistrate la populațiile celor trei localități arată că există o tendință de sporire a structurilor bucleiforme și de diminuare a celor verticilare la așezarea de munte (Nehoiu), în timp ce la cîmpie (Rîmnicu Sărat și Mînăstirea) se observă o tendință inversă — de sporire a numărului de vîrtejuri și de micșorare a structurilor bucleiforme (tabelul nr. 1).

Comparînd dermatoglifele digitale ale eșantionului de la Rîmnicu Sărat cu cele ale unor populații din zonă, se pot sesiza evidente similitudini între cele două tipuri de așezări (tabelul nr. 2).

Traseul principalelor radiante palmare indică la Rîmnicu Sărat, ca de altfel și la alte populații studiate de noi anterior, o mai accentuată transversalitate a liniilor la mîna dreaptă față de stînga, atît la seria masculină cît și la cea feminină (tabelul nr. 3). Formele reducționale ale liniei C — x mai numeroase decît zero exprimă, așa cum au arătat și alți autori, o caracteristică nu numai a populațiilor de la noi, ci și a celor de pe întreg cuprinsul Europei.

În privința desenelor palmare, eșantionul de la Rîmnicu Sărat face ușoară notă discordantă față de celelalte două localități prin frecvența mai scăzută a desenelor din spațiul interdigital III și mai ridicată în spațiul interdigital IV (tabelul nr. 4).

Triradiusul axial nu dă, prin pozițiile sale, diferențe evidente între cele trei așezări (tabelul nr. 4).

Repartiția dermatoglifelor palmare și a triradiusului axial la eșantionul din Rîmnicu Sărat, comparativ cu distribuțiile întîlnite în unele

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 67—71

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiţia dermatoglifelor digitale la Rîmnicu Sărat comparativ cu două aşezări pe cale de urbanizare

Localitatea	Sexul	A	Lr	Lu	ΣL	V	VS	ΣV	Nr. degete
Mînăstirea	♂	146 6,1	80 3,4	1262 53,0	1342 56,4	596 25,0	296 12,4	892 37,5	2380
	♀	257 10,4	94 3,8	1446 58,3	1540 62,1	444 17,9	239 9,6	683 27,5	2480
	♂ + ♀	403 8,3	174 3,6	2708 55,7	2882 59,3	1040 21,4	535 11,0	1575 32,4	4860
Nehoiu	♂	53 3,8	— —	— —	918 65,9	— —	— —	422 30,3	1393
	♀	112 8,6	— —	— —	877 67,0	— —	— —	319 24,4	1308
	♂ + ♀	165 6,1	— —	— —	1795 66,5	— —	— —	741 27,4	2701
Rîmnicu Sărat	♂	57 4,5	59 4,6	704 55,4	763 60,0	346 27,2	104 8,2	450 35,4	1270
	♀	91 4,5	80 3,9	1279 62,7	1359 66,6	405 19,8	185 9,1	590 28,9	2040
	♂ + ♀	148 4,5	139 4,2	1983 59,9	2122 64,1	751 22,7	289 8,7	1040 31,4	3310

Tabelul nr. 2

Repartiţia dermatoglifelor digitale la Rîmnicu Sărat comparativ cu cîteva aşezări din zona de cîmpie a Munteniei de nord-est

Localitatea	A		L		V		Nr. degete	Nr. subiecţi
	n	%	n	%	n	%		
Grădiştea	61	3,7	1060	63,8	539	32,5	1660	166
Măxineni	55	4,2	856	65,3	399	30,5	1310	131
Jirlău	63	3,5	1262	70,5	465	25,9	1790	179
Plopu	30	2,6	733	64,3	377	33,4	1140	114
Rîmnicu Sărat	148	4,5	2122	64,1	1040	31,4	3310	331

localităţi din zonă, indică vizibile asemănări ale aşezării urbane cu cele săteşti (tabelul nr. 5).

Şanţurile de flexiune palmare întîlnite la Rîmnicu Sărat arată prezenţa unui număr scăzut de linii simiene (♂ = 0,6 % (st.) şi 0,3 %

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Traseul principalelor linii palmare (eșantionul din Rîmnicu Sărat)

Puncte de terminație	Stînga								Dreapta							
	D		C		B		A		D		C		B		A	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bărbați																
1							8	6,1							4	3,1
2							11	8,6								
3					1	0,8	70	54,3							26	20,1
4							16	12,4							36	27,9
5′			2	1,6	45	34,8	23	17,8					20	15,5	54	42,0
5″			19	14,7	42	32,6	1	0,8			11	8,5	29	22,4	7	5,4
6			45	34,9									1	0,8		
7	22	17,0			41	31,8			11	8,4	24	18,6	77	59,7	2	1,5
8													1	0,8		
9	66	51,2	30	23,3					37	28,7	61	47,3	1	0,8		
10	1	0,8							1	0,8	1	0,8				
11	40	31,0							78	60,5	1	0,8				
O			9	6,9							8	6,2				
X			14	10,8					2	1,6	15	11,6				
x			10	7,8							8	6,2				
N	129		129		129		129		129		129		129		129	
Femei																
1							10	4,9							1	0,5
2							27	13,2							3	1,5
3					1	0,5	103	50,5					1	0,5	48	23,5
4			1	0,5	70	34,3	35	17,2							70	34,4
5′			3	1,5	68	33,3	28	13,7					36	17,6	77	37,7
5″			43	21,1	3	1,5	1	0,5			25	12,2	63	30,9	5	2,5
6					62	30,4					2	1,0	3	1,5		
7	48	23,5	52	25,5					25	12,2	54	26,5	101	49,5		
8									2	1,0						
9	90	44,1	51	25,0					72	35,3	93	45,6				
10	3	1,5							3	1,5						
11	63	30,9							102	50,0						
O			7	3,4							11	5,4				
X			31	15,2							9	4,4				
x			16	7,8							10	4,9				
N	204		204		204		204		204		204		204		204	

(dr.); ♀ = 0,6 % (st.) și 0,3 % (dr.)), precum și a unui număr destul de redus de forme de tranziție (F_1 și F_2) (tabelul nr. 6).

Cercetările noastre anterioare au dus la concluzia că în unele localități pe cale de urbanizare (2), (3), cum este Mînăstirea, ar fi fost posibil ca populația să fi luat naștere mai recent prin migrarea unor locuitori din așezări limitrofe, pe cînd într-un alt tip de așezare, cum este Nehoiu, a existat probabil un nucleu mai vechi de populație pe care s-au grefat trăsăturile nou-veniților de la distanțe destul de apropiate.

Față de aceste două localități, eșantionul de la Rîmnicu Sărat poate sugera că, datorită procesului de industrializare, forța de muncă disponibilă în satele din zonă și-a pus amprenta vizibil pe structura actuală a populației din această așezare de mult urbanizată.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 4

Repartiţia dermatoglifelor palmare şi a triradiusului axial la Rîmnicu Sărat comparativ cu două localităţi pe cale de urbanizare

Localitatea	Sexul	Regiunea		Spaţiul interdigital			Triradiusul axial				Nr. mîini
		II	T+I	II	III	IV	t	t′	t″	tt′, ttu etc.	
Mînăstirea	♂	167 34,0	87 17,7	27 5,5	225 45,9	230 46,9	254 51,8	50 10,2	19 3,9	167 34,1	490
	♀	195 40,6	76 15,8	16 3,3	197 41,0	234 48,7	194 40,4	60 12,5	31 6,5	195 40,6	480
	♂ + ♀	362 37,3	163 16,8	43 4,4	422 43,5	464 47,8	448 46,2	110 11,3	50 5,2	362 37,3	970
Nehoiu	♂	90 32,4	28 10,1	22 7,9	133 47,8	123 44,2	139 50,0	39 14,0	5 2,0	95 34,0	278
	♀	101 38,5	38 14,5	5 1,9	93 35,5	141 53,8	103 39,3	35 13,4	15 5,7	109 41,6	262
	♂ + ♀	191 35,4	66 12,2	27 5,0	226 41,8	264 48,9	242 44,8	74 13,7	20 3,7	204 37,8	540
Rîmnicu Sărat	♂	88 34,6	49 19,3	14 5,5	90 35,4	122 48,0	132 51,9	25 9,8	11 4,3	86 33,9	254
	♀	143 35,0	62 15,2	7 1,7	146 35,8	216 52,9	184 45,0	66 16,2	16 3,9	142 34,8	408
	♂ + ♀	231 34,9	111 16,7	21 3,2	236 35,6	338 51,0	316 47,7	91 13,7	27 4,1	228 34,4	662

Tabelul nr. 5

Repartiţia dermatoglifelor palmare şi a triradiusului axial la Rîmnicu Sărat comparativ cu cîteva localităţi din zona de cîmpie a Munteniei de nord-est

Localitatea	Regiunea		Spaţiul interdigital			Triradiusul axial				Nr. mîini
	II	T + I	II	III	IV	t	t′	t″	tt′, ttu etc.	
Grădiştea	127 38,2	44 13,2	16 4,8	139 41,8	202 60,8	136 40,9	55 16,6	8 2,4	133 40,1	332
Măxineni	95 36,3	34 12,9	20 7,6	126 48,1	138 52,8	105 40,1	52 19,8	4 1,5	101 38,6	262
Jîrlău	114 31,8	54 15,1	17 4,7	136 38,0	195 54,5	184 51,4	48 13,4	9 2,5	117 32,7	358
Plopu	83 36,0	42 18,4	14 6,1	117 51,3	112 49,1	107 46,9	32 14,0	4 1,8	85 37,3	228
Rîmnicu Sărat	231 34,9	111 16,7	21 3,2	236 35,6	338 51,0	316 47,7	91 13,7	27 4,1	228 34,4	662

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 6

Şanţurile de flexiune palmare la eşantionul din Rîmnicu Sărat

Sexul		Fn	$Fn-F_1$	F_1	F_1-F_2	F_2	LS	Total
Mîna dreaptă								
♂	n	100	9	12	1	4	1	127
	%	78,7	7,1	9,5	0,8	3,1	0,8	
♀	n	171	19	12	0	1	1	204
	%	83,8	9,3	5,9	—	0,5	0,5	
♂ + ♀	n	271	28	24	1	5	2	331
	%	81,9	8,5	7,2	0,3	1,5	0,6	
Mîna stîngă								
♂	n	93	10	17	1	4	2	127
	%	73,2	7,9	13,4	0,8	3,1	1,6	
♀	n	177	13	9	0	3	2	204
	%	86,7	6,4	4,4	—	1,5	1,0	
♂ + ♀	n	270	23	26	1	7	4	
	%	81,6	6,9	7,9	0,3	2,1	1,2	331

Comparative aspects of dermatoglyphics of a sample population in the urban

ABSTRACT

The dermatoglyphic research was made in a population sample in Rîmnicu Sărat which was compared to that in other settlements previously studied by us (Nehoiu and Mînăstirea), where the population had been formed either by the integration of some inhabitants from limitrophe areas or by the mixture of the already existent population with the newcomers from the area. It was found that against the background of a population urbanized long ago the industrialization process exercised an obvious influence over the inhabitants coming from settlements not too far from this town.

BIBLIOGRAFIE

1. VULPE C., *Studiul antropologic al populaţiei din Muntenia de nord-est*, teză de doctorat, Univ. „Al. I. Cuza", Iaşi, 1980.
2. VULPE C., GAGHEŞ RODICA, *Aspecte ale dermatoglifelor la populaţia din Mînăstirea*, St. cerc. antropol., 1982, **19**, 63—69.
3. VULPE C., TOMA CECILIA-GABRIELA, LUCA ELEONORA, *Contribuţii la studiul dermatoglifelor digito-palmare privind populaţia din Nehoiu*, St. cerc. antropol., 1983, **20**, 67—72.

Institutul „Dr. V. Babeş" Bucureşti,
Laboratorul de antropologie

Primit în redacţie la 15 martie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

MOBILITATEA POPULAȚIEI ÎN CONDIȚII DIFERENȚIATE DE INDUSTRIALIZARE

DE

ELENA RADU

Industrializarea, modernizarea agriculturii și urbanizarea determină o amplă mobilitate spațială și socio-profesională între zonele, județele și localitățile patriei noastre. Niciodată migrațiile rural—urban și urban—urban nu au fost atît de răspîndite, iar modificările în structura profesiunilor și a ocupațiilor atît de profunde ca în zilele noastre.

Migrațiile demografice constituie indicatorul cel mai puternic al schimbului de elemente, norme și valori materiale și spirituale, precum și al transferului de populație în interiorul țării.

În actuala epocă a unei rapide industrializări, migrațiile sînt o consecință a dezvoltării economice și o măsură a acestei dezvoltări. Migrațiile interne cresc în aceeași măsură cu creșterea economică. Concentrarea demografică însoțește pe cea a mijloacelor de producție, rețeaua zonelor industriale generînd o rețea a centrelor urbane. În acest sens este firesc ca gradul de mobilitate în societatea modernă să varieze direct cu gradul de industrializare. În acest context, mobilitatea populației este implicată direct în problematica adaptabilității la condițiile vieții industriale și a integrării în viața urbană.

Studiul nostru prezintă unele aspecte ale acestei problematici, cunoscut fiind faptul că mobilitatea demografică determină modificări în structura antropologică a populației atît în zona de plecare, cît și în zona de sosire și în același timp poate reprezenta un factor de non-adaptare în condițiile unor schimbări socio-profesionale.

MATERIAL ȘI METODĂ

Investigațiile noastre au fost efectuate asupra unui număr de aproximativ 5 000 de persoane din domeniile de activitate secundar (industrie ușoară, industrie grea) și terțiar (proiectare, cercetare) din 12 mari centre urbane.

A fost utilizată metoda chestionarelor individuale pentru aspectele de migrație a populației și au fost calculați indicatorii de intensitate a migrației și de stabilitate a populației.

DISCUȚIA REZULTATELOR

Analiza intensității migrației de populație (numărul celor născuți în județul de domiciliu raportat la totalul populației județului) a pus în evidență existența a două tipuri de structuri : a) județe cu slabă intensi-

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 72—76

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tate migratorie, unde autohtonii reprezintă aproximativ 80% din populație, ceilalți 20 % fiind reprezentați de populația imigrantă; b) județe cu intensitate puternică a migrației, unde populația imigrantă depășește ca proporție populația autohtonă.

Analiza indicelui de stabilitate a populației (proporția de născuți care locuiesc în județul de origine, din totalul de născuți din județul respectiv) indică următoarele aspecte: un indice de stabilitate scăzut semnifică faptul că județul respectiv este „județ sursă" a migrației interne (Suceava, Botoșani); un indice de stabilitate ridicat semnifică fie că județul respectiv este „județ de destinație finală" a migrației (cazul unităților-pilot București, Timișoara, Constanța), fie că este vorba de județe în care procesul de migrație, spre înăuntru sau în afară, se menține la cote scăzute.

Potrivit ipotezei push-pull-ului, județele cu o mare putere de atracție ar trebui să prezinte o mare diversitate de populație cu o mare stabilitate a acesteia în județele respective.

La celălalt capăt al continuumului se plasează județele cu o mare forță de respingere, cu o populație relativ omogenă și cu un număr mare de persoane născute în județ, dar care domiciliază în alte județe.

Această taxonomie binară nu acoperă variabilitatea tipologică a migrației interne la populația din domeniile de activitate studiate de noi.

Analiza migrației interne a populației relevă existența a patru tipuri de migrație: a) foarte mulți veniți, puțini plecați, completare prin creșterea populației în unitățile-pilot București, Timișoara, Constanța; b) foarte mulți veniți, foarte mulți plecați, în care se încadrează Hunedoara, un fel de placă turnantă a migrației și un mare centru de atracție pentru populația din restul țării; c) foarte mulți plecați, puțini veniți, situația de „export" a populației, tipică pentru nordul țării (Suceava, Botoșani); d) puțini plecați, puțini veniți, cazul populației relativ izolate caracterizat prin forța mare de reținere a populației din județ și prin slabă atracție pentru populația din celelalte județe, tipic pentru populația din NV țării.

În contextul mobilității generale a populației din țara noastră, analiza mobilității rezidențiale a populației care își desfășoară activitatea în domeniile secundar și terțiar evidențiază următoarele aspecte:

— Indiferent de domeniul de activitate, populația imigrantă depășește ca proporție populația autohtonă, cu o singură excepție (municipiul București, domeniul terțiar).

— În domeniul secundar de activitate (industrie ușoară și industrie grea), proporția populației imigrante este mai mare (73,73%) decît în domeniul terțiar de activitate (65,70 %).

— În domeniul secundar de activitate (tabelul nr. 1), ratele cele mai mari ale populației imigrante le reîntîlnim la populația din Suceava (83,40 %), Drobeta—Turnu Severin (83,39%), Timișoara (82,38%), Brașov (79,50%) și Hunedoara (78,59%). În aceste centre urbane, industrializarea a avut loc prin import de forță de muncă, fie din propriul județ, fie din celelalte județe ale țării. Edificatoare este proporția de imigranți rurali din alte județe în București (68,88%) și în Brașov (61,00%). În general, aportul de populație tinde să fie mai mare din ruralul celorlalte județe față de ruralul propriului județ.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Mobilitatea populației în domeniul secundar de activitate

Unitate-pilot	Total	Autohtoni total		Imigranți total		din care :					
						rural U.P.		urban alte județe		rural alte județe	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
București	491	205	41,75	286	58,25	58	20,28	31	10,84	197	68,88
Constanța	302	119	39,40	183	60,60	105	57,38	38	20,70	40	21,86
Timișoara	545	80	17,62	374	82,38	183	48,93	39	10,43	152	40,64
Brașov	200	41	20,50	159	79,50	15	7,50	22	11,00	122	61,00
Hunedoara	341	73	21,40	268	78,59	106	39,55	37	13,81	125	46,64
Bacău	93	33	35,48	60	64,51	24	40,00	21	35,00	15	25,00
Suceava	127	21	16,54	106	83,40	10	7,81	82	64,57	14	11,02
Cluj-Napoca	129	57	44,19	72	55,81	39	54,16	8	11,11	25	34,72
Pitești	430	76	17,67	354	82,33	26	6,05	264	61,40	64	14,88
Drobeta—Turnu Severin	313	52	16,61	261	83,39	18	5,75	232	74,12	11	3,51
Total	2880	757	26,28	2123	73,73	774	36,46	584	27,51	765	36,03

Tabelul nr. 2

Mobilitatea populației în domeniul terțiar de activitate

Unitatea-pilot	Total	Autohtoni total		Imigranți total		din care :					
						rural U.P.		urban alte județe		rural alte județe	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
București	407	224	55,03	183	44,97	4	2,19	101	55,19	78	45,62
Constanța	174	51	29,30	123	70,70	21	17,07	67	54,47	35	28,46
Timișoara	222	55	24,77	167	75,23	40	23,95	61	36,53	66	39,52
Brașov	134	35	26,12	99	73,88	50	37,31	18	13,43	31	23,13
Deva	167	43	25,75	124	74,25	60	35,93	29	17,37	35	20,96
Pitești	161	24	14,91	137	85,09	42	26,09	64	39,75	31	19,25
Bacău	108	30	27,78	78	72,22	21	26,92	28	35,91	29	37,18
Galați	799	283	35,42	516	64,58	232	44,96	104	20,15	180	34,86
Total	2172	745	34,30	1427	65,70	476	33,36	472	33,08	485	33,99

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologie.ro

În domeniul terțiar de activitate (proiectare, cercetare), cu excepția Argeșului, ratele de migrație sînt mai mici comparativ cu domeniul secundar de activitate. Aici se semnalează și o excepție, și anume populația autohtonă din București depășește ca proporție (55,03 %) populația imigrantă. În celelalte unități-pilot, populația imigrantă depășește ca proporție populația autohtonă : Pitești (85,09 %), Timișoara (75,23 %), Deva (74,25 %), Brașov (73,88 %), Bacău (72,22 %) (tabelul nr. 2).

Fenomenul migrațional este determinat de fenomenul de industrializare și în acest context intervine factorul de ritm de industrializare cu caracteristica de mono- și poliindustrializare, care determină o taxonomie a industrializării. Această taxonomie variază independent de factorul uman.

Ideea de la care se pornește este diversitatea la scară de județ a punctului de plecare pentru dezvoltarea industrială accelerată și a tipului de dezvoltare a populației implicate în acest proces.

Județe ca Brașov, Timiș, Cluj și municipiul București au beneficiat din start de existența unei baze industriale și a unei mobilități urban-industriale avansate. Aceste zone se caracterizează și prin poliindustrializare, oferind opțiuni largi pentru diversitatea categoriilor ocupaționale. La polul opus se află județe „fără trecut industrial", cum sînt cele din nordul Moldovei (Suceava, Botoșani).

În acest context, industrializarea a putut avea loc fie prin mobilizarea forței de muncă locale (Pitești, Drobeta—Turnu Severin, Suceava), în care caz industrializarea a pornit de la absența unei infrastructuri bine dezvoltate anterior, fie prin import de forță de muncă din alte județe și municipiul București (Brașov, Hunedoara, Timiș), în care caz industrializarea a pornit de la o infrastructură urbană preexistentă. Sigur că există și excepție de la această tipologie a industrializării, ceea ce se explică prin ritmurile variabile de industrializare în funcție de punctul de pornire.

CONCLUZII

Lucrarea noastră evidențiază o serie de particularități ale migrației demografice în domenii diferite de activitate a populației și în contextul unor ritmuri variate de industrializare.

Aceste particularități se reflectă în structura antropologică a populațiilor din domeniile respective și reprezintă în același timp una dintre sursele desfuncționalităților inerente în procesul de adaptare profesională și de integrare urbană.

La mobilité de la population dans les conditions différenciées de l'industrialisation

RÉSUMÉ

La mobilité de la population est analysée en rapport des conditions différenciées de l'industrialisation dans deux domaines d'activité, secondaire (industrie légère et industrie lourde) et tertiaire (de projection et de recherche).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

L'analyse de l'intensité de la migration et de l'indice de stabilité de la population permet d'établir une typologie de la migration dans les secteurs d'activité étudiés et, corrélativement, une typologie de l'industrialisation en fonction des conditions de start.

BIBLIOGRAFIE

1. FLOAREȘ ALECU, *Mobilitatea populației*. Edit. Junimea, Iași, 1977.
2. MIFTODE VASILE, *Migrațiile și dezvoltarea urbană*. Edit. Junimea, Iași, 1978.
3. PESCARU AL., *Elemente de demografie*, Edit. științifică, București, 1968.
4. TREBICI VL., *Populația României și creșterea economică*, Edit. politică, București, 1971.

Institutul „Dr. V. Babeș" București,
Laboratorul de antropologie

Primit la redacție la 18 iulie 1984

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

APELUL LA RAȚIUNE

Niciodată în cursul istoriei omenirea nu a fost mai amenințată ca astăzi cu izbucnirea unui conflict nuclear și, implicit, cu dispariția oricărei urme de viață și a oricărei forme de civilizație.

Între consecințele posibile ale unui război nuclear, planeta Pămînt se va transforma într-o planetă glacială, fumul, praful, radiațiile împiedicînd razele de soare să ajungă la sol, ceea ce va determina o scădere drastică a temperaturii, tulburarea echilibrului ecologic al planetei. Ca urmare a efectelor radiațiilor atomice, ființa umană își va pierde imunitatea față de unele maladii, vor spori considerabil bolile ereditare, iar omenirea nu va mai fi în măsură să-și asigure reproducerea, fiind posibilă astfel dispariția speciei umane.

Momentul istoric pe care îl trăiește în prezent umanitatea este marcat de denunțarea politicii de supraînarmare, de manifestațiile de masă în favoarea păcii, de pozițiile ferm exprimate pentru înlăturarea spectrului unui război nuclear pustiitor.

Mișcările pacifiste, oamenii de știință continuă să se pronunțe, sub diferite forme, pentru eliminarea oricărei amenințări privind viața și civilizația umană, pentru un viitor pașnic al omenirii. Ca dovadă a acestei îngrijorări, au fost constituite numeroase societăți internaționale ale oamenilor de știință împotriva războiului nuclear.

În acest sens, concluziile desprinse în cadrul congreselor Organizației „Medicii din întreaga lume, pentru preîntîmpinarea războiului nuclear" subliniază că un astfel de război amenință supraviețuirea omenirii și că se impune o acțiune de prevenire a dezastrului prin examinarea factorilor psihologici care limitează activitatea în această direcție și prin analiza alternativelor de soluționare a conflictelor.

Laureați ai Premiului Nobel au participat, în octombrie 1983, la dezbaterea cu tema „Planeta în pericol", organizată la Paris de către Universitatea Sorbona, în cadrul căreia au fost discutate relațiile științei cu societatea și cu dezvoltarea tehnologiei.

„Buletinul atomiștilor", revistă prestigioasă ce își desfășoară activitatea sub egida unui comitet internațional din care fac parte 18 laureați ai Premiului Nobel, apreciază că creșterea arsenalului nuclear, în loc să reducă, sporește posibilitatea declanșării catastrofei nucleare.

Uniunea internațională a științelor antropologice și etnologice, la cel de-al XI-lea congres mondial, a luat hotărîrea ca „Apelul antropologilor împotriva războiului nuclear" să fie dat publicității.

România s-a aflat întotdeauna și se află în continuare în prima linie a acțiunii pentru măsuri concrete de dezarmare. „Există puține centre unde conceptul de dezarmare este elaborat pe cale guvernamentală, și

St. cerc. antropol., 1984, t. 21, p. 77—78

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

România constituie un exemplu în acest sens", spunea Ken Coates, directorul Fundației „Bertrand Russel" pentru pace din Marea Britanie.

Cel de-al 44-lea Simpozion internațional PUGWASH, desfășurat la București anul trecut, constituie o nouă și semnificativă dovadă a înaltei aprecieri de care se bucură pe arena mondială politica externă constructivă a României, promovată de președintele ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În Mesajul pe care președintele țării noastre l-a adresat acestui simpozion, consacrat dezarmării în Balcani și în Europa, s-a subliniat rolul important al oamenilor de știință și de cultură în stoparea cursei înarmărilor.

Sub conducerea tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, remarcabilă personalitate politică și științifică, președintele Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea", se acționează cu consecvență ca știința să deservească exclusiv bunăstarea, demnitatea și libertatea oamenilor.

Conferința generală a UNESCO, organizată la finele anului trecut la Paris, a adoptat propunerea României privind creșterea contribuției UNESCO la mobilizarea oamenilor de știință la acțiuni intensificate pentru pace, urmărindu-se crearea, sub auspiciile acestei organizații, a unui forum internațional pentru pace și dezarmare.

Antropologii români cer cu fermitate să se pună capăt cursei nebunești a înarmărilor, imoralității acesteia și mai ales înarmării nucleare, care ar putea arunca omenirea în neant. Refuzînd să accepte iminența tragediei, ei cheamă la acțiuni politice care să pună în practică o „tehnologie a păcii", vitală pentru supraviețuirea oamenilor.

Elena Radu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

WULF SCHIEFENHÖVEL, DOROTHEA SICH (coordonatori), *Die Geburt aus ethnomedizinischer Sicht*, Vieweg Verlag, Braunschweig-Wiesbaden, 1983, 302 p.

De aproximativ două decenii, Asociația de etnomedicină din Heidelberg (Arbeitsgemeinschaft Ethnomedizin e.V.), formată din peste o sută de membri (specialiști europeni și din alte continente), desfășoară o activitate bogată și variată : cercetări pe teren în toate continentele, cu precădere în lumea a treia ; sesiuni științifice cu o strictă periodicitate, care se bucură de o largă participare internațională, inclusiv din România (Cercul de etnologie medicală din Comisia de antropologie și etnologie a Academiei Republicii Socialiste România) : publică un trimestrial interdisciplinar, CURARE (Zeitschrift für Ethnomedizin und transkulturelle Psychiatrie), precum și o serie de sinteze tematice și volume conținînd lucrările sesiunilor, în toate cazurile cu o remarcabilă bază interdisciplinară și comparativă (în perspectivă etnologică, etnoistorică, antropogeografică).

Recent a apărut acest amplu volum, coordonat de către copreședinții asociației, în care este tratată nașterea din punct de vedere etnomedical.

Pe lîngă „Cuvîntul înainte", semnat de Heinz Kirchhoff de la Universitatea din Göttingen, „Introducerea" și „Bibliografia selectivă", de Dorothea Sich, și „Concluziile", de Wulf Schiefenhövel, volumul cuprinde 32 de studii despre formele tradiționale ale fenomenului nașterii. Acestea din urmă sînt rezultatele unor susținute cercetări etnomedicale directe, întreprinse în Asia (Coreea, Indonezia, India, Asia Mică, Turcia asiatică), în Africa (Egipt, Madagascar, Libia, Sudan, Etiopia, Zair, Niger, Nigeria, Alger etc.), în ambele Americi, în Oceania (Australia, Papua-Noua Guinee, Micronesia etc.), precum și în Europa (Grecia, Islanda, Italia, Olanda, România, Spania, Ungaria, Turcia europeană).

Majoritatea studiilor apelează la o largă gamă interdisciplinară : etnomedicină, etnofarmacie, medicină umană, antropologie fizică, socială și culturală, psihoterapie, antropogeografie, mitologie, preistorie, arheologie, medievistică, etnodemografie etc. Textele sînt reproduse fie în limba germană, fie în limba engleză și însoțite de rezumate în engleză ori germană. Remarcăm bogatele surse bibliografice cu care s-au confruntat autorii, adevărate instrumente de lucru pentru fiecare din domeniile abordate.

Trebuie subliniată, de asemenea, valoarea informativă a întregului volum pentru cercetătorii și practicienii din domeniile ginecologiei și obstetricii ; în plus, specialiștii în antropologie, etnologie și etnoistorie află numeroase elemente culturale de continuitate etnică și de unitate general umană.

Nicolae Dunăre

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Revista „Studii și cercetări de antropologie" publică lucrări originale de nivel științific superior din următoarele domenii: paleoantropologie, antropologie contemporană, antropologie aplicată, antropologie socială și culturală. Sumarele sînt completate cu alte rubrici, ca: *Viața științifică*, în care, prin note scurte sînt aduse la cunoștința cititorilor unele manifestări din domeniul de specialitate (congrese, simpozioane, consfătuiri, schimburi de experiență între cercetătorii români și străini etc.); *Recenzii*, care cuprind prezentări ale celor mai recente lucrări de specialitate apărute în țară și peste hotare.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile dactilografiate la două rînduri, în două exemplare. Bibliografia, tabelele și explicația figurilor vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș pe hîrtie de calc. Tabelele vor fi numerotate cu cifre arabe. Figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Numărul de ilustrații și în special de fotografii va fi redus la minimum posibil. Se va evita repetarea acelorași date în text, tabele și grafice. Referințele bibliografice, grupate la sfîrșitul articolului, vor fi clasate în ordine alfabetică. Referirile la un articol vor conține numele și inițiala autorilor, titlul lucrării (subliniat cu o linie), numele periodicului, prescurtat conform uzanțelor internaționale, anul, volumul (subliniat cu două linii), fascicula (subliniat cu o linie) și paginile. Referirea la o carte va cuprinde numele și inițiala autorilor, titlul lucrării (subliniat cu o linie), volumul, editura, orașul, anul și pagina.
Lucrările vor fi însoțite de o prezentare de maximum 10 rînduri într-o limbă de circulație internațională. Textele lucrărilor, inclusiv bibliografia, explicația figurilor și tabelele, nu trebuie să depășească 8 pagini. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

110 ANI DE LA NAȘTEREA PROFESORULUI FRANCISC RAINER (1874–1944)

Prezența profesorului Rainer în antropologia românească este mereu vie datorită viziunii sale autentice asupra obiectului, interdisciplinarității și obiectivelor antropologiei românești.

Pentru Rainer, demersul antropologic constă în „înțelegerea cît mai adîncă cu putință a vieții în funcția ei creatoare a formei umane", avertizînd în același timp atît asupra necesității de integrare a biologicului cu socialul, cît și asupra limitei acestei integrări: „Orice concepție a vieții, izvorînd numai din biologie, este subumană; dar nici o concepție a vieții nu trebuie să fie în contrazicere cu biologia".

Ca țeluri concrete, Institutul de antropologie pe care îl inaugura în 1940 la București trebuia să realizeze „studiul antropologic al poporului român și formarea de antropologi".

Dintre lucrările sale de referință trebuie reținute „Anchetele antropologice în trei sate românești din Carpați", realizate în cadrul campaniilor sociologice ale profesorului Dimitrie Gusti, și studiul „Asupra primului craniu de om paleolitic găsit în România", în colaborare cu profesorul Ion Simionescu.

Beneficiind de o bază instituțională de lucru la București și la Iași, antropologia românească a dezvoltat pe un front larg și deplin cuprinzător studiul antropologic al poporului român pe plan fizic, social și aplicativ.

În continuarea activității inițiate de Rainer, studiile antropologice mai largi au fost concretizate prin monografii multidisciplinare și atlase de antropologie fizică și de antropologie axiologică ale poporului român.

Drumul deschis de Rainer a fost continuat și dezvoltat.

Th. Enăchescu

I. P. Informația c. 2283

43 881

Lei 40

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro